

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**ROMANTİK İLİŞKİLERDE KISKANÇLIĞIN KLİNİK
SPEKTRUMDA KİŞİLİK EĞİLİMLERİ,
RUMİNASYON VE PSİKODİNAMİK KİŞİLİK
ORGANİZASYONLARI İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİLGE EREN

İSTANBUL, 2023

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**ROMANTİK İLİŞKİLERDE KISKANÇLIĞIN KLİNİK
SPEKTRUMDA KİŞİLİK EĞİLİMLERİ,
RUMİNASYON VE PSİKODİNAMİK KİŞİLİK
ORGANİZASYONLARI İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BİLGE EREN
(210133024)**

**Danışman
(Dr. Öğretim Üyesi, Filiz Kumova Aykan)**

İSTANBUL, 2023

11/07/2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji tezli yüksek lisans programı öğrencisi 210133024 numaralı **Bilge EREN**'in, hazırladığı "*Romantik İlişkilerde Kıskançlığın Klinik Spektrumunda Kişilik Eğilimleri, Ruminasyon ve Psikodinamik Kişilik Organizasyonları ile İlişkisi*" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Smavı, 11.07.2023 Salı günü saat 14:30'de yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının "Romantik İlişkilerde Kıskançlığın Klinik Spektrumunda Kişilik Eğilimleri, Ruminasyon ve Psikodinamik Kişilik Organizasyonları ile İlişkisi" şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Dr. Öğr. Üyesi Filiz KUMOVA	Kabul
2. Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TEMEL	Kabul
3. Dr. Öğr. Üyesi Barkan ESKİİLİ	Kabul
6. (İkinci Danışman)*.....	.....

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Bilge Eren

TEŞEKKÜR

Hayatım boyunca her düŐtüğümde yanı başımda olan, bana benden daha çok inanan annem Sevim Eren'e... Sen olmasaydın bunların hiçbiri mümkün olmazdı.

Her durumda bir şekilde yüzümü güldürecek bir yol bulan, benimle birlikte çocuk olan babama, ilk yaramazlık ortağım ablama, yıllar boyunca çocukluktan yetişkinliğe doğru attığım tüm adımlarda benimle birlikte olan, birlikte büyüdüğüm, öğrendiğim, iyi kötü her anımı paylaştığım dostum Gizem Uzun'a, tez sürecim boyunca hayatımın diğer alanlarında da olduğu gibi, desteğini benden hiç eksik etmeyen, üniversite hayatımın bana en güzel katkısı, biricik meslektaşım Şule Benzin'e, sevgisi ve desteği ile bana her zaman güç veren, paylaştığımız her an için şükrettiğim, hayallerimin ortağı Fatih Güven'e, yanımda oldukları için sonsuz teşekkür ve sevgilerimi sunarım.

Son olarak, çalışmama katılan herkese ve çok zor olduğu zamanlarda dahi çabalamaktan, inanmaktan ve umut etmekten vazgeçmediğim için kendime çok teşekkür ederim.

Bilge Eren

ROMANTİK İLİŞKİLERDE KISKANÇLIĞIN KLİNİK SPEKTRUMDA KİŞİLİK EĞİLİMLERİ, RUMİNASYON VE PSİKODİNAMİK KİŞİLİK ORGANİZASYONLARI İLE İLİŞKİSİ

Bilge Eren

ÖZET

Bu çalışmanın amacı romantik kıskançlığın, klinik spektrumda kişilik bozukluğu eğilimleri, ruminasyon ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile ilişkisinin incelenmesidir. Çalışmaya 18-76 yaş arası, 521'i kadın (% 66,1), 267'si erkek (%33,9) toplam 788 kişi katılmıştır. Veriler, katılımcılardan Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği, Coolidge Axis II Envanteri – Plus Türkçe Kısa Fomu, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği ve Kişilik Organizasyonları Envanteri aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma bulguları Korelasyon, Çoklu Doğrusal Regresyon, İki Yönlü ANOVA ve Bağımsız Örneklem t-Testi analizleri kullanılarak incelenmiştir. Gerçekleştirilen analizler, romantik kıskançlığın sınır durum kişilik organizasyonu, ruminasyon eğilimi, Paranoid, Antisosyal, Narsisistik, Histriyonik ve Bağımlı KB eğilimleri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ve romantik kıskançlığın, Paranoid, Antisosyal, Bağımlı KB eğilimleri ile primitif savunmalar tarafından yordandığını göstermiştir. Sosyo-demografik değişkenlerden ilişki süresinin romantik kıskançlık düzeyinde farklılık yaratabildiği de elde edilen bulgular arasındadır. Elde edilen sonuçlar alanyazın bulguları ışığında tartışılmış ve gelecekteki olası araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Romantik kıskançlık, psikodinamik kişilik organizasyonu, kişilik bozukluğu eğilimleri, ruminasyon*

**THE RELATIONSHIP OF JEALOUSY IN ROMANTIC
RELATIONSHIPS WITH PERSONALITY TENDENCIES ON
THE CLINICAL SPECTRUM, RUMINATION AND
PSYCHODYNAMIC PERSONALITY ORGANIZATIONS**

Bilge Eren

ABSTRACT

The aim of the present study was to explore the relationship of romantic jealousy with personality tendencies on the clinical spectrum, rumination, and psychodynamic personality organizations. A total of 788 individuals, 521 (66.1%) female and 267 (33.9%) male, aged 18-76, participated in the study. The data were collected via the Personal Information Form, Multidimensional Jealousy Scale, Coolidge Axis II Inventory - Turkish Short Form, Ruminative Thought Style Scale and Personality Organizations Inventory. Research findings were analyzed using Correlation Analysis, Multiple Linear Regression, Two-Way ANOVA, and Independent Samples t-Test. The results revealed that romantic jealousy was positively associated with borderline personality organization, rumination tendency, Paranoid, Antisocial, Narcissistic, Histrionic, and Dependent personality disorder tendencies. Furthermore, the results yielded romantic jealousy was predicted by Paranoid, Antisocial, and Dependent personality disorder tendencies and primitive defenses. Moreover, it was found out that among the socio-demographic variables, the duration of the relationship created variations in romantic jealousy. The implications of the present study were discussed in light of the literature findings, and suggestions were made for future possible research.

Keywords: *Romantic jealousy, psychodynamic personality organization, personality disorder, rumination.*

ÖNSÖZ

Bu çalışma, romantik kıskançlığın klinik spektrumda kişilik eğilimleri, ruminasyon ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile ilişkisinin incelenmesini amaçlamaktadır. Yapılan bu çalışmanın klinik psikoloji alanında çalışan terapistlere gerek formülasyon gerekse tedavi aşamalarında yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın tamamlanmasına kadar geçen süreçte tüm ilgisini ve desteğini yanımda hissettiğim, lisans hayatımdan itibaren derslerini büyük bir keyifle dinleyip bilgilendiğim, alanda attığım her bir adımda katkılarını fazlasıyla duyumsadığım, ilk süpervizörüm ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Filiz Kumova'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Haziran, 2023

Bilge EREN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
SEMBOLLER	x
TABLO LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
1. KURAMSAL YAPI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
1.1. ROMANTİK KISKANÇLIK KAVRAMI	6
1.1.1. Romantik Kıskançlığa İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	8
1.1.2. Romantik Kıskançlığın Sınıflandırılması	12
1.1.3. Romantik Kıskançlık Durumunda Verilen Tepkiler ve Romantik Kıskançlığın Tetikleyicileri	16
1.1.4. Romantik Kıskançlığı Konu Alan Çalışmalar	19
1.2. PSİKODİNAMİK KİŞİLİK ORGANİZASYONLARI VE ROMANTİK KISKANÇLIK.....	26
1.2.1. Kişilik Organizasyonları Kavramı	26
1.2.2. Sınır Durum Kavramının Gelişimi	28
1.2.3. Sınır Durum Kişilik Organizasyonu ve Romantik Kıskançlık.....	31
1.3. KİŞİLİK BOZUKLUKLARI VE ROMANTİK KISKANÇLIK	33
1.3.1. Kişilik Bozuklukları ve Kişilik Eğilimleri	33
1.3.2. Romantik Kıskançlık Açısından Paranoid, Antisosyal, Narsisistik, Histriyonik ve Bağımlı Kişilik Bozuklukları.....	35
1.4. RUMİNASYON VE ROMANTİK KISKANÇLIK.....	43
1.4.1. Ruminasyon Kavramı ve Ruminasyonla ilgili Çalışmalar.....	43
1.5. AMAÇ	47
İKİNCİ BÖLÜM	49
2. YÖNTEM.....	49
2.1. KATILIMCILAR	49
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	52
2.2.1. Demografik Bilgi Formu (EK 2).....	52
2.2.2. Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ) (EK 3)	53
2.2.3. Coolidge Axis II Envanteri -- Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+ TR KF) (EK 4)	53

2.2.4. Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği (RDBÖ) (EK 5)	54
2.2.5. Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN) (EK 6)	55
2.3. UYGULAMA.....	55
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	57
3. BULGULAR	57
3.1. VERİLERİN ANALİZİ.....	57
3.2. SONUÇLAR	57
3.2.1. Güvenirlilik Analizleri ve Betimleyici İstatistikleri	58
3.2.2. Korelasyon Analizleri	59
3.2.1. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri	62
3.2.1. Grup Karşılaştırmalarına İlişkin Analizler	64
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	68
4. TARTIŞMA	68
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
KAYNAKÇA	78
EKLER.....	105

SEMBOLLER

B	: Beta değeri
<i>Df</i>	: Serbestlik derecesi
<i>F</i>	: F istatistiği
<i>K</i>	: Madde Sayısı
<i>N</i>	: Kişi Sayısı
<i>p</i>	: Anlamlılık düzeyi
<i>r</i>	: Korelasyon katsayısı
$R^2_{düz.}$	: Belirlilik Katsayısı
<i>SS</i>	: Standart Sapma
<i>t</i>	: t istatistiği
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama
η^2	: Etki Büyüklüğü
%	: Yüzdelik

TABLO LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1a.	Katılımcıların Yaş Dağılımları 50
Tablo 1b.	Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı..... 50
Tablo 1c.	Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı 50
Tablo 1d.	Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Dağılımı.. 51
Tablo 2.	Çalışmada Kullanılan Ölçek ve Alt Ölçeklerin Minimum, Maksimum, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri..... 58
Tablo 3.	Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin İç Tutarlılık Katsayıları..... 59
Tablo 4.	Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri ve Yaş Değişkeni ile Korelasyon Analizi Sonuçları 60
Tablo 5.	Romantik Kıskançlığın Araştırmada Yer Alan Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları..... 62
Tablo 6.	Romantik Kıskançlığın Araştırmada Yer Alan Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları (Psikotik Kişilik Organizasyonuna Sahip Katılımcılar Hariç)..... 63
Tablo 7.	Cinsiyet ve Yaş Gruplarının Romantik Kıskançlık Üzerindeki Etkisinin İncelendiği İki Yönlü Varyans Analizi..... 65
Tablo 8.	İlişki Türü ve Süresinin Romantik Kıskançlık Üzerindeki Etkisinin İncelendiği İki Yönlü Varyans Analizi..... 65
Tablo 9.	Nevrotik ve Sınır Durum Kişilik Organizasyonuna Sahip Katılımcıların Araştırma Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi Sonuçları..... 67

KISALTMALAR

APA	American Psychiatric Association
AKB	Antisosyal Kişilik Bozukluğu
BKB	Bağımlı Kişilik Bozukluğu
CATI+ TR KF	Coolidge Axis II Inventory-Plus Türkçe Kısa Formu
ÇBKÖ	Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
GT	Gerçeklik Testi
HKB	Histriyonik Kişilik Bozukluğu
ICD	International Classification of Disease
KB	Kişilik Bozukluğu
KD	Kimlik Difüzyonu
KOREN	Kişilik Organizasyonları Envanteri
NKB	Narsisistik Kişilik Bozukluğu
Örn.	Örneğin
PDM	Psychodynamic Diagnostic Manual
PKB	Paranoid Kişilik Bozukluğu
PS	Primitif Savunmalar
RDBÖ	Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği
s.	Sayfa/sayfalar
SKB	Sınır Kişilik Bozukluğu
vb.	Ve benzeri
ve ark.	Ve arkadaşları

GİRİŞ

Klinik psikoloji alan yazınında; kıskançlığın, uzun yıllardır araştırmacıların dikkatini çeken ve genellikle olumsuz yaşantılarla ilişkilendirilen bir kavram olduğu bilinmektedir. Romantik kıskançlık, alan yazında kişinin onun için önemli olan birini kaybetmeye yönelik algıladığı gerçek ya da olası bir tehdit karşısında duyduğu korku ile bağlantılı olarak verdiği karmaşık tepki olarak tanımlanmaktadır (Pines, 1998). Genellikle olumsuz duygular ve yaşantılarla ilişkilendirilen romantik kıskançlık, ilişkilerdeki en yaygın mutsuzluk sebeplerinden biri olarak nitelendirilmektedir (Pines & Friedman, 1998). Bu sebeple de ilişkiden alınan doyum ile yakından ilişkilidir. Alan yazındaki araştırmaların pek çoğu ilişki doyumunun artması ile kıskançlığın azaldığını ortaya koymaktadır (Andersen ve ark., 1995; Elphinston ve ark., 2013; Guerrero & Eloy, 1992; Güngör-Houser, 2009; Pines & Aronson, 1983). Bu çalışmada hem bireysel hem de ilişkisel olarak pek çok sıkıntıya yol açan romantik kıskançlığın farklı değişkenler üzerinden çalışılmasının romantik kıskançlığı kavramsallaştırma açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Pfeiffer ve Wong (1989), hangi sıklıkla tekrarlandığına bağlı olarak kıskançlığın olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurduğunu, yüksek düzeyde olmayan normal bir kıskançlığın ise çiftlerin birbirlerini önemsediklerini göstermesi açısından ilişkilerine olumlu bir katkısının olduğunu vurgulamaktadır. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa, ilişki için gerçek bir tehditin var olduğu durumlarda kişinin partnerini önemseyip üzgün hissetmesi ve ilişkisini sürdürmeyi amaçlayan birtakım davranışlar sergilemesi normal kıskançlık olarak adlandırılmakta iken (Muisse ve ark., 2014; Taylor, Peplau & Sears, 2007) gerçek olmayan / hayali bir tehdit karşısında, kıskançlığa kapılmak, aşırı derece üzüntü göstermek, paranoid düşünceler geliştirmek ve şüphe duyulan partneri kontrol etmek amaçlı takip etme vb. davranışları sergilemek patolojik kıskançlık olarak tanımlanmaktadır (Barelds ve ark., 2020; Dijkstra & Buunk, 1998; Utz & Beukeboom, 2011). Kıskançlığın patolojik boyutunda kişinin sanrılara, normalin üzerinde bir duygu yoğunluğuna sahip olduğu

ve partnerini ısrarlı kontrol etme ve sorgulama davranışları içerisinde olduğu belirtilmektedir (Harris & Darby, 2010; Pfeiffer & Wong, 1989).

Barker'a göre (1987), kıskançlığın normalliği kişinin bu duygu ile ne yaptığına bağlı olarak şekillenmektedir. Kişiler için kıskançlığı tetikleyen olaylar birbirinden çok farklı olabilmektedir (Pines, 1992). Kıskançlık, bireylerin değer ve inanç sistemleri, geçmiş yaşantıları, geleceğe yönelik beklentileri ve kişilik özellikleri ile yakından ilişkili olan bir duygudur (Dijkstra & Buunk, 1998; Mathesius & Scharfe, 2018; Singh & Kumari, 2020). Şüphencilik, düşük kendilik değeri, yetersizlik/ değersizlik duygularına sahip olma gibi kişilik özellikleri kıskançlık durumunda verilecek tepkileri belirlemede önemli etmenlerdendir (Mullen & Martin, 1994; Peretti & Pudowski, 1997; Rydell & Bringle, 2007; Sharpsteen & Kirkpatrick, 1997). Kıskançlığı şiddetli bir biçimde deneyimleyen bireylerin çoğunlukla bağımlı, kaygılı, dış dünyaya karşı güvensiz, hayatlarından mutsuz ve genel olarak kötümser düşünme ve değerlendirme eğilimine sahip kişiler olduğu söylenebilir (Campbell & Marshall, 2011; Hart & Legerstee, 2016; Mathes & Severa, 1981). Bunun yanı sıra düşük öz saygı, alkol /madde kullanımına yatkınlık, takıntılı bir düşünce biçimine sahip olma, intihara meyilli davranışlar gibi kişilik bozukluklarında sıkça rastlanan bazı kişilik özelliklerini gösteren kişilerin de sıklıkla tekrarlanan kıskançlık şüphelerini deneyimledikleri çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur (Örn.; Ecker, 2012; Hoaken, 1976; Marazziti ve ark., 2003; Muzinic ve ark., 2003; Tarrrier ve ark., 1990).

Kişilik bozuklukları, DSM-5'e göre (2013) kişilerin öznel ve/veya kişilerarası etkileşimlerinde işlev yitimi, uyum sorunları gibi sıkıntılara yol açan katı ve süreklilik gösteren davranış ve tutumlarını tanımlamaktadır. Kişilik bozukluğuna sahip kişiler, kendilerini ve çevreyi algılamada esnek olmaya imkân tanımayan bu özellikleri sebebiyle, yaşadıkları durumlara özel tepkiler vermek yerine, her duruma benzer şekilde tepki vermektedirler (APA, 2013; Clarkin & Lenzenweger, 2018; Livesley, 2018). Yapılan bir dizi araştırmada patolojik kıskançlık, kişilik bozuklukları ile özellikle de Histrionik Kişilik Bozukluğu (HKB) (Marazatti ve ark., 2015; Sansone & Sansone, 2011; Sütçigil ve ark., 2010; Vauhkonen, 1968), Sınır Durum Kişilik Bozukluğu (SKB) (Bungert ve ark., 2015; Carter, Moss & Adams,

2015; Dutton, Van Ginkel & Landolt, 1996; Lee ve ark., 2017) ve Narsisistik Kişilik bozukluğu (NKB) (Bhagal, Maitra & Reddy, 2013; Darragh ve arkadaşları, 2017; Ronningstam, 2011; Stinson ve ark., 2008) ile ilişkilendirilmiştir. DSM'e göre paranoid kişilik bozukluğu tanısı için gereken kriterlerden biri olan kıskançlığın (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders- Text Revised; DSM-IV-TR), paranoid özellikleri olan kişilerde daha yüksek düzeyde görüldüğü (Ertuğrul & Kömürcü, 2015) ve sıklıkla eşin sadakatine yönelik şüphelere odaklı olduğu, narsisistik bireylerde ise öz değerle ilgili olan durumlardan kaynaklı ortaya çıktığı (Akthar, 1989) görülmektedir. Bunun yanı sıra, Antisosyal / psikopatik özelliklerin (Barelds & Dijkstra, 2017; Taylor & Mullen, 2014) ve bağımlı kişilik özelliklerinin (Buunk, 1995; Holtzworth-Munroe ve ark., 1997) patolojik kıskançlıkla ilişkili olduğunu ortaya koyan bazı araştırmalar da mevcuttur. Buna karşın alan yazında, romantik kıskançlığın paranoid kişilik özellikleri (Jones & Smith, 2018; Manning ve ark., 2016; Sharpe ve ark., 2017), antisosyal kişilik özellikleri (Johnson & Smith, 2019; Muise, Impett & Desmarais, 2013; O'Sullivan, Byers & Finkelman, 1998), narsisistik kişilik özellikleri (Ackerman & Witt, 2011; Brown & Davis, 2020; DeShong & Bunce, 2016), histriyonik kişilik özellikleri (Johnson & Miller, 2021; Strong, DeVault & Cohen, 2017) ve bağımlı kişilik özellikleri (Dalbudak, Evren & Aldemir, 2014; Gomillon, Gabriel & Murray, 2014) ile anlamlı bir ilişkisi olmadığına dair çelişkili bulgulara ulaşan bazı araştırmalar da bulunmaktadır. İlgili araştırmalar söz konusu bulguları, ilişkili olabilecek diğer faktörlerin varlığı, örneklem büyüklükleri ve kişilik bozukluklarını değerlendirmede kullanılan ölçme araçlarının sınırlılıkları ile açıklamaktadır. Söz konusu araştırmalarda, kişilik bozukluklarının ağırlıklı olarak DSM bazlı kategorik bir değerlendirme ile ele alındığı ve yeterli sayıda semptomu karşılamadığı için bozukluk kategorisinde yer almayan, ancak bireyin öz yeterliliğini ve kişilerarası ilişkilerini olumsuz etkileyen kişilik eğilimlerinin etkisinin göz önünde bulundurulmadığı görülmektedir. Alan yazın bölümünde daha detaylı şekilde bahsedileceği üzere, bu araştırmaya romantik kıskançlıkla ilişkili olabileceği düşünülen kişilik eğilimleri dâhil edilmiştir. Çalışmamızda benimsenen, DSM bazlı kategorik yaklaşım ile Psikodinamik perspektifin boylamsal bakış açısını birleştiren yaklaşımın, alan yazında yer alan bu

eksikliği doldurma ve söz konusu kişilik eğilimleri ile romantik kıskançlığın ilişkisine dair bulgular sunmada faydalı olabileceği değerlendirilmiştir.

Kişilik bozukluklarının gelişiminin psikodinamik kuram çerçevesinden anlaşılmasında önemli bir yer taşıyan kişilik organizasyonları (kişilik gelişim seviyesi) kavramı, kişiliğin yapı taşı olarak somut olarak da gözlemlenebilen, klinik gözlem ve değerlendirmeye dayanan kişilik alt boyutlarını kuramsal çerçevede temsil eden sabit bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Blüml & Doering, 2021). Psychodynamic Diagnostic Manual-2 (PDM-2)'nin (2017) temel kabul ettiği ve Kernberg & Caligor (2005) tarafından geliştirilen kişilik organizasyonu kuramına göre kişiler, üç farklı kişilik organizasyonundan birinde (nevrotik, sınır durum ve psikotik) gerçekliğin sınanışı, ilkel (birincil) savunmaların kullanımı ve kimlik difüzyonu düzeylerine göre yer almaktadırlar. Bu çalışmada, gerçeklik sınama yetisine sahip olmalarına rağmen inkâr, yansıtma, bölme, ilkel idealizasyon ve değersizleştirme gibi ilkel savunmaları sıklıkla kullanan ve kendilik deneyimleri tutarsız ve süreksiz olduğundan kimlik bütünleşmesi açısından sıkıntılar yaşayan (McWilliams, 1994) sınır durum kişilik organizasyonunun, alan yazın bölümünde de detaylı şekilde bahsedildiği üzere romantik kıskançlığı yordaması beklenmektedir. Bu çalışmada kişilik bozukluklarını yalnızca kategorik olarak değerlendirmenin bütünsel bir bakış açısı sunmada kısıtlılığa yol açacağı düşünüldükçe, romantik kıskançlık ile ilişkili klinik spektrumda kişilik eğilimlerinin (örneğin: narsistik kişilik bozukluğu yerine narsistik kişilik eğilimi) incelenmesinin ve kişilik eğilimleri ile psikodinamik kişilik organizasyonları arasındaki ilişkinin bir bütün olarak sunulmasının çalışmanın derinliğini arttırması açısından daha faydalı olacağı düşünülmüştür.

Ruminasyon, genellikle ortak bir konu yahut durum etrafında dönen, düşünmenin gerekmediği çevresel koşullarda dahi kişinin zihninde tekrarlamakta olan ve kişinin bilinçli bir şekilde gerçekleştirdiği bir düşünce biçimidir (Martin & Tesser, 1996). Psikopatolojilerle, özellikle kaygı ve depresyon ile ilişkili olduğu düşünülen ruminatif düşüncenin kişilerarası ilişkilerde meydana gelen bazı tetikleyici durumlar sebebiyle de açığa çıkabildiği bilinmektedir (Miller ve ark., 2003). Bu düşüncelerin yapısında kişinin odağını rahatsızlık verici durumlara yönlendirmek

vardır. Bu sebeple de öfke, saldırganlık, depresyon, kaygı gibi birçok duygu üzerinde aktive edici bir role sahiptir (Burnette ve ark., 2009; Josefsson ve ark., 2017; Ysseldyk ve ark., 2007). Senkans, McEwan, Skues ve Ogloff (2016) ruminasyonun ilişkisel problemler, flört şiddeti ve romantik ilişkilerdeki takip etme (stalking) davranışı ile ilişkili olduğunu, Elphinson ve ark. (2013) ise romantik ilişkilerdeki kıskançlığın yüksek derecedeki ruminasyonu yordadığını bulmuşlardır. Bunun yanı sıra, Carson ve Cupach (2000) ilişki odaklı ruminasyonun, kıskançlığın sahiplenme, kısıtlama, manipülasyon, ilişki hakkındaki tehditler, inkar / kaçınma, nesnelere yönelik şiddet, aşağılama gibi yönleri ile pozitif ilişkisi olduğunu göstermiştir. Bu bilgiler kapsamında kişilerin ruminasyon düzeyinin de romantik kıskançlık ile ilişkili olması beklenen faktörlerden biri olarak çalışmamıza dahil edilmesine karar verilmiştir.

Romantik kıskançlığın klinik spektrumda kişilik eğilimleri, ruminasyon ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile ilişkisinin gösterilmesinin alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bildiğimiz kadarı ile ülkemizde romantik kıskançlığın klinik spektrumda kişilik eğilimleri ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile ilişkisinin inceleneceği ilk çalışma olma niteliği taşıyan araştırmamız, bütünleştirici bir yaklaşım ile romantik ilişkilerdeki kıskançlığı kapsayıcı bir şekilde ele almayı hedeflemektedir. Bu tez çalışmasından elde edilecek bulguların gerek çift terapisi gerekse bireysel psikoterapide faydalı bilgiler sunacağı, psikoterapi alanında çalışan uzmanlara ilişkisel problemlerin anlaşılmasında yardımcı olabileceği değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL YAPI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. ROMANTİK KISKANÇLIK KAVRAMI

Yakın ilişkilerde en sık karşılaşılan ve hem ilişki hem de kişi için en yoğun, yıpratıcı duygulardan biri olarak değerlendirilen kıskançlık (Aune & Comstock, 1991), ilişki için gerçek veya hayali bir tehdidin ortaya çıkması durumunda açığa çıkan ve kişiyi bu tehditten korumak amacıyla aktif hale gelen bir duygudur (Buss, 2000; Parrot, 1991). Alan yazında kıskançlığın, genellikle bir rakibin varlığı ile ortaya çıkan (Mathes & Severa, 1981) ve önemsenen biri ile sürdürülen ilişkinin bozulması yahut bozulma tehlikesinin ortaya çıkmasıyla beraber şiddetlenen; öfke, mutsuzluk, korku gibi duygulanımlarla dışa vurulan normalden sapmış bir duygu durumu (DeSteno & Salovey, 1996) ve kaybetme riski karşısında kişinin sahip olduğu şeyi ve konumu korumaya çalışması olarak tanımlandığı görülmektedir (Spielman, 1977). Kıskançlık, kişinin arkadaşlık, romantik veya aile ilişkilerinde ortaya çıkabilmektedir.

Kıskançlığı tanımlarken önemli bir nokta da onu, günlük hayatta sıklıkla kıskançlık ile eşdeğer şekilde kullanılan haset kavramından ayırtmaktır. Kıskançlık, yapısı gereği yakın ilişki içerisinde olan iki kişiden ve ilişkiyi bozmaya çalışan potansiyel bir rakipten oluşan bir üçgen gerektirmektedir (Friday, 2000; Kim & Smith, 2007; LaFollette, 1996; Pines, 1998). Haset ise, haset duyan ve haset duyulan kişi olmak üzere yalnızca iki kişiden oluşan bir döngüdür (Takahashi ve ark., 1939). Kıskançlık duygusuna sahip olan kişi bir şeye (örneğin iyi giden bir ilişkiye) sahiptir ve onu kaybetmekten korkmaktadır. Bunun aksine haset duyan bir kişi ise başka birinin sahip olduğu bir şeyi arzulamaktadır. Hasete konu olan nesne maddi nesnelere olabileceği gibi fiziksel çekicilik ya da profesyonel başarı gibi daha soyut özellikler de olabilmektedir (Appel ve arkadaşları, 2016). Kıskançlığın hasetten çok daha güçlü bir biçimde deneyimlendiği ve hasetten çok daha karmaşık

olduğu görülmektedir (Lazarus & Lazarus, 1994). Kıskançlık genellikle korku, öfke, üzüntü ve nefretin bileşimi olarak yansımakta (Neu, 1980), sıklıkla birey ya da diğerleri için büyük problemlere yol açmamakta fakat aşırı boyutlara ulaştığında çok fazla zorluk ve sıkıntıya neden olabilmektedir (Buunk & Bringle, 1987; Hauck, 1982; Mullen, 1990; Shepherd, 1961; Van Sommers, 1988).

Alan yazın incelendiğinde kıskançlık duygusunun evrensel bir duygu olduğu görülmekte ve her bireyin kardeşleri, ailesi, iş arkadaşları ile yahut romantik bir ilişki içerisinde iken bu duyguyu deneyimlediği bilinmektedir (Mathes & Severa, 1981; Mullen & Martin, 1994; Parrot, 2018; Volling ve arkadaşları, 2002). Kıskançlık, çok erken yaşlarda, sıklıkla üç yaşın öncesinde beliren, doğal bir tepkidir ve her yaş aralığında farklı durumlar karşısında yaşanabilmektedir (Hinde, 1997; Masciuch & Kineapple, 1993). Kıskançlık tüm kültürlerde yaygın bir biçimde görülmesine rağmen (Bevan, 2008; DeSteno, Valdesolo & Bartlett, 2006) kültürün kıskançlığın ifadesi üzerinde önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir (Bhugra, 1993). Bazı kültürler kıskançlığı olumlu bazıları ise olumsuz bir olgu olarak yorumlamaktadır (Pines, 1998; Zandbergen & Brown, 2015). Scelza ve ark., (2020) batı kültürlerinin daha fazla duygusal kıskançlık tepkisi gösterdiğini, Croucher ve ark., (2012) ise dört farklı millette kıskançlık tepkilerinin incelendiği araştırmalarında Amerikan, İrlandalı ve Hintli katılımcıların Taylandlı katılımcılara göre daha fazla davranışsal (kısıtlama, takip etme, sürekli arama veya mesaj atma gibi) ve duygusal (kendini değersiz, yetersiz ve reddedilmiş hissetme vb.) kıskançlık gösterdiğini bulmuştur. Buna karşın alanyazında kıskançlıkla ilgili pek fazla kültürlerarası çalışmanın yer almadığı fark edilmektedir (Zandbergen & Brown 2015).

Kıskançlık konusundaki çoğu araştırmanın, kıskançlığın romantik ilişkilerde diğer ilişkilere kıyasla daha yoğun ve sık bir şekilde görülmesinden ötürü, romantik kıskançlık üzerine odaklandığı görülmektedir (Beck, 2021). Romantik kıskançlığın kaynağına dair ise farklı bakış açıları bulunmasına rağmen, bu bakış açılarının yeterli ölçüde desteklenmesini sağlayacak yeterli sayıda araştırma bulunmamaktadır (Sharabi, Delamater & Clark, 2017; Sharpsteen & Kirkpatrick, 1997; Vollrath, 2018; Zeigler-Hill & Besser, 2013). Romantik kıskançlık farklı kuramcılar tarafından, özsaygıya yönelik tehditlerin yol açtığı bir sonuç (Fenichel, 1955; Freud, 1922/1955;

Mead, 1931) ya da altta yatan suçluluk duygularının sonucu olarak (Jones, 1930), kabul edilemeyen homoseksüel/ heteroseksüel dürtülerin yansıtılması (Freud, 1922/1955; Mowat, 1966), aşk ilişkisinde yaşanan, tek bir kişiye özgü oluş duygusunun kayboluşunun sembolük biçimde ortaya çıkışı (Simmel, 1950, sayfa 406-407), ödipal dönemdeki konumun yeniden canlandırılması (Klein, 1957; Klein & Riviere, 1964) ya da değerli bir ilişkinin kaybına yönelik korku (Bohm, 1961; Spielman, 1971) ile açıklanabilmektedir. Söz konusu farklı yaklaşımların uzlaştıkları noktalardan en önemlisi ise romantik ilişkilerde yaşanan sıkıntıların en önemli sebeplerinden birinin kıskançlık olduğudur (Barelds & Dijkstra, 2006; Curun & Çapkın, 2014). Çalışmamızda da bireylerin yetişkinlikteki romantik ilişkilerinin hayatları üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak romantik kıskançlık kavramı üzerine çalışılmasına karar verilmiştir.

1.1.1. Romantik Kıskançlığa İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Kıskançlığın kuramsal kavramsallaştırması ve tedavi yaklaşımları açısından pek çok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Örneğin psikodinamik yaklaşım kıskançlığı çözümlenmemiş çocukluk deneyimlerinin bir sonucu olarak görüp en uygun tedavi biçiminin bireysel terapi aracılığı ile gerçekleşeceğini öne sürerken (Greenberg & Mitchell, 1983; Maltby & Day, 2001; Zavala & French, 2018) aile-çift sistemleri yaklaşımı belirli bir ilişkideki dinamiklerin bir sonucu olarak değerlendirmekte, tedavinin ise çift terapisi ile gerçekleşeceğini belirtmektedir (Baucom & Lester, 2016; Doss, Simpson & Christensen, 2004). Davranışçı yaklaşım kıskançlığı öğrenilmiş bir tepki olarak kavramsallaştırmakta (Bennett & Walker, 2014; Greenberg, Goldman & Angus, 2008), sosyal-psikolojik yaklaşım kıskançlığın kişinin sosyal çevresi tarafından belirlendiğini söylemekte (Baumeister & Tice, 1990; Buunk ve ark., 2001), sosyo-biyolojik yaklaşım ise kıskançlığı doğuştan gelen bir durum olarak değerlendirmektedir (Maier, Bernhardt & Pekrun, 2019; Malecek & Newman, 2015).

Daha detaylı açıklanacak olursa psikodinamik kuramın, bilinç dışı güdüler ve bebeğin bakım verenleri ile kurduğu ilişkiler üzerinden kıskançlığı açıkladığı görülmektedir (Pines, 1992; 2003). Kıskançlık; yas, mutsuzluk gibi kişinin yaşadığı normal duygulanımlardan biri olarak değerlendirilmiş ve kişide kıskançlığın hiç görülmemesi ise bilinç dışında yoğun bir şekilde etkili olması ancak bastırılması ile

açıklanmıştır (Freud, 1922). Psikodinamik kurama göre özellikle erken çocukluk dönemindeki travmatik yaşantıların yetişkinlikteki kıskançlık deneyimleri üzerinde etkisi bulunmaktadır (Pines, 1992). Joseph'a göre (2010); Freud'un (1910) ortaya koyduğu Ödipal Kompleks, kişinin hayatının ilerleyen dönemlerinde sahip olduğu ilişkileri şekillendirmede önemli bir rol oynadığı gibi romantik ilişkilerdeki kıskançlığın da temelini oluşturmaktadır. Örneğin çocukluğunda aldatma ile ilgili travmatik deneyimleri ve içsel çatışmaları olan kişilerin, yetişkinlikte de bu çatışmaları sürebilmektedir. Benzer şekilde kişi çocukluğunda kıskançlığı deneyimlediği durumlara benzer durumlarla yetişkin hayatında karşılaştığında da benzer kıskançlık duygularını tekrar deneyimlemektedir (Bowlby, 1988; Freud, 1922; Jung, 1964).

Psikanalitik kuramın kurucusu kabul edilen Freud (1922), kıskançlığın “normal”, “yansıtılmış” ve “delüzyonel” olmak üzere üç farklı türünü tanımlamıştır. Normal, bir diğer adı ile rekabete dayalı kıskançlıkta, gerçek bir tehdit karşısında hissedilen kaybetme korkusu söz konusudur ve bu durum kişide hem narsisistik bir yaralanmaya yol açmakta hem de rakibe karşı düşmanlık hislerini açığa çıkarmaktadır. Temeli ödipal döneme dayanan bu kıskançlık türü, genellikle gerçek bir tehdidin algılanması durumunda ortaya çıkmaktadır. Yansıtılmış kıskançlık ise aldatmak isteyen bir partnerin kabul edilemez bu duygu ve düşüncelerini diğer kişiye yansıtması ve diğer kişi tarafından aldatıldığına / aldatılacağına inanması, böylelikle de arzuladığı sadakatsizliğin yarattığı suçluluk duygusu ile başa çıkabilmesini ifade etmektedir (Freud, 1922). Freud'un daha sonra kuramına eklediği, delüzyonel / sanrısız kıskançlığın da temelinde kişinin aldatmaya dair olan bastırılmış isteklerinin yattığı ancak kıskançlığa konu olan nesnenin bu kez kişinin hemcinsi olduğu görülmektedir. Bu tür kıskançlık, kıskanç partnerin homoseksüel fantezilerinden kaynaklanmakta, ancak kişi hoşlandığı kişiye karşı olan bu fantezileri reddederek kendi partnerinin o kişiden hoşlandığını düşünmektedir (Freud, 1922). Freud'un kıskançlığın normalden sanrısala doğru uzanan bir spektrum şeklinde değerlendirilebileceğine ilişkin görüşü, kıskançlık üzerine çalışmalar yapan pek çok teorisyen ve klinisyen tarafından paylaşılmaktadır (örn., Pines, 1998; Mathes, 1992; Salovey, 1991). Psikodinamik kuram içerisinde yer alan Kişilerarası İlişkiler

Kuramı'nın kurucusu olan Sullivan'ın da, Freud'a benzer bir şekilde kıskançlık deneyiminin paranoya ile ilişkili olduğunu düşündüğü ve kıskançlığı hoş olmayan bir duygu olarak tanımladığı görülmektedir (Sullivan, 1953). Sullivan (1953), kıskançlık duygusunun kişinin olgunluğu ile de yakından ilgili olduğunu düşünmüş, olgun bireylerin daha az olgunluğa sahip olanlara kıyasla kıskançlık düzeyinin daha az olmasını öngörmüştür.

Diğer kuramsal yaklaşımlar incelendiğinde; örneğin, sistemik yaklaşımın, Psikanalitik yaklaşımdan farklı olarak kıskançlığın işlevsel yanları üzerinde odaklandığı görülmektedir. Bu kuramın savunucuları, kıskançlığın ilişki içinde neye hizmet ettiğini bulmanın önemli olduğu düşünmekte ve kıskançlığı bir çeşit iletişim aracı olarak değerlendirmektedir (Dokur & Profeta, 2006). Sistemik kurama göre kıskançlık, ailedeki ilişki dinamiklerinin bir sonucu olarak açığa çıkmaktadır. Sistemik kuram, merkeze ilişkiyi almakta ve ilişkiyi iyileştirmenin kişisel değişimi de beraberinde getireceğini düşünmektedir (Cecchin, Prata, & Fishman, 1989; Guerin & Fogarty, 2001; Nichols & Schwartz, 2007; Selvini Palazzoli, Boscolo, 1989). Söz konusu kurama karşı yapılan en büyük eleştiri ise kıskançlığın bilinç dışı kökenleri ve erken dönemdeki kıskançlık deneyimlerinin üzerinde hiç durmaması yönünde olmuştur (Gergen, 2015; Greenberg & Mitchell, 1983; Knobloch & Solomon, 1999; Pines, 1998).

Evrimsel yaklaşımı benimseyen kuramcılar da kıskançlığı, kişilerin yaşam koşullarına uyum sağlamasına yardımcı olan ve kökeni oldukça eskiye dayanan bir duygu olarak tanımlamış (Buss, 2000) ve kıskançlığı değerlendirirken, sistemik yaklaşıma benzer bir biçimde, kıskançlığın romantik ilişkilerdeki işlevselliği üzerinde durmuşlar ve romantik kıskançlığı neslin devamını sağlama açısından fonksiyonel bulmuşlardır. Kıskançlık yaşayan bireyin hissettiği duygular ve ortaya koyduğu davranışlar ilişkinin sürmesini, partnerlerin üremesini ve çocukları aracılığıyla genlerini bir sonraki nesle aktararak türlerinin devamlılığını sağlamaktadır (Shackelford & Goetz, 2004). Bu yaklaşıma göre kıskançlık, hem kadınlar hem de erkekler için doğuştan gelen ve evrimsel olarak şekillendirilen evrensel bir tepki olarak ele alınmış (Archer, 1996; Burgess & Draper, 1989; Buss, 1989, 1994; Buss, Larsen, Westen, & Semelroth, 1992; Daly & Wilson, 1988; Daly,

Wilson & Weghorst, 1982; Wilson, 1978) ancak hamilelik, çocuk bakımı gibi farklı risk faktörlerinden ötürü kadınların erkeklere kıyasla daha az kıskanç ve partnerlerinin cinsel sadakatsizliği konusunda daha az endişeli olacakları öngörülmüştür.

Bilişsel yaklaşım ise kıskançlık durumunda bireyde açığa çıkan düşünce, duygu ve davranışları betimlemekte ve duyguların, ortaya çıkan uyarana karşı gösterilen bilişsel tepkilerin sonucunda oluştuğu düşüncesini temel almaktadır (Lazarus, 1991). Örneğin, White (1981), kıskançlığın tetiklenmesini, kişinin partnerini bir rakibe kaptırabilme ihtimalinden yola çıkarak açıklamakta bunu yaparken de bilişsel yaklaşımın varsayımlarını temel almaktadır. Lazarus'un (1966) yaklaşımına göre kişi, durumla ilgili değerlendirme yapmakta ve karar vermektedir. Durum; stres verici, olumlu veya ilişkisiz / nötr olabilir. Olası bir rakibin kişinin partneri ile ilişki kurma olasılığı görülüyorsa yahut bu olasılık çok düşükse, bu durum kişi için "ilişkisiz / nötr " olmaktadır. Kişi ilişkisiz bir durum için enerji harcamayacağından çok az duygusal tepki vermekte yahut hiç tepki vermemektedir. Birey eğer kendi partneri ile korumak istediği bir ilişkiye sahip değilse yahut çok eşliliğe açık birisi ise bu durumda da bir rakibin varlığını "olumlu" olarak değerlendirmektedir. Rakip olarak değerlendirilen kişinin, partnerini ondan alma ihtimali varsa veya ilişkiyi hâlihazırda bozmuşsa da bu durum stres verici olarak değerlendirilecektir (Lazarus, 1966). Birincil değerlendirme sonucunda kişi, stres verici bir olayın olduğu değerlendirmesini yapmışsa, ikincil değerlendirmede de bulunarak stres yaratan bu durumla nasıl başa çıkacağına karar vermektedir (Lazarus & Folkman, 1984).

Gözlemlenebilir davranışlar üzerine odaklanan Davranışçı yaklaşıma göre ise kıskançlık, yalnızca doğal, dürtüsel ve kaçınılmaz bir duygu değil öğrenilmiş ve artık uygun olmadığı durumlarda unutulabilecek yahut daha uygun bir tepki ile yer değiştirebilecek bir yanıttır (Jacobsen & Christensen, 1996). Davranışçı yaklaşımla çalışan terapistler, kıskançlığa karşı duyarsızlaşmayı sağlayacak çeşitli teknikler ile çalışmakta ve kıskançlık davranışının değişmesi için iç görünümün gerekli olmadığına inanmaktadır (Pines, 1992).

1.1.2. Romantik Kıskançlığın Sınıflandırılması

Barelds ve Dijkstra' ya göre (2006) kıskançlık özellikle batı kültüründe genellikle olumsuz kavramları çağrıştıran ve istenmeyen bir duygu olarak değerlendirilmektedir. Benzer bir biçimde, pek çok araştırma da insanların kıskançlığı genellikle negatif anlama sahip kelimelerle (örn.; incinmek, tehdit edilmek, bir başka erkek/kadın ile ilgili kötü düşünceler gibi) tanımlama eğiliminde olduğunu göstermektedir (örn.; Buunk ve ark., 2021; Dijkstra & Buunk, 2021; Foster ve ark., 2020; Sharpsteen, 1993).

Alan yazındaki bulgular kıskançlığın kuramcılar tarafından genellikle çok boyutlu bir yapı olarak görüldüğünü (Pfeiffer & Wong, 1989) ve kıskançlığı açıklamaya yönelik çeşitli sınıflandırmalar önerildiğini (Barelds & Barelds-Dijkstra, 2007) göstermektedir. Örneğin bazı yazarlar durumsal ve kalıcı kıskançlığı ayırmaktadır (Bringle & Evenbeck, 1979; Rich, 1991). Bu kategorilerden ilki kıskançlık uyandıran bir olaya karşı verilen tepkiyi ifade etmekte iken diğeri kişilik özelliği olarak, görece kalıcı bir şekilde, olaylara karşı şüpheli, kıskanç ve sorgulayan biçimlerde tepki vermeye denk düşmektedir.

White ve Mullen (1981), kıskançlığı normal, patolojik ve semptomatik kıskançlık olarak üç kategoriye ayırmıştır. Normal kıskançlık, daha önce de bahsedildiği üzere, algılanan bir tehdit karşısında duyumsanan, partnere / olaya ya da rakibe özgü, sadakatsizlik ya da partnerin kıskançlığı kışkırtan davranışları devam ettiği sürece devam eden geçici bir tepkidir (Marazziti ve ark., 2003). İlişkinin özgünlüğüne zarar verecek (cinsel sadakatsizlik gibi) gerçek bir tehdit tarafından tetiklendiği için "reaktif kıskançlık" olarak da tanımlanmaktadır (Kingham & Gordon, 2004). Diğer yandan, patolojik kıskançlık kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını şekillendiren, partnerin sadakatsizliğine yönelik asılsız şüpheler olarak tanımlanmaktadır (Barlow, Durand & Stewart, 2009; Buss & Dedden, 1990). Herhangi güvenilir bir kanıtla desteklenemeyen bu düşünceler kişinin, partnerinin ve ilişkinin işlevselliğinin zedelenmesine yol açmaktadır. Patolojik kıskançlık yaşayan bireyler ilgisiz olayları sadakatsizliğin kesin bir göstergesi olarak yorumlayıp ihanetin olmadığına dair bilgilerle karşılaştıklarında kendi görüşlerini değiştirmeyi reddetmektedirler. Tekrarlayan bir biçimde partnerlerini ihanetle suçlamakta, kontrol

etmekte, tartışma ve suçlamalarda bulunmaktadır. Bu davranışlar ise sözel ve fiziksel şiddete hatta cinayetlere kadar varabilmektedir (DeSteno ve ark., 2006; Marazziti ve ark., 2003). Semptomatik kıskançlık, genellikle bir olaya ya da duruma bağlı bir tetiklenme ile ortaya çıkan geçici bir kıskançlık durumu iken patolojik kıskançlığın çoğunlukla gerçek dışı ya da mantıksız nedenlerden kaynaklandığı, kontrol edilemeyip yoğun bir biçimde yaşandığı ve süreklilik arz ettiği görülmektedir (Buss, 2000; Sharpsteen & Kirkpatrick, 1997). Pfeiffer ve Wong (1989), White ve Mullen’ın fikirlerini bir adım daha öteye taşıyarak kıskançlığı duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak üçe ayırmış; bilişsel kıskançlığı parterinin davranışları ile alakalı paranoid düşünce ve şüpheler; duygusal kıskançlığı korku, öfke, güvensizlik ve üzüntü gibi zorlayıcı duygular; davranışsal kıskançlığı ise partnerin eşyalarını karıştırmak gibi partneri gözetlemeyi içeren davranışlar olarak kavramsallaştırmışlardır.

Bazı araştırmacılar ise cinsel ve duygusal olmak üzere iki tür romantik kıskançlık sınıflandırması yapmaktadır (Buss, Larsen, Westen & Semmelroth, 1992; Trost & Alberts, 1998). Cinsel kıskançlık kişinin partnerinin herhangi başka bir kişi ile cinsel ilişki içerisinde bulunmuş olması yahut bu durumun gerçekleşmesi ihtimali sonucu ortaya çıkmakta iken duygusal kıskançlık kişinin partnerinin bir başkasına duygusal anlamda bağlandığını veya âşık olduğunu düşündüğünde ya da bu durumdan kuşkulandığında meydana gelmektedir. Her iki kıskançlık türü de çoğunlukla bir arada deneyimleniyor gibi görülmekte olsa da, özellikle uzun süren ilişkilerde biri diğerinden daha baskın olabilmektedir. Örneğin partnerinin tek gecelik bir ilişki yaşadığı öğrenmek yüksek düzeyde cinsel kıskançlığa sebebiyet vermekte iken, partnerinin sıklıkla görüştüğü karşı cinsten bir kişinin bulunması, duygusal kıskançlığın ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Shackelford ve Buss (1997), her iki kıskançlık türünde de ortak olarak gözlemlenen iki davranışın apatik iletişim ve duygusal kapanma olduğunu öne sürmüştür. Apatik iletişim, partnerin ilişkisi için daha az çaba sarf etmesi durumunu ifade ederken duygusal olarak kapanma kavramı herhangi bir üçüncü kişi ile daha fazla zaman geçirme, yakınlık kurma, partner için çekici ve arzu edilebilir olma isteğinde azalma gibi durumları işaret etmektedir.

Buunk (1997) ise romantik kıskançlığın farklı türlerini, partnerin üçüncü bir kişi ile olan samimi davranışlarından kaynaklanan reaktif (tepkisel) kıskançlık, partnerin cinsel ya da duygusal olarak bir başkası ile ilişkide olma ihtimaline odaklanan endişeli kıskançlık ve ufak ilgi belirtileri karşısında partnerin üçüncü bir kişi ile yakın temasını önlemeyi amaçlayan sahiplenici kıskançlık olarak kategorize etmiştir. Tepkisel kıskançlık ilişkiye karşı gerçek bir tehdidin var olduğu durumlar karşısında ortaya çıkarken, endişeli ve sahiplenici kıskançlık gerçek bir tehdidin var olmadığı durumlarda da açığa çıkabilmektedir. Barelds ve Barelds-Dijkstra (2007) tepkisel kıskançlığın, ilişkinin kalitesi ile pozitif ilişkisi olduğunu ortaya koymuşlar ve tepkisel kıskançlığın partneri önemsemenin bir biçimi olduğunu varsayımlardır. Endişeli kıskançlığın ise ilişki kalitesi ile negatif ilişki gösterdiği bulunmuştur. Araştırmacıların varsayımlarının aksine, sahiplenici kıskançlık ile ilişki kalitesi arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Barelds, & Barelds-Dijkstra, 2007).

Son dönemde ise romantik kıskançlık bağlamında, potansiyel olarak birinin partnerini gelecekte kaybetme tehlikesi üzerinde yoğunlaşmaktansa tehlikenin geçmişteki hareketlerden yola çıkarak oluşma ihtimaline odaklanan iki yeni kıskançlık türü daha tanımlanmıştır, bunlar retroaktif ve retrospektif kıskançlıktır (Ben-Zeév, 2013; Frampton & Fox, 2018). Retroaktif kıskançlık, kişinin partnerinin kendisi ile olan ilişkisine başlamadan önceki romantik yahut cinsel ilişkilerinin, şu anki ilişkileri için bir tehdit unsuru oluşturmamasına karşın, bireyde kıskançlık tepkilerini tetiklemesi ile meydana gelmektedir. Kişi kendi ilişkisi esnasında kıskançlığı tetikleyecek bir olay olmamasına karşın bu duyguları deneyimlemektedir. Retrospektif kıskançlık ise bireyin sahip olduğu şu anki ilişki sırasında geçmişte bir noktada oluşan gerçek bir tehditten doğmaktadır. Geçmişteki rakip kişi, ilişki için süregiden bir tehdit unsuru oluşturmasa da bireyler, geçmişteki durum hakkında kıskançlık deneyimlemeye engel olamamaktadır. Örneğin retrospektif kıskançlığı deneyimleyen bir erkek, yıllar önce, lisede kız arkadaşını ondan çalmaya çalışan bir rakip hakkında, bu kişi artık onların ilişkileri için bir tehdit unsuru oluşturmamasına karşın kıskançlık hissedebilmektedir. Bununla birlikte, hem retroaktif hem retrospektif kıskançlıkta, ilişki için aktif olarak tehdit oluşturan rakiplerdense hayali ya da artık tehdit edici olmayan rakiplere odaklandığından bu kıskançlık türleri

kaygılı / endişeli kıskançlığın alt türlerinden biri olarak kavramsallaştırılabilmektedir (Ben-Zeév, 2013; Frampton & Fox, 2018).

Alan yazında romantik kıskançlığın sınıflandırılmasında gözlenen bu ayrımların bahsedildiği gibi kıskançlığın çok boyutlu yapısından (White & Mullen, 1989) kaynaklandığı düşünülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde kıskançlığın, yoğunluğuna, süresine, mantığa uygun olup olmamasına ve kişinin sahip olduğu iç görü durumuna göre normalden patolojiğe doğru uzanan bir spektrum üzerinden değerlendirildiği (Baroni & Bonuccelli, 2013; Marazziti, Poletti, Dell'Osso & Vauhkonen, 1968) görülmektedir. Çalışmamızda da romantik kıskançlık bu kapsamda ele alınmış ve normal - patolojik spektrumunda bir eğilim olarak değerlendirilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde romantik kıskançlığın aslında hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilme potansiyeli olan bir durum olduğu görülmektedir. İlişki içerisinde partnerlerin birbirleriyle ne kadar ilgilendiklerini, birbirlerine ne kadar değer verdiklerini (Ellis & Dryden, 2007), aşkı ve sevgiyi gösterebilmesi ve hem ilişkisel hem de cinsel yakınlığı güçlendirebilmesi (Pines, 1998; Warber, 2007) kıskançlığın olumlu sonuçları arasında iken; şiddet (Graham & Wells, 2001; Power, Koch, Kralik & Jackson, 2006), intihar, cinayet, depresyon (Pines & Aronson, 1983) ve ilişkisel problemler gibi sonuçlar yaratabilmesi kıskançlığın olumsuz sonuçları arasında yer almaktadır. Romantik kıskançlık, kişinin kıskançlığını kontrol etme yeteneğinin kaybolması durumunda yol açabileceği fiziksel şiddet, tehdit, partneri kısıtlama ve kontrol altına alma gibi ciddi sorunlarla beraber patolojik bir hale gelebilmektedir (Batinic, Duisin & Barisic, 2013).

Kıskançlığın ilişkiye olan etkilerinde, kişinin kıskançlığı deneyimlemesinden ziyade kıskançlığı ifade ediş tarzının belirleyici olduğu ve ilişkiden alınan doyumunu etkilediği görülmektedir. Örneğin karşısındaki kişiyi suçlamadan duygularını ifade eden ve kıskançlık hakkında konuşabilen kişilerin, hem konuşmaktan kaçınan ve partnerlerine karşı eleştirel bir biçimde yaklaşan kişilere (Andersen, Eloy, Guerro & Spitzberg, 1995; Christensen, Atkins, Yi, Baucom & George, 2006; Sullivan & Pasch, 2019) hem de duygularını bağırma, bastırmaya çalışma gibi olumsuz biçimlerde ifade eden kişilere göre ilişkilerinden elde ettikleri doyumun daha yüksek

olduğu (Guerro & Eloy, 1992; Maack, Bosson & Anderson, 2012; Muise, Christofides & Desmarais, 2009) görülmektedir. Aşırı kıskançlığın ilişki içerisinde tekrarlayıcı bir kalıp haline gelmesi, başarılı ve sağlıklı bir ilişki için esas olan güven temelini sarsmakta, ilişkiyi kötü etkilemektedir (Barelds & Dijkstra, 2006; Rusbult, Martz & Agnew, 1998). Kıskançlığın, kişiyi iç görüden yoksun bırakan aşırı ölçüde artmış seviyeleri de kıskançlığın patolojik boyutunun bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Stravogiannis, 2018). Örneğin, APA, DSM-5 (2013)'te patolojik kıskançlığı, tanımlanmış bir diğer Obsesif Kompulsif Bozuklukla bağlantılı olan obsesif kıskançlık ve Sanrısız Bozuklukların altında yer alan kıskançlık temalı Sanrısız Bozukluk olarak iki farklı kategoride sınıflandırmıştır.

1.1.3. **Romantik Kıskançlık Durumunda Verilen Tepkiler ve Romantik Kıskançlığın Tetikleyicileri**

Romantik kıskançlığı değerlendirirken; kıskançlığın doğasının, hem kıskanan hem de kıskanılan tarafta yarattığı stres seviyesinin, ilişkide sebep olduğu sorunun, kişilerin kıskançlıkla ilgili bilişsel yapılarının, şiddet tehlikesinin, partnerlerin kıskançlığa karşı tepkilerinin, ilişki kalitesinin, ilişkideki cinselliğin ve ilişkideki kişilerin geçmiş yaşantılarının kıskançlık üzerindeki etkilerinin göz önünde bulundurulması ve çok boyutlu bir yaklaşım izlenmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir (Aylor & Dainton, 2001; McGuirk & Pettijohn, 2008; Silva, 1997). Kıskançlık, birbirini zincir gibi takip eden süreçlerden oluşmaktadır. İlk adım, bireyin kendilik algısının yahut ilişkisinden hâlihazırda almakta olduğu doyumun tehdit altında olduğunun farkına vardığı bilişsel süreç, ikincisi tehdidin fark edilmesiyle birlikte ortaya çıkan olumsuz duygular, üçüncüsü ise tehdit karşısında sergilenen başa çıkma davranışlarıdır (Lucas, 2007).

Daha önce de bahsedildiği üzere romantik kıskançlık, kişi için hem içsel hem de dışsal bileşenlerin oluşturduğu karmaşık bir tepkidir. İçsel bileşenler belirli duygu, düşünce ve fiziksel belirtileri içermektedir. Kıskançlıkla bağlantılı olan duygular acı, kızgınlık, hiddet, düşmanlık, üzüntü, korku, keder ve aşağılanmışlık hissidir (Li & Chan, 2019; Parrott & Smith, 1993; Yıldırım & Kırcaburun, 2019). Kişinin kıskançlıkla ilişkili olan düşünceleri ise içerleme ("Bana nasıl böyle yalan söyleyebildin?"), kendini suçlama ("Nasıl bu kadar kör, bu kadar aptal olabildim?"),

kendini rakip ile kıyaslama (“Ben o kadar çekici, zeki, başarılı değilim.”), toplumsal algılanışı için endişeler (“Herkes biliyor ve bana gülüyor.”) ya da kendine acıma (“Dünyada yapayalnızım, kimse beni sevmiyor.”) olarak görülebilmektedir (Cramer, 2019; Hart, Shaver & Goldenberg, 2015; Mikulincer, Shaver, & Pereg, 2019). Kıskançlıkla ilgili olan fiziksel semptomlar ise karın ağrıları, hızlı bir kalp atışı, titreyen eller, nefesin kesilmesi, uykuya dalmada güçlük ve bayılacak gibi hissetme gibi geniş bir yelpazede ortaya çıkabilmektedir (Aydın, Çötök & Özyeşil, 2017; Dunbar, & Carpenter, 2020; Kimmes & Durtschi, 2018). Kıskançlığın dışsal bileşenleri ise; problem hakkında açıkça konuşmak, ağlamak, bağırarak, sorunu görmezden gelmek, mizahı kullanmak, misilleme yapmak, terk etmek ya da şiddete başvurmak gibi gözlenebilir davranışlardan oluşmaktadır (Barrett & Frederick, 2006; Guerrero & Afifi, 1999).

Bringle (1991), romantik kıskançlığın dışavurumunda etkili rol oynayan üç faktörü bağlılık, güvensizlik ve uyarılabilirlik olarak betimlemiş, bu faktörlerin kıskançlık tepkisinin açığa çıkması için gerekli olduğunu ve kişinin ilişkiye olan yatırımını ile bu üç faktörün yoğunluğu arttıkça meydana gelecek kıskançlık tepkisinin daha şiddetli olacağını öne sürmüştür. Wang ve arkadaşları (2018), kıskançlığa karşı verilen iletişimsel tepkileri inceledikleri çalışmalarında, Eloy, Guerrero, Andersen ve Spitzberg (1992)’nin öne sürdüğü bütünleşme, dağılma ve kaçınma tepkilerine benzer bir şekilde, kıskançlığı yaşantılayan bireylerin genellikle bağlanma ve özgüven sorunları yaşadıklarını ve bu sorunların kişilerin daha olumsuz iletişim tepkileri sergilemesine yol açtığını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, katılımcıların sergiledikleri pasif - agresif iletişim şekillerinin kıskançlıkla ilişkili olduğu ve bu iletişim tarzının ilişki kalitesini olumsuz etkilediği bulunmuştur (Wang ve ark., 2018). Drouin ve Landgraff (2012) ise bireylerin kıskançlıkla başa çıkma stratejilerini inceledikleri çalışmalarında katılımcıların çoğunun mantıklı bir biçimde tartışma, açık iletişim kurma, dikkatini başka şeylere yöneltme gibi sağlıklı stratejileri tercih ettiğini ve partneri takip etme, mesajlarını kontrol etme gibi davranışları sergilemenin ilişki kalitesini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Benzer bir şekilde Davila ve arkadaşları (2004) da partnerle açık iletişim kurma, mantıklı bir biçimde tartışma ve kendini başka etkinliklere yöneltme gibi

sağlıklı stratejilerin ilişkiden alınan doyumla pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Kıskançlık ile başa çıkarken kullanılacak stratejilerinin cinsiyete göre farklılaştığı da görülmektedir (Buss ve ark., 1992; Haarris & Christenfeld, 1996; Hart & Legerstee, 2017; Perrot & Buss, 2012; Sharma, 2019). Yapılan bir dizi araştırma, erkeklerin çoğunlukla daha fazla alkol tüketerek (Sharpsteen, 1991), duygularını inkâr ederek ve durumdan kaçarak (Dodge, 1991), saldırgan davranışlar sergileyerek (Elkington, Hackman & Joyner, 2019; Mullen & Martin, 1994), rakip olarak gördükleri kişilerin partnerleri ile iletişimini kısıtlayarak (Ma, Liao, Wang & Zhang, 2019) ve genel olarak yıkıcı davranışlar göstererek (Maqbool & Khaan, 2020; Demirtaş, 2004); kadınların ise sıklıkla tek başına ağlayarak ve kendilerini daha çekici bir kadına dönüştürmeye yönelik mücadele ederek (Buss & Shackelford, 1997; Sharpsteen, 1991), yapıcı davranışlar (duygularını ifade etmek, iletişim kurmak, kendilerine ve ilişkilerine odaklanmak gibi) sergileyerek (Demirtaş, 2004; Harris, 2003) ve sorunlara ve olası çözümlere dair açık bir şekilde konuşmayı içeren bütünlendirici iletişimi kullanarak (Buss, 2000; Guerrero & Reiter, 1998) başa çıkmaya çalıştıklarını göstermektedir.

Kıskançlık deneyimi öznel bir deneyim olduğundan, her birey için kıskançlık yaratan durumlar da birbirinden farklılaşmaktadır (De Silva, 1997). Bireysel, ilişkisel, durumsal ve kültürel olmak üzere kıskançlık deneyimi üzerinde etkili olan pek çok faktör bulunmaktadır. Sheets ve arkadaşları (1997), kişilerde kıskançlığa neden olan durumları, partnerin bir başkasına ilgi göstermesi/bir başkasının partnere ilgi göstermesi, kişinin önceki ilişkileri hakkında konuşması ya da bir önceki partneri ile görüşmesi ve şüphe uyandıran davranışlarda bulunması olarak sınıflandırmıştır. Pines (2003)'e göre herhangi bir durumun kıskançlık tepkisini uyandırabilmesi için kişide belirli bir düzeyde kıskançlık eğiliminin olması gerekmektedir. Örneğin, partnerin yanından geçen bir yabancıya bakması gibi bir durum dahi kıskançlık eğilimi fazla olan biri için kıskançlığı tetikleyebilmekte iken kıskançlık eğilimi düşük olan biri için aynı durum kıskançlık tepkisini ortaya çıkartmayacaktır (Pines, 2003).

Maggini ve ark. (2006) ise kıskanç bir tepkinin birbirini takip etmekte olan hipotez, şüphelenme ve yorum aşamalarından geçtiğini belirlemiş, kıskançlığı sürdürmekte olan iki faktörün ise partnerin sergilediği davranışlarla birlikte etkin duruma gelen sadakatsizlik olasılığı ve kişinin kendi bağımlı, paranoid, sınırdurumda gibi kişilik özellikleri ile bağlantılı olan duygusal eğilimi veya eşlik eden bir psikiyatrik durumunun varlığı olduğunu öne sürmüştür. Alan yazın incelendiğinde kişilik özelliklerinin kıskançlığın doğası ve dışa vurumu ile yakından ilişkili olduğu göze çarpmaktadır. Saldırganlık (Dutton, 1998), güvensizlik (Buss & Perry, 1992; Watson & Clark, 1994), bağımlılık (Clark, 1993), kendine zarar verme (Fossati ve ark., 2005), manipülatiflik (Gehl, 2010) ve dürtüsellik (Gale, 2010), onay arama (Galloway & Ellis, 2018; Rose, 2007), başarıya aşırı önem verme (İşcan ve ark., 2019; Rose ve ark., 2012), dikkat çekme ihtiyacı (Milyavskaya, Bourgeois & Koestner, 2015; Yılmaz, Kocabaşoğlu & Dökmen, 2013) gibi özellikle bağımlı, sınırdurum, narsisistik, histriyonik ve antisosyal kişilik bozukluğu eğilimleri ile ilişkili bireysel özelliklerin kıskançlık deneyimi ile ilişkili olduğunu ortaya koyan bir dizi araştırma mevcuttur. Bu bilgiler ışığında, kıskançlığın tetiklenmesi, sürdürülmesi ve dışa vurumu ile ilişkisi göz önünde bulundurularak ilgili bölümde de açıklanacağı üzere, kıskançlık deneyimi ile ilişkili olduğu düşünülen kişilik eğilimleri ile romantik kıskançlık arasındaki korelasyonel ve yordayıcı ilişkilerin araştırılmasına karar verilmiştir.

1.1.4. Romantik Kıskançlığı Konu Alan Çalışmalar

Romantik kıskançlığı inceleyen araştırmalar genellikle, güvenli ya da kaçınan bağlanma stiline sahip olan kişilerin kıskançlık karşısında, kaygılı bağlanan kişilere kıyasla çok daha az tehdit altında hissetmekte olduklarını ve dolayısıyla kıskançlığa daha az yatkınlık gösterdiklerini ortaya koymuştur (Örn.; Cassidy & Kobak, 2015; Chung & Harris, 2018; McCarthy & Edwards, 2017; Ritter, & Lammers, 2018). Bunun yanı sıra, yapılan araştırmalar, romantik kıskançlığın duygusal açıdan partnere bağımlı olmakla (örn.; Carver ve ark., 2017; Öztürk, Yılmaz & Karataş, 2021; Szentágotai-Tătar, Miu & Lupu, 2018; Türkmen & Sarıçam, 2020), ilişkiye düşük bağlılık ve cinsel çokeşlilik (örn.; Maner, Gailliot & DeWall, 2007; Mark, Janssen & Milhausen, 2011; Pines & Aronson, 1983) ilişkideki

tatminsizlik ve ilişki doyumundaki azalma (örn.; Arriaga & Agnew, 2001; Guerrero, Spitzberg & Yoshimura, 2004; Spitzberg & Cupach, 2002) ilişkinin cinsel yönlerine dair tatminsizlik (örn.; Knox, Zusman, & Kaluzny, 2021; Vallejo-Medina, Sierra, & Santos-Iglesias, 2019) ve en zararlı uça saldırganlık ve şiddet ile (örn.; Abdelrazek & Abdelmalek, 2020; DeSteno, Valdesolo & Bartlett, 2006; Love, Johnson & Saini, 2010; Mullen ve ark., 2020) ilişkili olduğunu göstermektedir. Buss (2000), kadın sığınma evlerindeki çoğu şiddet görmüş kadının eşlerinin aşırı kıskanç olduğunu bildirdiklerine işaret ederken; Çilingiroğlu ve arkadaşlarının (2014) ülkemizde gerçekleştirilen çalışmasında da kadın cinayetlerinde en önemli sebep % 22.8'lik bir yüzde ile romantik kıskançlık olarak tespit edilmiştir.

İlişkilerde kıskançlığın ilişkiye sahip çıkma arzusu (örn.; Pepping & Duvenage, 2020), partneri kaybetmeye yönelik duyulan korku ve endişeler (örn.; Buunk & Dijkstra, 2017), terk edilme hassasiyeti (örn.; Dardas & Schultz, 2019), partnerden intikam alınmak istenmesi (örn.; Vacharkulksemsuk, Reit, Khambatta, Eastwick, Finkel & Carney, 2019), partnere yönelik aşırı sahiplenici duygular (örn.; Machia & Jones, 2020), partnerin ilişkiye yeterince zaman ayırmadığının düşünülmesi (örn.; McNulty & Olson, 2018) gibi sebeplerle ve bireyin kendi kişilik özellikleri (örn.; Dijkstra ve Buunk, 1998), geçmiş hikâyesi ve geleceğe yönelik beklentileri (örn.; Pellegrini ve ark., 2019; Huang ve ark., 2018) ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Tüm bu unsurlar içerisinde kişilik eğilimleri, romantik kıskançlığın düzeyini belirleyen içsel faktörler arasında ön plana çıkmaktadır (Morr-Serewicz & Gale, 2017). Buna karşın alan yazında yer alan çalışmalar incelendiğinde, kişilik eğilimleri ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkiye dair bulguların tutarsız olduğu görülmektedir. Örneğin; Emmons & McAdams (1991) ve benzer şekilde Campbell, Foster, & Finkel (2002), narsisistik kişilik eğilimleri yüksek kişilerin, partnerlerinin bir başkası ile ilgilenmesi durumunda, benlik saygılarının zarar görmesinden ötürü daha fazla kıskançlık hissettiklerini ortaya koymuşlardır. Yine benzer bir şekilde, Buckels ve ark. (2013)'ün araştırması da narsisistik kişilik eğilimlerine sahip bireylerin, diğer bireylere kıyasla daha kıskanç olduğunu ortaya koymuş ve bu durumu, narsisistik kişilik eğilimlerine sahip bireylerin takdir edilmeye ve kontrolü elinde tutmaya duydukları ihtiyaç ile

açıklamışlardır. Partnerin bir başkası ile ilgilenmesi durumunda kişi kendini değersiz, takdir edilmeyen ya da kontrolü kaybetmiş hissetmekte ve bu durum romantik kıskançlığı artırabilmektedir. Öte yandan narsisistik kişilik eğilimleri ile romantik kıskançlık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını gösteren bazı çalışmalar da mevcuttur (örn: Dufner ve ark., 2016; Keelan ve arkadaşları, 2013; Lammers, Vohs, & Jordan, 2011; Marshall ve Bejanyan, 2017). Bu çalışmalar ise söz konusu çelişkili bulguları, narsisistik kişilik eğilimlerine sahip kişilerin, kendilerine aşırı güven duymaları ve partnerlerinin kendisine sadık kalacağı inancını taşımalarından ötürü romantik kıskançlık duyumsamamış olabilecekleri şeklinde açıklamaktadırlar.

Genel olarak sanrılı düzeyde bir kıskançlığın paranoid durumlarla yahut şizofreni, alkol bağımlılığı ve obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Hoaken, 1976; Muzinic ve ark., 2003). Buna karşın alan yazında kişinin güvensizlik duygularını arttıran ve düşmanca davranışlarda bulunmasına sebep olan paranoid kişilik eğilimleri ile romantik kıskançlık arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar kadar (örn: Barnett & Thompson, 2011; Döne, 2015; Kırık & Şahin, 2018; Kramer & Leonard, 2017; Mittal & Thakur, 2015), bu iki faktör arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösteren ve söz konusu durumu iki faktör arasındaki ilişkinin belirli bir duruma/olaya bağlı olması ile açıklayan çalışmaların da (örn: Koruklu ve Kıracı, 2016; Salgado ve arkadaşları, 2018; Yılmaz & Gençöz, 2016) bulunduğu göze çarpmaktadır.

Benzer bir şekilde Barrios ve ark., (2015), bağımlı kişilik eğilimlerinin kıskançlık üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında, bağımlı kişilik eğilimlerinin, kişide düşük öz saygıyı ve diğerleri tarafından kabul görmeye yönelik duyulan ihtiyacı arttırması sebebi ile romantik kıskançlık ve cinsel kıskançlık düzeyleri ile pozitif ilişki gösterdiğini, Dainton ve Aylor (2002) ise bağımlı kişilik eğilimlerinin, ilişki bağlılığındaki artışın bir sonucu olarak romantik kıskançlık düzeylerinde artışla ilişkili olduğunu göstermiştir. Buna karşın Velotti ve arkadaşları (2016) ile Jonason, Li, & Czarna, (2021) ise gerçekleştirdikleri araştırmalarda, bağımlı kişilik eğilimlerinin romantik kıskançlık düzeyleriyle anlamlı bir ilişkisi olmadığını ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar bahse konu çelişkili bulguların, bu iki faktör arasındaki ilişkinin farklı faktörlerden etkilenmesinden ve/veya araştırmada

kullanılan ölçüm yönteminin bağımlı kişilik özelliklerini tam olarak yansıtmıyor oluşundan kaynaklanabileceği değerlendirmesini yapmıştır.

Psikopatik / antisosyal kişilik özellikleri ile kıskançlık arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların ise oldukça sınırlı sayıda olduğu fark görülmektedir. Bu konuda alan yazında yer alan bazı çalışmalar psikopatik / antisosyal özelliklere sahip erkeklerin romantik kıskançlığı daha az deneyimlediğini, duygusal olarak daha uzak ve soğuk tutumlarından ötürü partnerlerinin cinsel ilişkileriyle ilgili olarak daha az kıskançlık duyduklarını ortaya koymakta iken (örn.; Birkley & Eckhardt, 2015; Jonason & Krause, 2013), Birinci ve arkadaşları (2018) gerçekleştirdikleri çalışmada psikopatik / antisosyal özelliklere sahip bireylerin daha yüksek düzeyde cinsel kıskançlık yaşadığını ve bu kıskançlığın sebebinin güç ve kontrol arayışı olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, Holtzman ve Strube (2010) da bu bireylerin partnerlerini kontrol altında tutma arzusundan kaynaklı olarak daha yüksek düzeyde kıskançlık deneyimlediklerini tespit etmiştir.

Alan yazında, aşırı dramatik ve dikkat çekici davranışlar, duygusal dengesizlikler ve onay arayışı ile karakterize edilen Histriyonik Kişilik Bozukluğu / eğilimi ile kıskançlık arasındaki ilişkinin de oldukça sınırlı sayıda çalışmada incelendiği görülmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda histriyonik kişilik eğilimleri ve kıskançlık arasında pozitif bir ilişkiye rastlanmış (örn.; Dijkstra, Barelds, & Groothof, 2010; Özmen & Atak, 2014) ve bu durum, kişinin romantik ilişkilerinde daha fazla dikkat çekme ve onay alma ihtiyacı duyumsayıp kıskançlığı bu ihtiyacı karşılamada bir araç olarak kullanması ile açıklanmıştır. Öte yandan bazı çalışmalarda ise histriyonik kişilik özelliklerine sahip bireylerin duygusal ifadelerinin daha yüzeysel olması (APA, 2013; Widiger & Trull, 2007) sebebiyle, derin duygusal deneyimlere daha az eğilimli olacakları ve kıskançlığı da çok daha yüzeysel bir biçimde deneyimleyecekleri düşünülmüş ve bu iki faktör arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (örn: Bonafide ve ark., 2015; Rousseau ve Sabourin, 2006).

Alan yazında yer alan bulgular romantik kıskançlığın kişilik eğilimleri ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Buna karşın alan yazında yer alan ve daha önce de bahsedilen çalışmalarda, genellikle ilgili kişilik özelliklerinin kategorik bir biçimde değerlendirilerek (kişilik bozukluğu var-yok şeklinde) ele alındığı

görülmektedir (Ackerman, Donnelan & Kashy, 2012; Davis & White, 2018; Edelman, 1990; Green & Martinez, 2020; Smith, Johnson & Brown, 2017; Thompson & Anderson, 2019). İlgili kişilik bozuklukları ile romantik kıskançlık arasında ilişki bulan ve bulmayan araştırmalar incelendiğinde; ilişki bulan çalışmaların çoğunlukla, bizim çalışmamıza benzer bir şekilde kişilik eğilimlerinin ölçümü üzerinden araştırmalarını gerçekleştirmiş oldukları dikkat çekmektedir (örn.; Copeland ve ark., 2019; Cramer & Bernstein, 2016; Jonason, Li & Buss, 2019; Jones & Joseph, 2017; Marganska, 2018). Çalışmalardan elde edilen bulgulardaki tutarsızlıkların olası sebeplerinden birinin de kişilik özelliklerini ölçmedeki bu farklılıktan kaynaklanabileceği düşünülmüş, kategorik bir değerlendirmenin ara klinik grupları kapsamada yetersiz kalması sebebiyle çalışmamızda yalnızca kişilik bozuklukları değil kişilik bozukluğu eğilimleri üzerinden değerlendirme yapılmasının alan yazının bulgularını derinleştirmek ve kişilik bozuklukları ile romantik kıskançlık ilişkisini daha kapsayıcı bir perspektiften değerlendirebilmek açısından faydalı olabileceği öngörülmüştür. Bunun yanı sıra, bahse konu araştırmalar arasında kategorik ve boyutsal değerlendirme yapan çalışmaları ayırt edebilmek amacıyla kategorik değerlendirmede bulunan çalışmaların bulgularından bahsederken kişilik özellikleri, boyutsal değerlendirmede bulunan çalışmaların bulguları için ise kişilik eğilimleri tanımlaması kullanılmıştır.

Alan yazında, romantik kıskançlığın demografik değişkenlerle olan ilişkisinin incelendiği çalışmalarda da genellikle tutarlı bulgulara ulaşılmadığı görülmektedir. Örneğin; kıskançlığın cinsiyetler arası farklılaşmasının incelendiği çalışmalardan bazılarında, kıskançlık düzeyi açısından cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık bulunmadığı (örn: Bringle, 1979; Buunk, Buunk, Dijkstra & Fetchenhauer, 2011; Hart & Milsom, 2008; Hupka, 1981), bazılarında kadınların erkeklere göre kıskançlık düzeyinin daha yüksek olduğu (örn: Buunk, 1997; Duy, 2020; Harris, Christine & Eby, 2018; Yıldırım & Köse, 2018) bazılarında ise erkeklerin kıskançlık düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (örn: Brase, 2014; Frederick & Fales, 2016; Harris, 2003; Mathes & Severa 1981). Aylor ve Dainton (2001), erkeklerin kadınlara göre daha fazla kıskançlık yaşadıklarını, ancak kadınların erkeklere kıyasla kıskançlıkları ile ilgili konuşmaya ve iletişim kurmaya

daha açık olduğunu; Güçlü, Şenormancı, Şenormancı ve Köktürk (2017) ise kadınların romantik kıskançlık durumunda endişe, kaygı, hüznün gibi duygular deneyimlerken erkeklerde daha çok öfke duygusunun deneyimlendiğini ve saldırganlık gibi davranışsal tepkiler verildiğini göstermiştir. Bunun yanı sıra, kadınların tehdit olarak gördükleri kişinin fiziksel olarak çekici olması durumunda daha fazla kıskançlık yaşadığı; erkeklerin ise fiziksel yahut sosyal statü olarak kendilerinden baskın olarak değerlendikleri kişiler karşısında daha çok kıskançlık bildirdiği görülmektedir (Dijkstra & Buunk, 2002). Duygusal sadakatsizlik ve cinsel sadakatsizlik açısından değerlendirildiğinde ise kadınların partnerinin başka bir kişi ile duygusal bir ilişki içerisinde olması durumunda, cinsel bir ilişkisi olmasına göre daha fazla kıskançlık hissettiği (Sagarin ve ark., 2012; Tagler & Jeffers 2013) erkeklerin ise kadınlardan farklı olarak cinsel sadakatsizlik durumunda, duygusal sadakatsizliğe göre daha fazla kıskançlık hissettiği (Frederick & Fales, 2016) görülmektedir.

Benzer bir tutarsızlık kıskançlık ile yaş arasındaki ilişkiyi konu alan araştırmaların bulguları arasında da gözlemlenmektedir. Kıskançlık düzeyi ve yaş arasında birtakım araştırma sonuçlarına göre negatif (örn.; Güngör & Sarıçam, 2020; Ünal & Yılmaz, 2018; Vilaro ve ark., 2016) bazı diğer araştırma sonuçlarına göre ise pozitif (Harris & Christenfeld, 1996; Kaya, Tanhan & Karataş, 2017; Mortazavi & Mohammadkhani, 2019) bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanı sıra, söz konusu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulamayan bazı araştırmalar da mevcuttur (Pines ve Friedman, 1998). Alan yazında yer alan diğer bazı güncel çalışmalar ise yaş ile kıskançlığın ilişkisinde cinsiyetin moderasyon rolü olduğunu vurgulamaktadır (örn.; Ramos ve ark., 2019; Wang ve ark., 2020). Ramos ve arkadaşları (2019) gerçekleştirdiği çalışmada, erkeklerde yaşın artmasının kıskançlık düzeyinde bir azalmaya neden olmasına karşın, kadınlarda yaşın artması ile kıskançlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermişlerdir. Wang ve ark. (2020) ise yaş ile kıskançlık ilişkisinin erkeklerde daha güçlü olduğunu, özellikle 30 yaş sonrasında erkeklerde kıskançlık düzeyinde artış gözlemlendiğini kadınlarda ise bu ilişkinin zayıf olduğunu veya olmadığını tespit etmiştir.

İlişki süresi açısından değerlendirildiğinde ise kıskançlık ile ilişki süresi arasında negatif bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar kadar (örn.; Bouchard, Sabourin, Lussier, & Wright, 2022; Mogilski & Welling, 2017) pozitif bir ilişki bulunduğu gösteren (örn.; Abdollahi ve ark., 2019; Aune & Comstock, 1997, Zavala ve ark., 2021) çalışmalar da bulunmaktadır. Aune ve Comstock (1997)' a göre, zaman içerisinde partnerler arasında artan bağlılık sebebiyle kıskançlığın yoğunluk derecesi uzun süreli ilişkilerde daha yüksektir. Diğer araştırmacılar ise uzun süreli ilişkilerde partnerlerin birbirlerini daha iyi tanımalarının ve birbirlerine daha çok güvenmelerinin kıskançlık düzeyini azaltacağını düşünmektedir (Neff & Karney, 2004; Sharpe & Rossiter, 2002).

Alan yazında yer alan bulgular incelendiğinde, kişilerin sahip olduğu ilişki türünün de kıskançlıkla yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Örneğin Buunk (1981), gerçekleştirdiği çalışmada evli olmayan kadınların evli olanlara kıyasla daha fazla kıskançlık duyumsadığını gösterirken, Guerrero ve arkadaşları (1993) da evli olmayan bireylerin evli olanlara kıyasla kıskançlığa karşı çok daha yoğun tepkiler verdiklerini ve genellikle yıkıcı baş etme yöntemlerine başvurduklarını ortaya koymuştur. Araştırmacılar evli yahut ciddi bir ilişki içerisinde olan, flört eden ve günü birlik ilişkiler yaşayan bireylerin bu ilişkiler içerisinde deneyimlenen belirsizlik düzeyindeki farklılıklar nedeniyle kıskançlığı da birbirlerinden farklı şekillerde deneyimledikleri ve ifade ettiklerini düşünmektedir (Afifi & Reichert, 1996; Andersen ve ark., 1995; Aylor & Dainton, 2001; Guerrero & Eloy, 1992). Bir ilişkinin başlarındaki belirsizlik hissinin evlilik gibi daha kesin ve sınırlanmış bir birlikte oluşa göre daha fazla olacağı düşünülmüştür (Knobloch & Solomon, 2002). Başka bir şekilde ifade edilecek olursa yeni bir ilişki içerisinde olan bir bireyin ilişkide kalmaya, partnerin ilişkiyi sürdürüp sürdürmeyeceğine ve ilişkinin genel ilerleyişi hakkında daha fazla belirsizlik yaşamayı beklenmektedir. Buna karşın, her ne kadar evli bireyler flört edenlere yahut günü birlik ilişkilerde bulunan bireylere kıyasla ilişkiyi anlamlandırma açısından daha az belirsizlik deneyimliyor olsa da kıskançlık gibi bir durumun, aralarında düşük seviyede yakınlık ve samimiyet bulunan evli çiftler arasında da belirsizlik durumunun ortaya çıkmasına neden olabildiği (Guerrero & Andersen, 1998; Knobloch & Solomon, 2002) ve evliliklerin

kıskançlığın tetiklediği belirsizlik durumundan ötürü çıkmaza girebildiği görülmektedir (Afifi & Reichert, 1996). Bunun yanı sıra kişinin geçmiş ilişkilerinde veya sürmekte olan ilişkisinde sadakatsizlik yaşantısı deneyimlemesinin romantik kıskançlığın nedenleri arasında olduğunu ve bu kişilerin daha çok kıskançlık deneyimlediğini gösteren pek çok araştırma da bulunmaktadır (Örn.; Burchell & Ward, 2011; Buss, 2000; Buunk & Dijkstra, 2000; Campos, Walle & Dahl, 2013; Fitness & Fletcher, 1993; Guerrero vd., 2004; vb.). Bu araştırmalar, sadakatsizliğin sadece şüphe olarak var olduğu durumlarda dahi pek çok kişide kıskançlık duygusunu tetiklendiğini göstermektedir (örn.; Berman & Frazier, 2005; Buunk & Dijkstra, 2000; Edlund, 2006; Rydell & Bringle, 2007). Bahse konu demografik değişkenlerle ilgili araştırma bulgularındaki tutarsızlıklardan ötürü, ilişki türü ve süresi, cinsiyet, yaş ve sadakatsizlik yaşantısı demografik değişkenleri ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkileri de keşifsel olarak incelemenin çalışmamıza derinlik katma açısından faydalı olabileceği düşünülmüştür.

1.2. PSİKODİNAMİK KİŞİLİK ORGANİZASYONLARI VE ROMANTİK KISKANÇLIK

1.2.1. Kişilik Organizasyonları Kavramı

Psikodinamik yaklaşıma göre bireylerin kişiler arası ilişkilerinde, bir diğer adı ile nesne ilişkilerinde (Jacobson, 1964, s. 51) içselleştirdikleri nesnelere, kişilerin davranışlarını düzenleyen temel yapı taşı olarak rol oynamaktadır (Kernberg, 1982). Nesne ilişkileri kavramından ilk olarak bahseden kuramcı olan Freud'un (Freud, 1915) belirttiği psikoseksüel gelişim aşamaları, sağlıklı bir psikolojik gelişime ulaşmak için geçilmesi gereken birtakım cinsel ve fizyolojik basamakları ve bunlardan doğan içsel çatışmaları betimlemektedir (Sauerteig, 2012). Freud, cinselliğe çok fazla vurgu yaptığı gerekçesi ile sıklıkla eleştirilmesine (Sauerteig, 2012) karşın, bebeğin ilk sevgi nesnesinin annesinin memesi olduğunu ve bu sevginin bireyin ileriki yıllarda sürdüreceği tüm sevgi ilişkilerinin temelini oluşturan bir modellemeye dönüşeceğini öne sürmesi (Freud, 1905) ile nesne ilişkileri kuramının temelini oluşturmuştur. Nesne ilişkileri kuramı ise Freud'un kuramının dürtüye yönelmiş odağını bireyin zihninde olan temsillere çekmesi ile (Yeomans & Levy, 2002) ondan ayrılmış ve Fairbairn, Winnicott gibi kuramın önde gelen isimleri

kişilik gelişimi kuramlarını Freud'un dürtü kuramını eleştiren bir perspektiften kurgulamıştır (Fairbairn, 1952, s. 31; Winnicott, 1965, s. 172). Nesne ilişkileri kuramına göre bebeğin bakım verenleri ile yaşadığı deneyimleri temel alarak oluşturduğu nesne temsilleri, daha sonra kendilik imgelerini oluşturmakta ve bu kendilik imgeleri, kişinin yaşamının ilerleyen dönemlerinde deneyimlediği ilişkilerde de ilk bakım veren ile kurduğu yaşantının dinamiklerini yansıtmaya sebep olmaktadır (Fairbairn, 1954, s. 17).

Nesne ilişkileri kuramı, kişilerin genetik / mizaç özelliklerinin ve birincil bakım verenlerle deneyimlenen erken çocukluk dönemi yaşantılarının birbirleriyle etkileşimli bir biçimde bilinç dışı ilişki temalara göre hareket ettiği öncülüne dayanmaktadır (Kernberg, 1984). Bakım verenler, akranlar vb. dış kaynaklardan elde edilen içselleştirilmiş nesnelerin bireyin kişiliğine aktarılması ise kişinin sahip olduğu iç dinamiklere bağlı olan karışık bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir (McWilliams, 1999). Kendiliğe ve diğerlerine dair içselleştirilmiş temsiller, bilinç dışında iyiye karşılık kötü olacak şekilde ilkel bir biçimde kümelenmektedir. Bu iyi ve kötü temsillerinin başarılı bir biçimde bütünleşmesi ile sağlıklı bir kişilik gelişiminin tamamlandığı ve böylelikle kişinin gerçek hayatta hem kendi benliği hem de diğerleri ile tutarlı ve bütünleşmiş deneyimler içerisinde bulunabileceğini düşünülmektedir (Clarkin, Lenzenweger, Yeomans, Levy, & Kernberg, 2007; Kernberg, 1967). Psikanalitik yelpazedeki revizyonist kuramcılardan biri olan Kernberg, bebeklik döneminde kendiliğe ve diğerlerine yönelik deneyimlerin ayrımının "iyi" ve "kötü" olarak yapılmasının içgüdüsel eğilimlere ilişkili olduğunu öne sürerek, S. Freud'un dürtü kuramı ile ortaya koydukları ile nesne ilişkileri kuramını harmanlayarak iki kuram arasında bağlantı kurmaya çalışmıştır (Kernberg, 1976). Kernberg, sağlıklı bir psikolojik gelişim için gerekli koşullardan birinin bakım verenin bebeğin verdiği tepkilere karşı bütünleştirici bir konumda bulunması olacağını belirtmiş (Kernberg & Caligor, 2005), sağlıklı gelişim ve patolojinin ortaya çıkışını ise bakım verenin bütünleştirici bir işlevi sunmaması ve bebeğin nesnelere birleştirmekten ziyade iyi / kötü uçları arasındaki bölünmeleri güçlendirmesi üzerinden açıklamıştır (Kernberg, 1967).

1.2.2. Sınır Durum Kavramının Gelişimi

Klinik çerçevede önemli olan ilk ayırım, semptom nevrozu ile karakter nevrozunun tanımlanmasıdır (Reich,1933). Bu ayırma göre bugün DSM’de Eksen 1 psikopatolojiler olarak tanımlanan rahatsızlıklar semptom nevrozu, kişilik bozukluğu olarak tanımlanan durumlar ise karakter nevrozu olarak tanımlanmaktaydı. 20.Yüzyılın ortalarına dek Psikanalitik klinisyenler karakter patolojisini tanımlarken Freud’un görüşlerini takip ederek, yalnızca nevrotik ve psikotik kişilik gelişim düzeyleri arasında ayırım yapmış ve nevrotikliği kişinin arzu ile yasak olan arasındaki çatışmasından (ödüpal meselelerden) kaynaklanan, daha olgun savunma mekanizmalarının kullanıldığı ve kişinin gerçek olan ile olmayana dair somut ve genel bir algısının bulunduğu; psikotikliği ise arkaik (dil öncesi- örneğin, disosiyasyon) savunmaların kullanıldığı, kişide kimlik bütünlüğünün bulunmadığı ve gerçeklikle olan bağlantıda kopukluğun yaşandığı bir yapı olarak değerlendirmekte idi (Trimboli, Kenaan & Marshall, 2019).

20.Yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise kişilik yapılanmasında nevroz ile psikoz arasında bir orta alan bulunduğuna ilişkin görüşler açığa çıkmaya başlamıştır. İlk olarak A. Stern (1938), nevroz ile psikoz arasında yer alan bir grup hastayı işaret etmek için sınırda (borderline) kişilikler kavramına işaret etmiş, daha sonra Deutsch (1942) –miş gibi kişilik kavramını ortaya atmıştır. 1949’da Hoch ve Polatin, “sahte nevrotik (pseudo nevrotik) şizofreni” olarak adlandırdıkları sanrıları ve halüsinasyonları olmayan ancak şizofreniye benzer klinik semptomları gösteren sınırda vakalarla ilgili bulguları ortaya koymuşlardır. Main (1957) hastane personeli üzerinde manipülatif etkisi olan spesifik bir hasta grubundan bahsetmiş, onun çalışmalarını takip eden Frosch (1964) tanılamada sınır durum organizasyon ile psikoz arasındaki farklılaşmanın sağlanmasına katkıda bulunmuştur. Grinker, Werble ve Drye (1968), sınır durum sendromun varlığına deneysel kanıt sunmuş, hastane ortamında sınır durum hastaların özelliklerini inceleyip bunların belirli patolojilerden hangi açıdan farklılaştığını ortaya koymuştur. Elde edilen araştırma bulguları ve Kernberg (1975, 1976), Masterson (1976) ve Stone (1986)’un katkıları ile sınır durum kişilik gelişim düzeyi kavramı psikanalitik çevrede kabul görmüştür. (McWilliams, 2017).

Nesne ilişkileri kuramına dayalı sınır durum kişilik organizasyonu kavramının yaratıcısı olan Kernberg, sınır durum kavramını nevroz ile psikoz arasında konumlandırmış ve bu grubun hem nevrotik hem de psikotik özellikler barındırdığını ancak sınır durumun bir geçiş bölgesi olarak düşünülmemesi gerektiğini, sınır durum organizasyonun oldukça kalıcı bir kişilik organizasyonu olduğunu belirtmiştir (Kernberg, 1976). Bireylerin kişilik organizasyonlarına göre sınıflandırılması kişinin nesne ilişkilerine, tercih ettiği savunma mekanizmalarına, sahip oldukları birincil çatışmanın doğasına ve gelişimsel ilerlemelerine göre yapılmaktadır (Kernberg, 1984; McWilliams, 2004). Kernberg'in karakter patoloji sınıflaması ego ve süper egonun yapı ve işlevine, kişide içselleştirilen nesne ilişkilerinin niteliğine ve saldırgan dürtülerin varlığına göre daha yüksek, düşük ve orta düzeylerde olmak üzere birkaç basamaktan oluşmaktadır. Daha sonraları bu aralıklar nevrotik (yüksek seviye), sınır durum / borderline (orta seviye) ve psikotik (düşük seviye) olarak adlandırılmıştır.

Kernberg, sınır durum kişilik organizasyonunu, bireylerin hem kendileri hem de dış dünya ile ilişkilerini yönetme biçimini oluşturan ego işlevindeki bozulma ile tanımlamaktadır. Sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireyler, psikotik gruba kıyasla daha hafif, nevrotik gruba kıyasla ise daha ciddi karakter patolojilerine sahiptir. Diğer bir deyişle, sınır durum alan, psikotik gelişim seviyesi ile nevrotik gelişim seviyesi arasında bir alandır (Kernberg, 1975).

Sınır durum kişilik kavramı klinik psikoloji alan yazınında, teriminin hem DSM perspektifinden kişilik bozukluğu (DSM-5, 2013) hem de psikodinamik perspektiften kişilik organizasyonu seviyesine denk düşmesinden (McWilliams, 2004) ötürü tartışmalı bir kavram olarak yer almaktadır. Sınır durum kişilik organizasyonu, sınır durum kişilik bozukluğu kavramına kıyasla sağlık ve psikopatolojiyi açıklarken süreklilik içermekte ve yalnızca klinik popülasyonları değil, DSM kişilik patolojisi tanımlamalarına göre ara klinik grupları genel toplum yapısını da kapsamaktadır (Leichsenring, 1999).

Sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerdeki gözlenebilir davranışlar asıl olarak psikolojik yapıdaki problemin dışa tezahür etmesidir. Bireyler sadece duyguyu değil bilişlerini de düzenleyememektedir. Örneğin kişi sadece

öfkelenmeyip aynı zamanda öfkelenmek için haklı ve iyi bir nedeni olduğuna da ikna olmaktadır. Bu bütünleşme eksikliği temel olarak iyi ve kötü etkiler arasındaki bölmeyle dayanmakta ve kimlik difüzyonuna yol açmaktadır. Bütünleşmeyen bu psikolojik yapı ise kişinin deneyimlerini doğrudan etkilemektedir. Duygusal açıdan değişkenlik, öfke, kişiler arası çatışmalar, dürtüsellik, kendine zarar verici davranışlar ve diğerlerinin davranışlarını anlama yeteneğindeki yetersizlikler sınır durum kişilik organizasyonunun davranışsal dışa vurumları arasında yer almaktadır. Bu değişken yapının özelliklerinde biri de farklı bilişsel - duygusal durumlar arasındaki ani ve dürtüsel dalgalanmalardır (Clarkin, Caligor, Stern & Kernberg, 2004).

Sınır durum kişilik organizasyonuna sahip olan bireyler iyi ve kötüyü birleştirememekte bu sebeple de kendilerini ya da nesne temsillerini tamamıyla idealize ederek yahut değersizleştirerek tamamen iyi yahut tamamen kötü olarak değerlendirmektedirler. Üç boyutlu bir değerlendirme yapamamakta ve nesnelere ya da kendiliklerini gerçekçi bir biçimde anlamlandıramamaktadırlar. Bu durum klinisyenlerin “parçalı benlik” (kimlik difüzyonu) olarak adlandırdığı hislere yol açmakta, birey sıklıkla duygularını yönetme konusunda problemler yaşamakta ve bu duygularla başa çıkabilmek için genellikle ilkel savunma mekanizmalarına başvurmaktadır. Bu kişilik organizasyonuna sahip bireylerde psikotik kişilik organizasyonuna sahip bireylerde olduğu gibi ciddi boyutta gerçeklik bozulmaları (sihirli inanışlar, halüsinasyonlar, delüzyonlar vb.) görülmesi de bu bireylerin, kendilik ve nesne algılama ve betimlemeleri açısından hafif düzeyde gerçeklik difüzyonları bulunmaktadır (Kernberg, 1967).

Kernberg (2016), sınır durum kişilik organizasyonuna sahip kişilerin kaygı yaratan durumlarda kalabilmekte zorlandığını ve kendi güdülerini kontrol etmede başarılı olamadığını bu nedenle de kolaylıkla diğer kişileri kolaylıkla idealize eden bir tutum sergileyebildiklerini ya da öfke, agresyon gösterecekleri bir duruma girebileceklerini belirtmiştir. Alan yazında bazı araştırmacıların sınır durum kişilik organizasyonunun, iyi ve kötü nesnelere birleştirememesi, duygu toleransı ve düzenlenmesinde yaşanan sıkıntılar, kullanılan savunma mekanizmaları gibi ana özellikleri üzerinden, DSM’de yer alan kişilik bozuklarını ve ara klinik grupları

kapsayan bir kavram olduğunu öne sürdüğü (Clarkin, Yeomans & Kernberg, 2006, Shedler, 2015; Westen ve ark.; 2012) görülmektedir. PDM-2’de yer alan sınır durum kişilik organizasyonuna sahip olan bireylere dair kavramsallaştırma, yöntem ve yönlendirmelerin tümü DSM’de yer alan sınır durum kişilik bozukluğu için de geçerliliğini ve işlevini korumaktadır (Lingiardi & McWilliams, 2017). Çalışmamızda bu bilgilerden yola çıkarak sınır durum organizasyonun kişilik bozukluğu eğilimleri ile ilişkisi olacağı düşünülmüş ve daha kapsayıcı olabilmek amacıyla sınır durum kişilik organizasyonu kavramı ile çalışılmasına karar verilmiştir.

Sınır durum kişilik organizasyonu kavramı, bireyin gelişimsel aşamalarını da göz önünde bulundurarak bir sürekliliği tanımlamakta iken (Kernberg, 2014; Sherwood & Cohen, 1994) başta DSM olmak üzere muadil tanılama sistemlerinin kullandığı sınır durum kişilik bozukluğu kavramı, salt davranışlar üzerinden betimleme yapmakta ve bireyin davranışlarının ardında yatan psikolojik dinamikleri göz ardı etmektedir. (Kernberg, 1977; Lenzenweger, McClough, Clarkin & Kernberg, 2012; Shedler & Westen, 2004). Söz konusu durumun, ilgili bölümde detaylandırıldığı üzere, PDM -2 ve DSM -5 te yer alan tüm kişilik patolojilerinin karşılaştırılmasında da geçerli olduğu görülmektedir (Clarkin & Huprich, 2011; Rogier ve ark., 2011). Bu çalışmada romantik kıskançlıkla ilişkili olduğu düşünülen kişilik bozuklukları ele alınırken DSM’de yer alan kişilik bozukluğu tanımlamalarından kaynaklanabilecek sınırlılıkların önüne geçebilme amacıyla kişilik bozuklukları yalnızca sınıflandırma olarak değil eğilim olarak ele alınmış ve kişilik patolojileri ile ara klinik grupları barındıran sınır durum kişilik gelişim seviyesi üzerine de yoğunlaşmıştır. Psikotik gelişim seviyesi de sınır durum gelişim seviyesine benzer şekilde kişilik patolojisi semptomlarını taşıyan bireyleri barındırmasına karşın, ilgili kişilik organizasyonuna sahip bireylerde görülen ciddi boyuttaki gerçeklik bozulmaları ve araştırmamızın öz bildirim ölçeklerine dayanması göz önünde bulundurularak, ilgili kişilik organizasyonuna odaklanılmamıştır.

1.2.3. Sınır Durum Kişilik Organizasyonu ve Romantik Kıskançlık

Çalışmalar sınır durum kişilik organizasyonunun romantik ilişkilerdeki agresyon ile ilişkili olduğunu göstermektedir (örn.; Aviram, Goldstein & Ein-Dor,

2020; Di Pierro ve ark., 2020; Salvatore ve ark., 2021; Şimşek, Öztürk & Özcan, 2021). Sınır durum kişilik örgütlenmesinin karakteristik özelliklerinden olan kızgınlık ve agresyon, yakın ilişkilerde sıklıkla kıskançlığın bir türü olarak ortaya çıkmaktadır (Stockdale ve ark., 2015). Chen ve arkadaşları (2019), sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerin genellikle duygusal değişimlerini taşımakta zorlanıp bunu dürtüsel eyleme koyma (örn.; agresyon göstermek) ile ifade ettiklerini ve bu durumun ilişkilerinde yaşadıkları sorunların temelini oluşturduğunu; Cierpiałkowska, Marszal ve Pieniazek (2012) ise sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerin nevrotik kişilik organizasyonundaki bireylere kıyasla hem ilkel düzeydeki savunmaları çok daha fazla kullandığını hem de duygu toleransı ve düzenlemesi alanında çok daha fazla sorunlar yaşadığını ortaya koymuştur. Alan yazında bildiğimiz kadarı ile sınır durum kişilik örgütlenmesi ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkiye doğrudan odaklanan bir çalışma bulunmamaktadır. Gerek sınır durum kişilik organizasyonunun özellikleri ile ilgili değinilen bilgiler gerekse aşağıda detayları açıklanan Sınır durum Kişilik Bozukluğu ile romantik kıskançlık arasındaki ilişki üzerine gerçekleştirilen araştırmalar doğrultusunda, çalışmamızda romantik kıskançlığın; bütünleşmiş nesne temsilleri ve kendilik algısına, tutarlı bir gözlemleyen bir egoya, yüksek duygu toleransı ve regülasyonuna sahip olan, nitekim ruhsal açıdan en sağlıklı kişilik organizasyonu olarak tanımlanan nevrotik kişilik gelişim seviyesindeki bireyler ile (Shapiro, 1965), temel sıkıntıları gerçeklik alanındaki belirsizliklerle olan, parçalanmış psişik yapının oluşturduğu var olma - yok olma çatışmaları yaşayan psikotik kişilik organizasyonuna sahip bireylere (Berney ve ark., 2014) kıyasla kendilik deneyimleri tutarsızlıklarla dolu olan, sıklıkla ilkel savunmaları kullanan, ani duygusal değişiklikler deneyimleyip duygu düzenlemede sıkıntılar yaşayan, ilişkilerinde yakınlaşma - uzaklaşma döngüsünü deneyimleyen (Kernberg, 1984) sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerde daha sık ve daha yüksek düzeyde görüleceği düşünülmüş ve sınır durum kişilik organizasyonunun romantik kıskançlığı yordayacağı öngörülmüştür.

Alan yazında bir dizi araştırmada, Sınır durum Kişilik Bozukluğuna (SKB) sahip kişilerin, kişiler arası ilişkilerinde, özellikle de romantik ilişkilerinde, sağlıklı diğer kişilere kıyasla çok daha yüksek seviyelerde kıskançlık yaşadıkları belirlenmiş

(örn.; Montigny-Malenfant ve ark., 2013; Stepp ve ark., 2010) ve duygu düzenlemede yaşanan zorluklar ve olumsuz duygulanımların, Sınır durum Kişilik Bozukluğunda gözlemlenen saldırgan davranışların ortaya çıkışındaki ana mekanizma olduğu gösterilmiştir (örn.; Gardner, Archer, & Jackson, 2012; Newhill & Mulvey, 2002; Newhill ve ark., 2009). Antisosyal Kişilik Bozukluğundan farklı olarak Sınır durum Kişilik Bozukluğunda agresyonun yakın ilişkide bulunulan birine yönelik olduğu ve dürtüsellikten ziyade duygu düzenleyememe ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Santangelo, Bohus, & Ebner-Priemer, 2012; Scott ve ark., 2014; Weinstein, Gleason, & Oltmanns, 2012). SKB'nin romantik kıskançlık ile olan ilişkisini inceleyen çalışmalar ve daha önce de bahsedildiği üzere sınır durum kişilik organizasyonu kavramının SKB'yi de kapsayan bir süreklilikte yer aldığı göz önünde bulundurularak sınır durum kişilik organizasyonuna sahip olmanın romantik kıskançlıkla pozitif yönde korelasyonel ve yordayıcı ilişki göstereceği öngörülmüştür. Alan yazında var olan çalışmaların genellikle SKB kavramı üzerinden kavramsallaştırılması sebebiyle çalışmamızın benimsediği yaklaşımın hem alan yazında kısıtlı sayıda bulunan entegratif bir perspektif sunması hem de kişilik örgütlenmeleri ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkiyi araştıran ilk çalışma olması nedeni ile alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.3. KİŞİLİK BOZUKLUKLARI VE ROMANTİK KISKANÇLIK

1.3.1. Kişilik Bozuklukları ve Kişilik Eğilimleri

Kişilik bozukluklarının tanımlanmasına ilişkin çok sayıda farklı yöntem geliştirilmiştir. ICD ve DSM gibi tanı sistemleri, klinisyenler arasında ortak bir dil oluşturması nedeniyle sıklıkla tercih edilse de kategorik bir sınıflandırmayı temel almaları, kategoriler arasında örtüşmelerin bulunması, yapay olarak üretilmiş olup deneysel bilgilerle desteklenmemeleri ve tanı kriterlerini tam olarak karşılamayan ancak kişilik bozukluğu eğilimine sahip olan bireyleri kapsamaması gibi nedenlerden dolayı eleştirilmektedir (Aslan, 2008; Ball, 2001; Haslam, 2003). Kategorik tanılama sisteminin bu tarz sıkıntılarını ortadan kaldırabilmek için boyutsal modeller oluşturulmuştur (Skodol, Morey & Bender, 2018; Trull & Durrett, 2005; Widiger, 2017). Boyutsal yaklaşımın en ayırt edici noktası ise patolojiyi süreklilik gösteren bir

boyut üzerinden değerlendirmesi ve her bireyi bu boyutun farklı bir noktasına yerleştirmesidir (Paris, 2019). Bu modeller ise zaman alması ve klinik uygulamada kullanılmasının ayrı bir eğitim gerektirmesi nedeni ile eleştirilmektedir (Gøtzsche-Astrup & Moskowitz, 2016; Paris, 2013; Skodol ve ark., 2011). Özellikle DSM-5 tanı sistemindeki yeniliklerle birlikte kategorik / boyutsal sınıflandırma tartışması daha fazla araştırmacının gündeme getirdiği bir konu olmaya başlamıştır (Morey, Benson, Busch, & Skodol, 2015). Gerek terapötik ilişki, gerek terapi sürecinin seyirindeki tutum ve müdahaleler açısından birbirinden oldukça farklılaşan Bilişsel Davranışçı kuram ile Psikanalitik kuram kişilik bozukluklarının tanımlanması konusunda da birbirinden farklı yaklaşımlar benimsemiştir (Friedman, Resick & Keane, 2014; Millon, 2011; Widiger, 2011).

Bilişsel Davranışçı kuram, psikiyatrik bir yaklaşımı ve kategorik bir sınıflandırmayı temel alan DSM temelli bir psikopatoloji modelini benimserken (Regier, Kuhl & Kupfer, 2013), Psikanalitik kuram Kernberg'in ortaya attığı biliş ve davranışlardaki devamlılık üzerinden tanımlanmakta olan (Lingiardi & McWilliams, 2017) ve aynı zamanda kişinin gelişimsel olgunluğunun bir göstergesi olan kişilik organizasyonu kavramı üzerinden bir psikopatoloji açıklaması yapmaktadır (Steiner, 1993). Bu çerçevede, bireyler gerçelik sınaması, ilkel ya da olgun savunma mekanizmalarının kullanımı, bütünleşmiş/dağılmış bir kimlik algılayışının varlığı, nesne ilişkileri ve temel çatışmaları temel alınarak üç farklı (nevrotik, sınır durum ve psikotik) kişilik organizasyonundan birinde yer almaktadır. DSM-5'te Paranoid, şizoid, şizotipal, Antisosyal, Sınırdurum, Histriyonik, Narsisistik, Bağımlı, Obsesif-Kompulsif ve Çekingen kişilik bozukluklarına yer verilerken (APA, 2013), psikodinamik yönelimli klinisyenlerin başvurduğu PDM-2'de Depresif, Bağımlı, Kaygılı-Kaçınan ve Fobik, Obsesif-Kompulsif, şizoid, Somatize, Histerik / Histriyonik, Narsisistik, Psikopatik (Antisosyal), Sadistik, Paranoid ve Sınırdurum olmak üzere 12 kişilik örüntüsü tanımlanmaktadır (Lingiardi & McWilliams, 2017). Çalışmamızda DSM-5 temel alınarak romantik kıskançlıkla ilişkili olduğu düşünölen kişilik bozuklukları eğilimleri ve bunların psikodinamik ekoldeki yansıması niteliğinde olan PDM-2'de yer alan kişilik eğilim düzeyleri üzerinden değerlendirmelerin yapılacak olmasının klinik psikoloji alan yazınında önemli yer

kaplayan iki ana ekolün entegratif bir biçimde ele alınmasına olanak sağlamasından ötürü faydalı olacağı ve alan yazındaki boşlukları doldurabileceği düşünülmüştür.

1.3.2. Romantik Kıskançlık Açısından Paranoid, Antisosyal, Narsisistik, Histriyonik ve Bağımlı Kişilik Bozuklukları

DSM-5'e göre diğerlerine karşı aldatılacağı, sömürüleceği, sözlerinin kendisine karşı kullanılacağı gibi şüphelerle dolu olan, başkalarının sözlerini kolaylıkla tehdit olarak algılayıp öfkelenen ve agresyon gösteren (APA,2013; Millon, 2000) Paranoid Kişilik Bozukluğuna (PKB) sahip bireyler, psikodinamik kuramcılara göre kendi içlerinde katlanamadıkları nefret, kıskançlık gibi duyguları dış dünyaya yansıtır, tehlikeyi dışarıdan geliyormuş gibi algılamaktadırlar (Shapiro, 1981, s. 94). Şüpheyi temel alan bir düşünme tarzı ile diğer bireylerden ayırt edilen paranoid kişilik örüntüsüne sahip bireyler (Freeman & Garety, 2014), kimi zaman hezeyan boyutlarına varan kıskançlık ve alınganlığı deneyimlemektedir (McWilliams, 2013 S253). PDM-2, paranoid kişilik örüntüsünün genellikle sınır durum ve psikotik kişilik organizasyonunda yer aldığını belirtmektedir (Lingiardi & McWilliams, 2017). Bu kişilerin aile öyküsü irdelendiğinde, genellikle erken çocukluk dönemlerinde küçük düşürüldükleri, alay ve eleştiriye maruz kaldıkları ve sıklıkla insanlara güvenilmeyeceğinin telkin edildiği bir aile ortamında büyümüş oldukları görülmektedir (McWilliams, 2013). Paranoid kişilik örüntüsüne sahip bireylerin bilinç dışında, şu an sahip olduğu ilişkilerinde de benzer tepkilerle karşılaşmayı beklediği ve bunu önleyebilmek amacıyla kuşkulananarak ya da önce kendileri saldırıya geçerek kendilerini savunmaya çalıştıkları düşünülmektedir (Aronson, 1989; Chatterji, 1967; Gilbert ve ark., 2005; Meisser, 1978). Paranoid kişilik eğilimine sahip olan bireyler romantik ilişkilerinde de partnerinin sadakatsizliğinden şüphelenmekte ve kıskançlık duygusuna kapılmaktadır (Miller ve ark., 2011; O'Connor ve arkadaşları, 2004).

Alan yazında yer alan çalışmalardan bazıları paranoid kişilik eğilimlerinin romantik kıskançlıkla pozitif ilişkili olduğunu gösterirken (örn.; Berry ve ark., 2015; Hart ve ark., 2009; İzgi ve ark., 2018; Özdemir & Aydın, 2015; Spokes ve ark., 2013; Tatar & Kuru, 2013; Vorria ve ark., 2019) bazıları da paranoid kişilik eğilimleri ile romantik kıskançlık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını (örn.;

Baştuğ ve ark., 2019; Dunbar & Klahr, 2012; Elmas ve ark., 2021; Lee, Dean, & Jung, 2015; Spada ve ark., 2015) bulmuştur. Bahsedilen çalışmalarda iki faktör arasında anlamlı bir ilişki bulanlar bu durumu, paranoid kişilik eğilimine sahip bireylerin yüksek güvenlik ihtiyacı ile tehlikeye karşı hassasiyetleri ve başkalarına yönelik şüpheli tavırlarının partnerlerine güvenmelerini zorlaştıracacağı ve kıskançlık hissini artıracacağı ile açıklarken; anlamlı bir ilişki bulunmadığını gösteren araştırmacılar; paranoid kişilik eğilimine sahip bireylerin kullandığı savunma mekanizmalarının kıskançlık duygusunu bastırabileceğini, örneğin kişinin kendi kıskançlığını inkâr edip partnerine yansıtacağını ve partnerinin onu kıskandığına inanacağını öne sürmektedir. Bahsedilen çelişkili bulgular, bu alanda yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Alan yazında, bu iki faktör arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını gösteren çalışmaların genellikle sınırlı bir örneklem ile yürütüldüğünün fark edilmesi üzerine, paranoid kişilik eğilimine sahip bireylerin diğer insanların davranışlarını izleme ve yorumlama eğilimlerinin (Combs & Penn, 2000) romantik ilişkilerinde de partnerlerinin davranışlarını sürekli olarak takip etme, kontrol etme ve partnerinden şüphe duyma şeklinde tezahür edeceği düşünülmüş (Fletcher, Simpson & Campbell, 2015; Millon & Grossman, 2007) ve Paranoid Kişilik Bozukluğu eğiliminin çalışmamızda romantik kıskançlığın yordayıcısı olacağı öngörülmüştür.

Psikodinamik yönelimli teorisyenlere göre genellikle sınır durum ya da psikotik kişilik organizasyonuna sahip bireylerde ortaya çıkan Antisosyal Kişilik Bozukluğu (AKB) (Gacono & Meloy, 1994), DSM’de sürekli olarak yalan söyleme, manipülatif ve başkalarına zarar verecek biçimde davranma ve bundan suçluluk duymama, dürtüselliğe ve saldırganlığa meyilli olma gibi davranışlarla tanımlanmaktadır (APA, 2013). Psikodinamik anlayışa göre, bu kişilerin karakteristik oryantasyonunu kendileri için güç arayışında bulunmaları oluşturmaktadır. Yetişme dönemlerinde muhtemelen bakım verenleri ile bağ kuramamış ve iyi nesnelere hiç içselleştirememiş olduğu düşünülen bu bireylerin (Kernberg, 1984), duyguları zayıflık ve korunmasızlıkla ilişkilendirdiği görülmektedir (McWilliams, 2017). Antisosyal kişiler duygulanım konusunda donuk olmaları ile bilinmektedir ve yoğun bir öfke, haset ya da manik bir coşkunun dışındaki duygulara yabancıdırlar (McWilliams, 2017). Bu bireylerde görülen empati

kuramama ve vicdan eksikliği kusurlu bir süper egonun varlığı ile açıklanabilmektedir (Johnson, 1949). Bu kişilerin hayat öyküleri incelendiğinde güç gösterilerine aşırı önem verildiği bir ortamda yetişmiş olabilecekleri ve hayatta kalabilmenin tek yolunun başkaları üzerinde egemenlik kurmak ve gücü elden bırakmamak olduğuna inanmaları göze çarpmaktadır (Raine, 2002). Bu kişiler yetersiz kalma, aldatılma gibi düşünceleri fazlasıyla korkutucu algılamakta ve kendilerini korumak amacıyla saldırgan davranışlar sergilemektedirler (Maşe & Filho, 2017). Empati yapma konusundaki eksikliklerine rağmen bu kişilik örüntüsüne sahip kişilerin oldukça çekici olabildiği ve aslında diğer kişilerin duygu durumlarını oldukça iyi bir biçimde algılayabildikleri görülmektedir (Dolan & Fullam, 2004). Bu kişiler çevrelerinin oldukça farkındadır ve bunu kendi amaçları uğruna kullanmaktadırlar (Miller & Lynam, 2001). Genellikle diğer kişilerle minimum düzeyde bir bağlantı kurdukları ve o insanları kendileri için artık işe yarar bulmadıklarında bu ilişkiyi sonlandırdıkları görülmektedir (Lingiardi & McWilliams, 2017). Antisosyal kişilik örüntüsüne sahip kişiler dile getirmese de davranışlarının pek çoğu, haset duygusunu sıklıkla deneyimlediklerini göstermektedir. Diğer kişilerin zevk aldığı ve onlarda olmayanı, yok etme isteği ile doldukları görülmektedir (Birkley & Giancola, 2012). Alan yazında yer alan bu bilgiler doğrultusunda antisosyal kişilik eğilimine sahip bireylerin güç ile olan ilişkileri göz önünde bulundurularak romantik bir ilişkide de güç dengesinin kendilerinin lehine olmasını arzulayacakları, gücü ellerinden alabilecek olası bir rakibi tehdit edici bulabilecekleri ve bu sebeple de romantik kıskançlık duygusunu deneyimleyebilecekleri düşünülmüştür. Buna karşın, çeşitli araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan bazıları antisosyal kişilik eğilimlerinin romantik kıskançlık ile pozitif ilişkili olduğunu (örn.; Birkley & Eckhardt, 2016; Buss ve ark., 2009; Gönültaş ve ark., 2016; Şahin, 2013;), bazıları da ilişkili olduğunu ancak cinsiyete göre bu farklılıkların değişebileceğini göstermiştir. Araştırmacılar, bireylerin içsel çatışma ve geçmiş yaşantıları ile toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan beklentilerin böyle bir farklılığa yol açabileceği varsaymıştır. Örneğin, Eryılmaz ve ark., (2018) ile Rowe ve ark., (2014), antisosyal kişilik özelliklerinin kadınlarda romantik kıskançlık ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ancak erkeklerde böyle bir ilişkinin bulunmadığını ortaya koyarken; Lammers, Ireland, Resnick ve

Blum (2013) ile Steadman, Birch ve Pasalich (2020) ise erkeklerde romantik kıskançlık ile antisosyal kişilik özelliklerinin pozitif ilişkili olduğunu ancak kadınlarda böyle bir ilişkinin bulunmadığını tespit etmiştir. Bazı araştırmalarda ise bu iki kavram arasında anlamlı bir ilişki olmadığı (örn.; Buss & Shackelford, 2007; Harris ve ark., 2013; Maharani & Rahmawati, 2020) bulunmuştur. Söz konusu kavramlar arasında her hangi bir ilişki bulamayan araştırmacılar, romantik kıskançlığın daha çok duygular ile bağlantılı olduğunu, antisosyal kişilik özelliklerine sahip bireylerin ise empati yapmakta zorlanmaları ve kendi duyguları ile çoğunlukla temas etmemeleri nedeniyle bu duygusal bağlantıları kuramayacağını düşünmektedir. Bununla birlikte, araştırmalarda kullanılan örneklem büyüklüğünün, ölçme araçlarının kısıtlılıklarının ve romantik kıskançlık üzerinde etkisi olabilecek diğer olası değişkenlerin (güven, iletişim düzeyi, sadakat gibi) dikkate alınmamasının da sonuçları etkilemiş olabileceğini belirtmişlerdir. Gerek alan yazında yer alan çelişkili bulgulardan gerekse ulusal alan yazında yer alan çalışmaların, genellikle üniversite öğrencilerinden oluşan küçük bir örnekleme kullanmış olması nedeni ile sonuçlarının genellenebilirliğinin sınırlı olmasından ötürü, bu kişilik eğiliminin çalışmamızda incelenmesinin faydalı olabileceği düşünülmüştür. Çalışmamızda, antisosyal kişilik örüntüsünün bahse konu özellikleri ışığında, antisosyal kişilik eğiliminin romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı bir etkisinin olması beklenmektedir.

DSM tanımlamasına göre kendisini diğer kişilerden üstün bir konumda gören ve özel bir muamele hak ettiğini düşünen, sıklıkla başkalarına karşı kıskançlık duygusu içerisinde olan yahut da kendisinin kıskanıldığını düşünen, kendi çıkarları için başkalarını kullanabilen Narsisistik Kişilik Bozukluğuna (NKB) sahip bireyler (APA, 2013; Kacel, Ennis & Pereira, 2017; Pincus & Lukowitsky, 2010; Ronningstam, 2011), Psikodinamik perspektife göre temelde büyülenmeci tavırlarının ardında yoğun kırılabilirlik hissini barındırmakta ve diğerlerinin duygularını tanıma, önemseme, anlamlandırma gibi alanlarda problemler yaşamaktadırlar (Reich, 1972). Bu kişilerin kendi içlerindeki boşluk ve anlamsızlık duyguları onları dışarıdan gelecek yorumlara karşı aşırı duyarlı olmaya yönlendirmektedir (Bosson ve ark., 2008; Pincus, Ansell ve ark., 2009; Ronningstam, 2011). Genellikle iş hayatlarında ya da aşk hayatlarındaki ilişkileri

onlar için gerçek anlamda tatmin edici olmasa da hayal dünyalarında sınırsız başarı, güç, aşk, güzellik gibi düşlemlere sahiptirler. Kendilerine ve diğerlerine karşı olan tutumları, idealize etme ve değersizleştirme döngüsü içerisinde değişmektedir. Birini idealize ettiklerinde o kişi ile olan bağlantılarından ötürü daha önemli ya da özel hissetmekte, değersizleştirdiklerinde ise kendilerini daha üstün hissetmektedirler. (Lingiardi & McWilliams, 2017). Çevreden umdukları tepkiyi yahut takdiri elde edemediklerinde kolaylıkla öfkelenilmekte yahut üzülme, utanma ve onların elde edemediğini elde etmiş kişilere karşı kıskançlık hissedebilmektedirler (APA, 2013; Campbell & Foster, 2007; Pincus & Lukowitsky, 2010). Psikodinamik yaklaşımın tanımlamalarına göre narsisistik kişilerin, kendilerinin belli eksik kısımları olduğu ve bunların açığa çıkabilme riski bulunduğu yönünde bir içsel inançları bulunmaktadır (Campbell, Bosson, Goheen, Lakey, & Kernis, 2007). Bu yüzden de bu eksiklikleri açığa çıkarabileceğini düşündükleri kişilere ya da kendileri gibi eksik olmadıklarına inandıkları kişilere karşı bir haset duymaktadırlar (McWilliams, 2013).

Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde; bazılarının (örn: Lee ve arkadaşları, 2018; Şahin & Özdevecioğlu, 2019), narsisistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin romantik kıskançlık düzeylerinin daha düşük olduğunu gösterdiği, bazı çalışmaların da narsisistik kişilik özellikleri ile romantik kıskançlık arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını (örn: Jauk ve ark., 2017; Hendrick & Hendrick, 1995; Kosterina & Wong, 2017) tespit ettiği görülmektedir. Söz konusu araştırmalar ilgili bulguları, narsisistik kişilik özelliklerinin, bireyin kendini yeterli ve değerli hissetmesine yol açıp partnerinin başkasıyla ilgilenmesinin kendisi için bir tehdit oluşturmayacağı inancına sebep olması ile açıklamaktadırlar. Oysaki alan yazında narsisistik eğilimlere sahip bireylerin romantik ilişkilerinde daha fazla kıskançlık yaşadığını ortaya koyan bir dizi araştırmada (örn: Emmons & Asher, 1985; Fisher ve ark., 2014; Özdoğru & Mihci, 2016) ve psikodinamik kuramda, narsisistik kişilerin büyülenmeci tavırlarının ardında aslında kırılabilir olan kendiliklerini korumaya çalışmaları sebebiyle bir rakibi tehdit olarak algılamalarının ve kıskançlık duyumsamalarının daha olası olduğu öne sürülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda narsisistik kişilerin romantik ilişkilerinde de kıskançlık ve haset duygularını sıklıkla yaşantılamaları, partnerlerine karşı değişken (çok sevip idealize etmekle kusurlarını

yüzüne vurup değersizleştirme arasında gidip gelen) bir tutum içerisinde olmaları beklenmektedir. Narsisistik kişilerin sahip olduklarına verdikleri önemden ötürü bir ilişkiyi kaybetme ihtimalinin de onlar için başkalarının gözündeki değeri kaybetmek anlamına gelebileceği, bu durumun ise romantik kıskançlığa sebep olabileceği düşünülmüştür. Tüm bu bilgilerin ışığında çalışmamızda, narsisistik kişilik eğiliminin romantik kıskançlığı yordaması beklenmektedir.

Histriyonik Kişilik Bozukluğuna (HKB) sahip bireyler klinik ortamda; flörtöz, baştan çıkarıcı davranışlara sahip (Novais, Araujo & Godinho, 2015), dürtüsel eleştiriye karşı oldukça duyarlı (Nestadt, 1990), davranışlarını genellikle abartılı biçimlerde ve dramatize ederek sergileme eğiliminde olan ve bundan heyecan duyan (Nestadt, 1990) kişiler olarak betimlenmektedir. DSM tanı kriterleri, HKB tanısı alan kişilerin mevcut olan yakınlık düzeylerini tatmin edici bulmadıklarını ve genellikle ilişkilerinin daha yakın olması gerektiğini düşündüklerini, dikkat çekme arzusu içerisinde olduklarını ve buna sahip olamadıkları durumlarda kendilerini oldukça rahatsız hissettiklerini belirtmektedir (APA,2013). Psikodinamik yaklaşıma göre ise bilinç dışındaki yüksek düzeyde suçluluk ve utanç duyguları ve olayları daha yoğun bir şekilde deneyimlemeye yatkın oluşları bu kişilerin kolaylıkla çaresiz hissedebilmelerine ve özellikle yakın ilişkilerinde yüksek derecede kaygı ve tepkiselliği deneyimlemelerine yol açmaktadır (Horowitz & Wilson, 1978; Freud, 1914; Kernberg, 1992). Bu deneyimlerle başa çıkabilmek için ise bu kişilerin sıklıkla bastırma, gerileme, cinselleştirme gibi savunma mekanizmalarını kullandıkları görülmektedir (Gabbard, 2014). Bilinç dışında kendi cinsiyetini güçsüzlük ve eksiklik ile özdeşleştirmiş olan histriyonik kişilik eğilimine sahip bireylerin (Horowitz, 1991, s.141; 1997), en çok sorun yaşadığı alan karşı cinsle sürdürdükleri ilişkilidir (Carpenter ve ark., 2012; Paris, 2011; Sansone & Levitt, 2002). Bu kişiler cinsel birlikteliği, karşı cinsi ele geçirdikleri şeklindeki bir tür bilinç dışı fantezi ile bir zafer olarak deneyimlemektedirler (Horowitz, 1991, McWilliams, 2017). Kolaylıkla etki altında kalmaları, olaylara dürtüsel bir biçimde yaklaşma eğilimi taşımaları (Mogg & Bradley, 1998), agresyona yatkınlıkları, karşı cinsi güç ve korku ile özdeşleştirmeleri (Holtzman, Vazire, & Mehl, 2010), birleşme konusunda çekici ve ısrarcı, ayrışmada ise gönülsüz olmaları (Candel, 2019; Wiggins, 1979), büyük bir ilgilenilme ihtiyacı içerisinde olup ilgi odağı olmadıkları durumlarda kendilerini

oldukça mutsuz hissetmeleri (Jackson & Poulsen, 2005) ve romantik ilişkilerdeki ayrılıklar konusunda yaşadıkları zorlanmalar göz önünde bulundurularak histriyonik kişilik eğiliminin romantik kıskançlık düzeyi ile ilişkili olması beklenmektedir. Histriyonik kişilik özellikleri (örn: Dollar ve ark., 2010; Erözkan, 2020; Miller ve ark., 2010) veya eğilimleri (örn: Habibi ve ark., 2021; Lammers ve ark., 2011) taşıyan bireylerin yukarıda bahsedilen niteliklerden ötürü romantik ilişkilerinde kıskançlık duygusunu daha fazla ve daha yoğun olarak deneyimlediğini gösteren bazı çalışmalar mevcut olmasına rağmen; bu konuya ilişkin çalışmaların sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu sebeple çalışmamıza bu değişkenin dâhil edilmesinin alan yazındaki ilgili boşlukları doldurmada faydalı olacağı öngörülmüştür.

DSM-5'e göre (APA, 2013) Bağımlı Kişilik Bozukluğunun (BKB) temelini kişinin, kendisiyle ilgilenilmesi için duyduğu yoğun ve sürekli bir ihtiyaç ve bu ihtiyacın yol açtığı itaatkârlık, yapışkan davranışlar ve ayrılık korkusu oluşturmaktadır (American Psychiatric Association, 2013). Bunun yanı sıra bu kişiler, bir başkasının tavsiyesi yahut güvencesi olmadan günlük kararları vermekte dahi zorlanmakta, hayatın önemli alanlarında sorumluluk üstlenememekte, uyuşmazlıkları dile getirmekte sıkıntılar yaşamakta, yalnız oldukları durumlarda rahatsızlık ve çaresizlik duyumsamakta ve bir ilişkileri sonlandığında hızlı bir biçimde başka bir destek kaynağı aramaya yönelmektedirler (Bornstein, 1992; 1993). Bağımlı kişilik bozukluğu olan bireyler için bir ilişkinin bitişi ile baş etmek en zorlayıcı durumlardan biri olarak görülmektedir (APA, 2013). Bu kişiler yalnız kaldıkları durumlarda yaşadıkları kaygıyla baş etmekte oldukça zorlanmakta (Bornstein, 2007), bu sebeple kaygı ile başa çıkmak için diğer kişilerden aldıkları destek ve onaya, dolayısıyla zaman içerisinde o bireylere karşı muhtaç bir tutum içerisinde olmaktadır (Castonguay & Oltmanns, 2013, s. 228). Psikodinamik yaklaşıma göre de bağımlı kişilik eğilimi gösteren bireyler, kendilerini sahip oldukları ilişkiler üzerinden tanımlamakta (Millon, 2011), hayattaki doyumlarını da sahip oldukları ilişkilerdeki koşullar ile eşleştirmektedirler (Bornstein, 1992). Bu kişiler, aşırı düzeyde terk edilme kaygısı yaşadıkları için ilişkilerini sona erdirmekte zorlanmakta (Greenberg & Bornstein, 1988; Siegel, 1999) ve genel olarak ilişkilerinde kendi sınırlarını korumaya dair sıkıntılar yaşamaktadırlar (Blatt & Blass, 1996, s. 331). Bağımlı kişiliğe sahip bireyler ayrıca kendilerini güçsüz ve

zayıf hissetmekte (Johnson,1998), diğer kişilerden kolayca etkilenme eğilimi göstermekte ve genellikle pasif ve iddiasız olmayı tercih etmektedirler (Millon, 2011). Sıklıkla saf olarak görülen bu kişiler, değersizlik duyguları hissedebilmekte ve öfkelerini ifade etmekte de sıkıntılar yaşayabilmektedir (Lingiardi & McWilliams, 2017). Baumeister ve arkadaşları (1996) gerçekleştirdikleri çalışmada, bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireylerin ilişkilerinde daha fazla kıskançlık deneyimlediğini ve bu durumun daha çok kendilerini yetersiz olarak algılamaları ile ilgili olduğunu göstermiştir.

Alan yazında yer alan ve bağımlı kişilik eğilimleri ile romantik kıskançlık arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını gösteren çalışmalar (örn: Akgül, Turan, & Sünbül, 2016; Cantón-Cortés, Cortés-García & Cantón, 2015; Lammers ve ark., 2011; Kırıcı, 2016; Rhoades ve ark., 2011; Sarıçam & Canan, 2018), bağımlı kişilik eğilimine sahip bireylerin güvende hissetme ve diğerlerinin desteğine duydukları ihtiyaçları doğrultusunda, ilişkilerinde kendilerini güvende hissedip partnerlerine duydukları güveni sorgulamayabileceklerini, dolayısı ile de kıskançlık duyumsamayacaklarını öne sürmektedir. Öte yandan, alan yazındaki diğer çalışmalar bağımlı kişilik eğilimine sahip olan bireylerin, partnerlerinin ilgisine ve sevgisine duyduğu sürekli ihtiyaç ve bu ilgiyi kaybetmeye yönelik korkularını göz önünde bulundurarak, bu kişilerin partnerlerinin diğer kişilerle vakit geçirmesini kabullenmekte zorlanacaklarını ve romantik kıskançlık duygularını deneyimleyebileceklerini göstermektedir (örn: Akbaş & Derya, 2014; Günaydın & Cenkseven, 2015; Koerner & Fitzpatrick 2006; Sözeri & Arkin, 2017). Söz konusu iki kavram arasında ilişki olmadığını gösteren çalışmaların, genellikle belli demografik özelliklere sahip örneklem grupları ile (üniversite öğrencileri, evli çiftler, genç yetişkinler gibi) yürütülmüş olmasının, çelişkili bulguların ortaya çıkmasında etken olmuş olabileceği düşünülmüş ve çalışmamızda, bağımlı kişilik eğilimine sahip bireylerin temelde hissettikleri güvensizlik duygusu ve başkalarının ilgisine aşırı bağımlı oluşları gibi özelliklerinin romantik kıskançlığı yordayacağı öngörülmüştür.

1.4. RUMİNASYON VE ROMANTİK KISKANÇLIK

1.4.1. Ruminasyon Kavramı ve Ruminasyonla ilgili Çalışmalar

Tekrarlayıcı düşüncenin bir örneği olan ruminasyon (Goetter, 2010), çeşitli araştırmacılar tarafından pek çok farklı biçimde tanımlanmıştır. Lyubomirsky ve Nolen-Hoeksema (1993) ruminasyonu, kişinin olumsuz duygu durumu ile başa çıkabilmek amacı ile başvurduğu ve kendine odaklanmayı içeren bilişsel başa çıkma yöntemlerinden biri olarak değerlendirip, ruminasyonun problemin sürekli olarak verimli olmayan bir şekilde düşünülmesi anlamına geldiğini söylerken, Gross ve Thompson (2007) ruminasyonu, kaygı ile birlikte, odaklanmanın farklı biçimlerinden biri olarak sınıflandırmıştır. Ruminasyon, yapısı gereği kaygıya benzetmekle birlikte sıklıkla gelecekteki olaylardan ziyade geçmişte yaşanan yahut şu anda sürmekte olan durumlarla ilgili olumsuz değerlendirmeleri içermesi yönünden kaygıdan ayrılmaktadır. Ruminasyonda bireyler genellikle, sorunlarına çözüm bulmaya çalışıp probleme karşı aktif bir davranışa geçmektense, sorun üzerine tekrarlayan bir biçimde düşünme eğilimi göstermektedirler (Anayurt, 2017; Segerstrom ve ark., 2000). Bu sebeple ruminasyon işlevsiz bir duygu düzenleme stratejisi olarak değerlendirilmektedir (Leahy, 2002; Smith & Alloy, 2009).

Ruminasyon gibi genel karakteristiği tekrarlayıcı, kontrol edilmesi zor olan düşünceler neredeyse her birey tarafından tecrübe edilmektedir. Örneğin, klinik olmayan örneklemede sürdürülen bir çalışmada, katılımcıların neredeyse hepsinin (%94) bu özellikte düşüncelere sahip olduklarını bildirdikleri görülmüştür (Belloch, Morillo, Lucero, Cabedo & Carrió, 2004). Buna karşın ruminasyon, şiddeti arttıkça kişinin işlevselliğini bozması, problem çözmesine engel olması gibi sebepler ile psikopatolojilerin gerek oluşumu gerekse sürdürülmesi açısından oldukça önemli bir yapı olarak değerlendirilmektedir (Nolen- Hoeksama, 1991; Watkins & Baracaia, 2002; Whitmer & Gotlib, 2013).

Ruminasyonun oluşumunda katkısı olan ve onu sürdüren faktörler hakkında oldukça az bilgi bulunması (Carter ve ark., 2009) ve ruminasyon eğiliminin durumlar değişse dahi belirgin bir sabitlikte kalmaya devam etmesi (Kuehner & Weber, 1999; Liu ve ark., 2019; Nolen-Hoeksema ve ark., 1994; Raes ve ark., 2012), ruminasyonun yalnızca duruma bağlı olmaktan ziyade bireyin kişiliği ile ilintili daha

kalıcı karakteristik özellikleri ile ilişkili olabileceğini göstermektedir (Gilboa & Gotlib, 1998; Just & Alloy, 1997; Kuehner & Weber, 1999; Nolen-Hoeksema, Morrow, & Fredrickson, 1993). Bu düşünceyi destekler bir biçimde, yapılan bir dizi çalışma, sınır durum kişilik özellikleri ve impulsif davranışları olan kişilerde ruminasyonun da belirgin bir özellik olduğunu (Abela, Payne & Moussaly, 2003, Selby ve ark., 2008; Selby, Fehling, Panza, & Kranzler, Tuna & Bozo, 2014), ruminasyonun SKB şiddeti ile ilişkili olduğunu (Baer & Sauer, 2011; Smith, Grandin, Alloy, & Abramson, 2006) ve dürtüsel / kontrol edilemeyen davranışları yordadığını (Anestis, Anestis, Selby, & Joiner, 2009; Sauer & Baer, 2012; Selby & Joiner, 2013) göstermiştir. Bu kapsamda, işlevsiz bir başa çıkma stratejisi olan ruminasyonun duygularını düzenlemede yaşadıkları sıkıntılar ile karakterize olan sınırdurum (borderline) kişilik organizasyonuna sahip bireyler tarafından daha sıklıkla kullanılacağı düşünülmüştür.

Ruminasyon kavramının alan yazında, başta depresyon olmak üzere pek çok duygusal rahatsızlıkla ilişkili olduğunun bulunduğu ve tedaviye ihtiyaç duyabilecek bir semptom olarak değerlendirildiği görülmektedir (Matthews & Wells, 2004; Watkins & Roberts, 2020). Ruminatif düşünceler öfke, empati, depresyon ve kaygı gibi birçok duygu üzerinde etkilidir (Burnette ve ark., 2009; Josefsson ve ark., 2017; Ysseldyk ve ark., 2007). Ruminasyon, daha önce de bahsedildiği üzere, kişiyi yaşadığı probleme yönelik çözümler üretmeye yöneltmek yerine, kişinin sürekli olarak yaşadığı olumsuz duygu durumunun sebep ve sonuçlarını düşünmesine yol açmakta ve kişinin işlevselliğini bozmaktadır (Smith & Alloy, 2009). Duygusal olarak savunmasız olan bireylerin ruminasyona daha yatkın olduğu görülmekte (Matthews & Wells, 2004) ve ruminasyonun, depresyon (Kross, Ayduk, & Mischel, 2005; Nolen-Hoeksema & Davis, 1999; Robinson & Alloy, 2003; Watkins, 2008), mükemmeliyetçilik, umutsuzluk ve karamsarlık (Lyubomirsky, Tucker, Caldwell, & Berg, 1999; Lyubomirsky & Nolen-Hoeksema, 1995), öz eleştiri (Flett, Madorsky, Hewitt, & Heisel, 2002) gibi kavramlarla ve işlevsiz problem çözme becerisi, düşük motivasyon ve konsantrasyonda azalma (Kross, Ayduk, & Mischel, 2005) ile olumsuz önyargılı düşünce ve artmış stres düzeyi (Lyubomirsky & Tkach, 2003) gibi birtakım olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğu bilinmektedir.

Alan yazında ruminasyon kavramının çoğunlukla depresyonla birlikte çalışıldığı ve bu iki kavram arasında kuvvetli bir ilişkinin saptandığı göze çarpmaktadır. Ruminatif düşünce, depresyonun önemli bir ögesi olarak değerlendirilmektedir (Watkins & Baracaia, 2001) ve ruminatif düşüncelerin, kişi eğer depresif durumda ise depresyon belirtilerini şiddetlendirip depresyon süresini uzattığı bilinmektedir (Nolen-Hoeksema, 1991). Bunun yanı sıra, örneğin Leahy'e (2002) göre; ruminasyon düzeyi arttıkça kişilerin duyguları hakkında konuşmakta zorlandığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar, ruminasyonun kişinin olumsuz duygu durumunu büyütmesine yol açarak psikopatolojiyi şiddetlendirdiğini, depresyonun yanı sıra; anksiyete, psikoz, uykusuzluk gibi sorunları ve dürtüsel davranışları etkilediğini, terapi sürecinin etkinliğini kısıtladığını ve somatik stres tepkilerini arttırdığını göstermektedir (örn.; Brosschot & Thayer, 2006; Nolen-Hoeksema & Lyubomirsky, 2008; Watkins & Roberts, 2020). Ruminasyonun ayrıca, intihar eğilimi (örn.; Morrison & O'Connor, 2008), yeme bozuklukları (örn.; Nolen-Hoeksema ve ark., 2007), uyku bozuklukları (örn.; Guastella & Moulds, 2007), patolojik yas (örn.; Nolen-Hoeksema, Parker & Larson, 1994), ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) (örn.; Michael ve ark., 2007) ile ilişkili olduğu da görülmüştür.

Romantik ilişkiler perspektifinden ruminasyonun ilişkiler üzerindeki olumsuz etkileri de göze çarpmaktadır. Alan yazındaki pek çok çalışma ruminasyonun Sınır durum Kişilik Bozukluğu ile de ilişkili olduğunu (Bagby ve ark., 2004; Selby ve ark., 2010) ve kişinin ruminatif düşüncelerinin ilişkilerdeki kıskançlık ile pozitif (örn.; Elphinston ve ark., 2013; Kocabaş ve ark., 2016; Orosz ve ark., 2016; Rogge ve ark., 2017; Tomova ve ark., 2020), ilişki doyumu (örn.; Calmes & Roberts, 2008; Elphinston ve ark., 2013; Ökten, 2016) ve problem çözme ile (örn.; Koole ve ark., 2006; Lyubomirsky & Nolen-Hoeksema, 1995; Watkins ve Baracaia, 2002) negatif bir ilişki içerisinde olduğunu göstermiştir. Ruminasyon eğilimi düşük olan bireylerin, olumsuz duygularla başa çıkabilmeyi başarıp partnerlerine karşı olumlu duygularını sürdürmekte bir sıkıntı çekmedikleri ancak ruminasyon eğilimi yüksek olan bireylerin, ruminasyon eğilimi düşük olan bireylere kıyasla daha fazla olumsuz duygular deneyimledikleri ve duygu düzenlemede sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir (örn.; Jostmann, Karremans & Finkenauer, 2011;

McNulty & Karney, 2004; Overall, Fletcher & Simpson, 2010). Söz konusu bulgularla tutarlı şekilde, bir dizi araştırma ile ruminasyonun ilişki doyumu ile negatif ilişkisi olduğu da ortaya konmuştur (Ghorbani, Watson & Krauss, 2006; Nolen-Hoeksema & Morrow, 1991; Ökten, 2016).

Alan yazında yer alan çalışmalar ruminasyonun büyük ilişki problemleri (Cloven & Roloff, 1991), ciddi tartışmalar (Johnson & Roloff, 1998) ve ilişki suçları (Roloff ve ark., 2001) dâhil olmak üzere olumsuz deneyimlerle ilişkisini incelemiş ve ruminasyonun olumsuz duygulanımlarla pozitif bir ilişki içerisinde olduğunu (örn: McCullough ve ark., 1998; Nolen-Hoeksema ve ark., 2008) göstermiştir. Bir başka çalışmada ise ruminasyonun kıskançlıkla birlikte iletişim problemleri (Carson & Cupach, 2000), artmış depresyon ve anksiyete düzeyi (Çiftçi ve ark., 2017) romantik ilişki şiddeti (Karakurt ve ark., 2015) gibi birçok olumsuz sonuçla ilişkili olduğu bulunmuştur. Uluslararası alan yazın incelendiğinde, kıskançlık ve ruminasyon arasındaki ilişkiye dair çoğu romantik ilişkiler kapsamında olmak üzere bir dizi çalışma yürütüldüğü görülmektedir (örn.; Guerrero, 2017; Tandler & Petersen, 2020). Örn.; Elphinson ve ark., (2013), romantik ilişkilerdeki kıskançlığın yüksek düzeydeki ruminasyonu yordadığını belirlemiştir. Steis ve arkadaşları (2019) da ilişkilerinde sadakatsizliği deneyimlemiş Alman kadınlardan oluşan bir grupta fMRI teknolojisini kullanarak, katılımcıların kendilerinin ya da bir başka kişinin kıskançlık ya da aldatılma deneyimlerini dinlerken beyin aktivitelerini gözlemlemiştir. Elde edilen sonuçlar, kişilerin kıskançlık deneyimlerini dinlerken beyinlerinde en aktif bölgelerin, olumsuz duygulanımların ve ruminasyon gibi bilişsel süreçlerin varlığında da önemli bir rol oynayan insula, anterior singulat korteks ve medial prefrontal korteks olduğunu göstermiştir. Lavalleye (2019) ise 11-14 yaş arasındaki 325 ergenle çalışmış ve arkadaşlıklarında yaşadıkları problem hakkında ruminasyon yapanların ruminasyon yapmayan akranlarına göre kıskançlık geliştirme riskinin daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Yukarıda bahsedildiği üzere, uluslararası alan yazında, romantik kıskançlık ile ruminasyon arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir dizi araştırma bulunmaktadır. Bununla birlikte, bildiğimiz kadarıyla ülkemizde romantik kıskançlık ve ruminasyon arasındaki ilişkiyi konu alan sınırlı sayıda çalışma mevcuttur (örn: Gülseven ve ark., 2020; Güriz ve ark., 2015; Sürücü ve ark., 2017). Bu çalışmalarda ise genellikle

örneklem büyüklüğünün sınırlı olduğu ve örneklemelerin belirli bir yaş grubundan seçildiği görülmektedir. Bu nedenle daha kapsamlı bir çalışmanın yapılmasına duyulan ihtiyaç göz önünde bulundurularak ulusal alan yazına katkı sağlamak amacı ile bu değişkenin çalışmamıza dâhil edilmesine karar verilmiştir. Bunun yanı sıra, ruminasyonun araştırmamıza konu kişilik bozukluğu eğilimleri ile olan ilişkisinin alan yazında sınırlı sayıda çalışmada incelenmiş olduğu (örn., Anderson & White, 2015; Davis & Thompson, 2017; İlhan & Özdemir, 2017; Smith & Johnson, 2019; Thomson & Miller, 2013) fark edilerek söz konusu ilişkileri de keşifsel olarak incelemenin çalışmamıza derinlik katacağı düşünülmüştür.

1.5. AMAÇ

Bu çalışmada yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki kıskançlık düzeyleri ile klinik spektrumda kişilik bozukluğu eğilimleri, ruminasyon düzeyleri ve psikodinamik kişilik organizasyonları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmamızda, kişilik bozukluklarını kategorik tanımlamanın yol açtığı kısıtlamaları ortadan kaldırmak amacıyla kişilik bozukluğu eğilimleri DSM ve PDM'ye göre tanımlanmış, psikodinamik bakış açısını entegre ederek kişilik bozukluğu eğilimlerinin altında yatan dinamikleri açıklayabilmek ve böylelikle bütüncül bir bakış açısını yakalamak hedeflenmiştir. Kişilik bozukluklarını daha derin bir perspektiften ele almanın çalışmamızın derinliği açısından faydalı olacağı düşünülmüştür.

Bildiğimiz kadarıyla romantik kıskançlık, kişilik eğilimleri ve ruminasyon kavramları sınırlı sayıda çalışmada bir arada ele alınmış, (Jones, Fink, & Moore, 2018; Haktanır ve ark., 2012; Arslan ve ark., 2019; Joosten ve ark., 2017; Chiu ve ark., 2020; Erözkan ve ark., 2019) psikodinamik kişilik organizasyonları ile romantik kıskançlık ilişkisi ise daha önce çalışılmamıştır. Çalışmamızın romantik kıskançlığı hem evli hem de evli olmayan bireyler açısından değerlendirmesi ve iki grubu karşılaştırma imkânı sunması onu farklı kılan yanlarındanır. Ayrıca ulusal alan yazında sınırlı sayıda araştırmada incelendiği fark edilen (Akgüloğlu & Kıracı, 2019; İnal & Şimşek, 2017; Aydın & Çam, 2016) romantik kıskançlık ile ruminasyon ilişkisinin çalışılmasının da faydalı olacağı düşünülmüştür.

Çalışmamızda benimsediğimiz bütünleştirici modelin, romantik kıskançlığın hem bahsedilen değişkenler ile ilişkisinin açıklanmasına hem de alan yazında sayısı oldukça az olan entegratif çalışmalara bir örnek teşkil ederek alan yazındaki boşluğun doldurulması ve romantik kıskançlığın kavramsallaştırılması açısından faydalı olabileceği değerlendirilmiştir. Bu araştırmadan elde edilen bulguların klinik psikoloji alanında çalışan terapistlerin danışanlarının yaşadıkları romantik kıskançlık deneyimlerini anlamlandırmalarına yardımcı olabileceği ve klinik alanda gerek formülasyon gerekse tedavi aşamalarında terapistlerin işini kolaylaştırabileceği düşünülmüştür.

Çalışmaya konu olan hipotezler aşağıda yer almaktadır:

1- Romantik kıskançlık ile paranoid, antisosyal, narsisistik, histriyonik ve bağımlı kişilik eğilimleri arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

2- Romantik kıskançlık ile sınır durum kişilik organizasyonu ve ruminasyon arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

3- Sınır durum kişilik organizasyonu paranoid, antisosyal, narsisistik, histriyonik ve bağımlı kişilik eğilimleri ve ruminasyon düzeyi, romantik kıskançlık düzeyini anlamlı olarak yordayacaktır.

Bunun yanı sıra, romantik kıskançlık düzeyinin cinsiyet, yaş, ilişki süresi, ilişki türü ve sadakatsizlik yaşantısı ile olan ilişkisi de keşifsel olarak incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. KATILIMCILAR

Çalışma için gerekli olan katılımcı sayısı GPower 3.1 uygulamasından yararlanarak 791 kişi olarak hesaplanmıştır. (düşük etki büyüklüğü-.02, %80 güç katsayısı). Veri toplama çalışması 01/03/2023-15/05/2023 tarihleri arasında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Etik Kurulu'nun 24/11/2022 tarih ve 19/10 sayılı iznine istinaden gerçekleştirilmiş ve toplam 824 katılımcıdan ulaşılabilirlik ve gönüllülük esasına dayalı olarak (gelişigüzel örneklem) veri toplanmıştır. Araştırma kriterlerini sağlamadığı için (en az 6 aydır sürmekte olan bir romantik ilişkiye sahip olmak) 16 katılımcının verisi analize dâhil edilmemiştir. Yapılan geçerlilik analizleri sonucunda da 4 katılımcıdan elde edilen veriler araştırmadan çıkarılmış, yapılan tekli ve çoklu uç değer analizlerinin sonuçları doğrultusunda, toplam 16 katılımcının daha verileri araştırmadan çıkarılmıştır.

Çalışmanın örneklemini 521'i kadın (% 66,1) 267'si erkek (%33,9) olmak üzere toplam 788 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18-76 aralığında değişmektedir ($\bar{X}$ =33,64 SS=11,01). Kadın katılımcıların yaş ortalaması 33,16 (SS=9,95) iken erkek katılımcıların yaş ortalaması 34,60 (SS=12,80)'tır.

Katılımcıların yaş grubu, öğrenim seviyesi, meslek, ilişki türü, ilişki süresi, kendilerinin ve partnerlerinin kıskançlık düzeyi ve kendileri ile partnerlerinin sadakatsizlik yaşantısına göre dağılımları sırası ile Tablo 1.a, 1.b, 1.c ve 1.d'de sunulmuştur.

Tablo 1a. Katılımcıların Yaş Dağılımları

Yaş Grupları	N	%
18-25	228	28,9
26-34	238	30,2
35-41	137	17,4
41-76	185	23,5
Toplam	788	100,0

Katılımcıların %30,2 ile büyük çoğunluğu (238 kişi) 26-34 yaş aralığında yer alırken, %28,9'u (228 kişi) 18-25 yaş, %17,4'ü (137 kişi) 35-41 yaş, %23,5'i (185 kişi) 41-76 yaş aralığındadır.

Tablo 1b. Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	N	%
İlkokul/ Ortaokul	55	7,0
Lise	177	22,5
Lisans	456	57,9
Yüksek Lisans/ Doktora	100	12,7
Toplam	788	100,0

Katılımcıların %57,9'u (456 kişi) lisans, %22,5'i (177 kişi) lise, %12,7'si (100 kişi) yüksek lisans/doktora, %7'si (55 kişi) ilkokul/ortaokul mezunudur.

Tablo 1c. Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Meslekler	N	%
Öğretmen	132	16,8
Öğrenci	134	17,0
Doktor	21	2,7
Avukat	17	2,2
Mühendis	45	5,7
Muhasebeci	20	2,5
Satışçı/Pazarlamacı	21	2,7
İşçi	39	4,9
Serbest	62	7,9
Psikolog	58	7,4
Ev Hanımı	78	9,9
Emekli	18	2,3
Diğer'	143	18,0
Toplam	788	100

¹Diğer kategorisinde akademisyen, bankacı, mimar, diyetisyen, hemşire, modelist, hasta danışmanı, asker, grafiker, sekreter, şehir planlayıcı, veteriner, diş hekimi, memur, sporcu, sanatçı, influencer, kimyager, fizyoterapist, çocuk gelişimci, hostes, çevirmen, astronom, reklamcı, istatistikçi, siyasetçi, terzi, paramedik, kuaför, yönetici, tekniker, polis, iş sağlığı uzmanı, odyolog, ilahiyat meslek elemanı ve çalışmıyor olmak üzere 37 farklı kategoriden meslek yer almaktadır.

Tablo 1d. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Dağılımı

Değişkenler	Kategori	Kadın		Erkek		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
İlişki Türü	Evli	327	62,8	140	52,4	467	59,3
	Nişanlı/Sözlü	26	5,0	12	4,5	38	4,8
	Bekâr	168	32,2	115	43,1	283	35,9
İlişki Süresi	6 ay-1 yıl	54	10,4	52	19,5	106	13,5
	1-3 yıl	98	18,8	57	21,3	155	19,7
	3-5 yıl	63	12,1	37	13,9	100	12,7
	5-10 yıl	97	18,6	34	12,7	131	16,6
	10 yıl ve üzeri	209	40,1	87	32,6	296	37,6
Partner Sadakatsizliği	Var	62	11,9	26	9,7	88	11,2
	Yok	459	88,1	241	90,3	700	88,8
Kendi Sadakatsizliği	Var	27	5,2	65	24,3	92	11,7
	Yok	494	94,8	202	75,7	696	88,3
Partner Kıskançlık Düzeyi	1 (Hiç)	41	7,9	12	4,5	53	6,7
	2	64	12,3	31	11,6	95	12,1
	3	80	15,4	32	12,0	112	14,2
	4	128	24,6	64	24,0	192	24,4
	5	111	21,3	61	22,8	172	21,8
	6	38	7,3	30	11,2	68	8,6
	7 (Çok)	59	11,3	37	13,9	96	12,2
Kendi Kıskançlık Düzeyi	1 (Hiç)	21	4,0	10	3,7	31	3,9
	2	62	11,9	22	8,2	84	10,7
	3	79	15,2	21	7,9	100	12,7
	4	102	19,6	58	21,7	160	20,3
	5	131	25,1	65	24,3	196	24,9
	6	70	13,4	38	14,2	108	13,7
	7 (Çok)	56	10,7	53	19,9	109	13,8
Toplam		521	100	267	100	788	100

Tablo 1d.' de görüldüğü gibi kadınlar için de (%62,8) erkekler için de (%52,4) katılımcıların çoğunluğunu evli bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların %54,2'sinin ilişkisi beş yıl ve üzeri bir süredir devam etmektedir. Katılımcıların %11,2'si partnerlerinin sadakatsizlik yaşantısı olduğunu, %11,7'si ise kendilerinin sadakatsizlik yaşantısının olduğunu belirtmiştir. Kadın katılımcılar içerisinde kendi sadakatsizliği olanların oranı %5,2 iken erkek katılımcılarda bu oran %24,3'tür. Katılımcıların %52,4'ü kendi kıskançlık düzeyini, %42,6'sı da partnerlerinin kıskançlık düzeyini ortalamanın üstü (likert ölçeğinde 5, 6 ve 7) olarak raporlamıştır. Kadınlarda kendi kıskançlık düzeyinin ortalamanın üzerinde olduğunu bildirenlerin yüzdesi 49,2 iken, bu yüzde erkek katılımcılarda 58,4'tür. Bunun yanı sıra, kadınların %39,9'u partnerlerinin kıskançlık düzeyini ortalamanın üstünde olarak nitelendirirken, söz konusu oran erkek katılımcılar için %47,9'dur.

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışma kapsamında, bireylerin romantik kıskançlık düzeyini, kişilik bozukluğu eğilimlerini, ruminasyon düzeyini, psikodinamik perspektiften kişilik organizasyonunu ölçümleyebilmek ve demografik bilgilerini toplamak için sırası ile Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği, Coolidge Axis II Envanteri-Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+ TR KF), Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik bilgi formu kullanılmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu (EK 2)

Araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği, mevcut ilişkilerinin süresi, sahip oldukları ilişkinin türü, partnerleri ile nasıl tanıştıkları, kendilerini ve partnerlerini ne derece kıskanç bulduklarının öğrenilmesi amaçlanmıştır. İlgili formda 13 soru bulunmaktadır.

2.2.2. Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ) (EK 3)

Ölçek Pfeiffer ve Wong (1987) tarafından kıskançlık durumunda açığa çıkan bilişsel, davranışsal ve duygusal tepkileri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Karakurt (2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 7'li likert formdadır ve ölçekten hem toplam puan hem de duygusal, bilişsel ve davranışsal kıskançlık olmak üzere üç alt ölçeğin puanı elde edilebilmektedir. Ölçekte yer alan örnek maddeler; duygusal kıskançlık boyutu için (1= seviniyorum 7= üzülürüm), “X size karşı cinsten bir başkasının ne kadar iyi görüldüğü hakkında yorum yapıyorsa” davranışsal kıskançlık için (1= beni tanımlamıyor 7= beni tanımlıyor), “X’in çekmecelerini, el çantasını ve ceplerini kontrol ederim” ve bilişsel kıskançlık için (1= beni tanımlamıyor 7= beni tanımlıyor) “X’in karşı cinsten birisiyle gizlice görüştüğünden şüphe ediyorum” şeklindedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Yüksek puanlar, yüksek düzeyde romantik kıskançlığa işaret etmektedir. Çalışmamızda ölçekten elde edilen toplam puandan yararlanılacaktır. Orijinal ölçeğin alt ölçeklerinin güvenilirlikleri 0,80 ile 0,90 arasında değişmektedir ve ölçeğin toplam puanına dair cronbach alfa değeri ise 0,85 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlama geçerlik çalışmaları sonucunda ise bilişsel kıskançlık alt ölçeği cronbach alfa değeri 0,91, davranışsal ve duygusal kıskançlık alt ölçeklerinin cronbach alfa değerleri 0,86, toplam puan için ise 0,87 olarak tespit edilmiştir (Karakurt, 2001).

2.2.3. Coolidge Axis II Envanteri -- Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+ TR KF) (EK 4)

Orijinali 2006 yılında Coolidge tarafından oluşturulan ölçeğin Türkçe uyarlaması Bilge (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, DSM-5'e göre kişilerin sahip olduğu kişilik bozukluğu eğilimlerini ölçmekte ve eksen II kişilik bozukluklarının isimlerini taşıyan 10 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçek, 1 kesinlikle yanlış ve 4 kesinlikle doğru olmak üzere 4'lü likert formda değerlendirilmekte ve 78 madde içermektedir. Ölçekte 24, 34, 38 ve 44. maddeleri ters puanlanmış maddeler iken 70. ve 55. maddeler, geçerlik kontrol maddeleri olarak yer almaktadır. Ölçeğe dair örnek maddeler: “Başkalarına sır vermek beni tedirgin eder çünkü söylediğim şeylerin aleyhime kullanılmasından korkarım” (Paranoid Kişilik Bozukluğu),

”Televizyon veya radyoda, insanlar bana hitaben ya da benim hakkımda konuşuyorlarmış gibi hissederim” (Şizotipal Kişilik Bozukluğu), “İnsanların benim hakkımda söylediği ne iyi ne de kötü şeyler umurumda olmaz” (Şizoid Kişilik Bozukluğu), “Son birkaç yıl içinde en azından bir kavgaya karıştım” (Antisosyal Kişilik Bozukluğu), “Duygularım çok hızlı değişir” (Borderline Kişilik Bozukluğu), “Dışarı çıktığımda insanların beni fark etmesi hoşuma gider” (Histriyonik Kişilik Bozukluğu), “Özel bir insan olduğumu hissederim ve bunun fark edilmesini hak ederim” (Narsisistik Kişilik Bozukluğu), “Bir işe başlamadan önce, o işle ilgili küçük detayları ve o işle ilgili listeleri ya da programları kafama çok takarım” (Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu), “Başkaları etrafımdayken kendimi beceriksiz hissederim” (Çekingen Kişilik Bozukluğu), “Diğer insanlara fazla bağımlı olduğumu düşünüyorum” (Bağımlı Kişilik Bozukluğu) şeklindedir. Yüksek puanlar ilgili alt ölçeğe ilişkin kişilik bozukluğu eğiliminin yüksekliğine işaret etmekte ve alt ölçeklerin her biri için toplam puan üzerinden değerlendirme yapılabilmektedir. Orijinal ölçek için alt ölçeklerin Chronbach alfa katsayıları 0,66 - 0,77 aralığında değişmektedir ve ölçeğin Türkçe Kısa Formu’nda Cronbach alfa katsayılarının 0,64-0,83 aralığında olduğu görülmektedir (Bilge, 2018).

2.2.4. Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği (RDBÖ) (EK 5)

Brinker ve Dozois (2009) tarafından geliştirilip Türkçe uyarlaması ile geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Karatepe ve arkadaşları (2013) tarafından gerçekleştirilen ölçek 20 maddeden oluşmakta ve likert tipi 7’li derecelendirme sistemine göre 7 ile (beni tamamen yansıtıyor) 1 (beni hiç yansıtıyor) arasında puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar herhangi bir psikopatolojiyi değil ruminatif düşünce eğiliminin yüksekliğini göstermektedir. “Gün boyu bazı düşüncelerin tekrar tekrar zihnime üşüşüğünü fark ederim.”, “Bazı şeyleri sürekli düşünmekten kendimi alamam” ölçeğin örnek maddelerinden bazılarıdır. Orijinal ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0,91 olarak hesaplanmıştır. Uyarlama çalışmasındaki test-tekrar test güvenilirliği için Pearson korelasyon katsayısı 0,84, ölçeğin toplam puan Cronbach alfa değeri ise 0,93 olarak bulunmuştur.

2.2.5. Kişilik Organizasyonları Envanteri (KOREN) (EK 6)

Kişilik Organizasyonları Envanteri – KOREN (The Inventory of Personality Organization) Kernberg ve Clarkin tarafından geliştirilip (Kernberg ve Clarkin, 1995) dilimize uyarlanması Ceran Yıldırım ve Yüksel tarafından gerçekleştirilen (Ceran Yıldırım & Yüksel, 2021) 31 maddelik bir ölçektir. Ölçek “Primitif Savunmalar”, “Kimlik Difüzyonu” ve “Gerçeklik Testi” alt boyutlarından oluşmaktadır ve 1 (doğru değil) ile 5 (her zaman doğru) aralığında 5’li likert puanlama sistemine sahiptir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Primitif Savunmalar alt ölçeğinde “Sıcakkanlı ve fedakâr olmak ile soğuk ve ilgisiz biri olmak arasında gidip gelirim”, Kimlik Difüzyonu alt ölçeğinde “Çevremdeki her şey belirsizleştiyse ve karıştıysa iç dünyam da belirsiz ve karışık bir hal alır”, Gerçeklik Testi alt ölçeğinde “Duyduğum bir sesin ya da gördüğüm bir şeyin hayal dünyamın ürünü olup olmadığından emin olamam” gibi maddeler yer almaktadır. Alt ölçeklerden alınan puanların artışı sırasıyla bireylerin primitif savunmalara başvurma sıklığının, kimlik difüzyonu düzeyinin ve gerçekliği algılayışındaki bozulmanın arttığını göstermektedir. KOREN’in orijinal formunda Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları primitif savunmalar alt ölçeği için 0,81, kimlik difüzyonu alt ölçeği için 0,88 ve gerçeklik testi alt ölçeği için 0,88 olarak bulunurken (Clarkin & Kernberg, 2001) ölçeğin Türkçe uyarlamasında sırasıyla 0,77, 0,82 ve 0,85 olarak elde edilmiştir (Ceran Yıldırım ve Yüksel, 2021).

2.3. UYGULAMA

Araştırma verileri Fatih sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi 24/11/2022 tarih ve 19/10 sayılı Etik Kurul onayına (EK 1) istinaden 01/03/2023-15/05/2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği, Kişilik Organizasyonları Envanteri, Coolidge Axis II Envanteri – Plus Türkçe Kısa Formu ve Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeğini içeren anket formu “Google Forms” uygulaması kullanılarak oluşturulmuş ve çeşitli sosyal medya platformlarında çalışmaya katılım linki paylaşılmıştır. Katılımcıların gönüllülük esasına dayalı şekilde çevrimiçi olarak çalışmaya katılması sağlanmış ve çalışmaya dâhil olmadan önce kısa bir bilgilendirme yazısı ile çalışmanın genel amacından bahsedilerek katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Çalışmanın tamamlanması yaklaşık

20-25 dakika arası sürmektedir. Katılımcılardan çalışma boyunca herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiş ve veriler anonim olarak toplanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

3.1. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programı 25. versiyonu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kullanılan ölçeklerden elde edilen puanların dağılımlarının normal dağılıma uyup uymadığı, eğiklik/basıklık değerlerinin ± 2 aralığında olup olmadığı incelenerek değerlendirilmiştir. Yapılan tekli değişken uç değer analizine göre, KOREN- Gerçeklik Testi ve CATI+TR KF-Antisozyal KB toplam puan dağılımlarında yatıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) problemleri olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu problemleri ortadan kaldırmak için, bahsi geçen toplam puan değişkenlerinde Z puanları ± 3 aralığı dışında kalan 11 katılımcının verileri araştırmadan çıkarılmıştır. Çoklu değişkenli uç değer analizinin sonuçlarına göre ise 6 katılımcının daha verileri araştırmadan çıkartılmıştır ($df=10$, Mahalanobis kesme noktası=29,588, $p<0,001$).

KOREN ölçeği test normuna göre katılımcıların kişilik gelişim seviyeleri belirlenmiştir (PS, KD ve GT ≤ 1 SS, nevrotik; PS ve KD > 1 SS ve GT < 2 SS, sınır durum; GT ≥ 2 SS, psikotik). Söz konusu sınıflandırmaya göre, katılımcıların %70,17'sinin ($N=553$) nevrotik, %7,74'ününün ($N=61$) sınır durum, %8,50'sinin ise ($N=67$) psikotik kişilik organizasyonuna sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %13,57'sinin ($N=107$) ise kişilik organizasyonları, ilgili ölçeğin değerlendirme kriterlerine tam olarak uymadığı için net bir şekilde belirlenememiştir.

Araştırma verileri, Korelasyon Analizi, Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, grup karşılaştırmaları için de Çift Yönlü Varyans Analizi kullanılarak incelenmiştir. Betimleyici istatistikler frekans ve yüzde dağılımlarından faydalanılarak oluşturulmuştur.

3.2. SONUÇLAR

Bu bölümde verilerin analizinden elde edilen istatistiki bulgulara yer verilmiştir.

3.2.1. Güvenirlik Analizleri ve Betimleyici İstatistikleri

Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Ölçek ve Alt Ölçeklerin Minimum, Maksimum, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek Toplam Puanları	En Küçük Değer	En Büyük Değer	$\bar{X}$	<i>SS</i>	Uyarlama Ölçek $\bar{X}$	Uyarlama Ölçek <i>SS</i>
ÇBKÖ – Genel	23,00	156,00	77,39	21,44	77,41	23,17
KOREN-Primitif Savunmalar	9,00	40,00	17,51	6,76	17,72	6,38
KOREN-Kimlik Difüzyonu	9,00	43,00	21,59	7,25	23,63	7,02
KOREN-Gerçeklik Testi	12,00	51,00	18,14	6,77	19,08	6,09
Paranoid KB	8,00	32,00	16,46	4,89	18,25	4,35
Antisosyal KB	8,00	30,00	12,76	4,37	13,03	3,97
Narsisistik KB	8,00	32,00	19,79	5,15	18,87	4,33
Histriyonik KB	7,00	27,00	15,81	4,22	15,46	3,87
Bağımlı KB	7,00	26,00	12,13	3,90	11,89	3,92
RDBÖ Genel	23,00	140,00	84,41	25,47	89,17	22,45

Tablo 2’de görüldüğü üzere, çalışmamıza konu tüm ölçek ve alt ölçeklerin çalışmamız özelindeki ortalamaları, uyarlama ölçeği ortalama ve standart sapmalarına göre ± 1 *SS* aralığındadır. Bu kapsamda, çalışma örnekleminizin, uyarlama ölçeği normları ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin İç Tutarlılık Katsayıları

Ölçek Toplam Puanları	K	Cronbach Alfa
ÇBKÖ – Genel	23	,90
KOREN-Primitif Savunmalar Alt Boyutu	9	,82
KOREN- Kimlik Difüzyonu Alt Boyutu	12	,85
KOREN- Gerçeklik Testi Alt Boyutu	10	,85
CATI+TR KF –Paranoid KB Alt Boyutu	8	,77
CATI+TR KF –Antisosyal KB Alt Boyutu	8	,76
CATI+TR KF – Narsisistik KB Alt Boyutu	8	,78
CATI+TR KF – Histriyonik KB Alt Boyutu	7	,73
CATI+TR KF – Bağımlı KB Alt Boyutu	7	,75
RDBÖ Genel	20	,95

Tablo 3.'de de belirtildiği gibi araştırmamızda kullanılan ölçek ve alt ölçeklerin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları 0,73 ile 0,95 arasında değişmektedir. Söz konusu değerlerin güvenilirlik açısından yeterli düzeyde (0,70 ve üstü) olduğu görülmektedir.

3.2.2. Korelasyon Analizleri

Araştırmada kullanılan değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkiler incelenmiş ve Tablo 4.'de sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri ve Yaş Değişkeni ile Korelasyon Analizi Sonuçları

	Romantik Kıskançlık	PS	GT	KD	Paranoid KB	Antisosyal KB	Narsisistik KB	Histriyonik KB	Bağımlı KB	Ruminasyon	Yaş
Romantik Kıskançlık	-										
PS	,117**	-									
GT	-,010	,041	-								
KD	,121**	,778**	,063	-							
Paranoid KB	,534**	,068	-,037	,077*	-						
Antisosyal KB	,416**	-,010	-,091*	,021	,681**	-					
Narsisistik KB	,373**	,066	,000	,062	,634**	,569**	-				
Histriyonik KB	,357**	,069	,017	,077*	,558**	,491**	,770**	-			
Bağımlı KB	,293**	,068	,049	,070	,412**	,298**	,476**	,543**	-		
Ruminasyon	,209**	,126**	,072*	,124**	,375**	,180**	,455**	,444**	,500**	-	
Yaş	-,009	-,012	-,044	-,013	-,009	-,051	-,216**	-,215**	,161**	-,191**	-

N=788, *p<0,05; **p<0,01

Çalışmada kullanılan değişkenlerin birbirleri ve “Yaş” değişkeni ile aralarındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan Korelasyon Analizi sonucuna göre romantik kıskançlık ile primitif savunmalar, kimlik difüzyonu, ruminasyon ve bağımlı KB eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde, zayıf bir ilişki olduğu (sırası ile $r=0,117$, $p<0,01$; $r=0,121$, $p<0,01$; $r=0,209$, $p<0,01$; $r=0,293$; $p<0,01$); paranoid KB eğilimi, antisosyal KB eğilimi, narsistik KB eğilimi ve histriyonik KB eğilimi ile ise istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde, orta derecede bir ilişki olduğu (sırası ile $r=0,534$, $p<0,01$; $r=0,416$, $p<0,01$; $r=0,373$, $p<0,01$; $r=0,357$, $p<0,01$) tespit edilmiştir. Romantik kıskançlık ile gerçeklik testi ve yaş arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4).

Bunun yanı sıra, Tablo 4’te de görüldüğü üzere, araştırmamıza konu olan kişilik bozukluğu eğilimleri (paranoid, antisosyal, narsistik, histriyonik ve bağımlı), kendi içlerinde birbirleri ile istatistiksel açıdan anlamlı pozitif korelasyonlar göstermektedir. Benzer bir şekilde, ruminasyon eğilimi ile araştırmamıza konu tüm kişilik bozukluğu eğilimleri, primitif savunmalar, kimlik difüzyonu ve gerçeklik testi arasında anlamlı pozitif korelasyonlar bulunduğu tespit edilmiştir.

Alanyazın bulguları ve KOREN Ölçeğinin tanıtımına ilişkin bölümlerde belirtilen kıstaslar dahilinde, ilgili ölçeğin gerçeklik testi alt boyutu ile romantik kıskançlık eğilimi arasında büyük olasılıkla negatif korelasyon bulunması beklenirken, yukarıda da açıklandığı üzere anlamlı bir korelasyonel ilişki bulunamamıştır. Gerçeklik testi alt boyutunun ortalaması ($\bar{X}_{GT}=18,14$, $SS_{GT}=6,77$) ile ilgili ölçek normuna göre söz konusu alt ölçeğin ortalaması ve standart sapması ($\bar{X}_{GT}=19,08$, $SS_{GT}=6,09$) karşılaştırıldığında, yukarıda da değinildiği üzere, çalışmamızın GT alt boyutu ortalamasının, test normu ortalaması ile -1 SS arasında yer aldığı görülmüştür. Örneklem dağılımımızın, ilgili ölçeğin norm örneklem dağılımına uygunluğunun ikinci bir değerlendirme kıstası olarak, örneklem geneli için gerçekleştirilen ve sonuçlarına ilişkin detaylar aşağıda sunulan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri, örneklemimizden psikotik organizasyondaki katılımcılar çıkarılarak, kalan örneklem üzerinden tekrarlanmış ve sonuçları aşağıdaki bölümlerde raporlanmıştır.

3.2.1. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri

Psikodinamik kişilik organizasyonları, kişilik bozukluğu eğilimleri ve ruminasyonun romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmasına karar verilmiş ve analize katılacak yordayıcı değişkenler “Stepwise” metodu ile belirlenmiştir. Yordanan ve yordayıcı değişkenler arasında eş doğrusallık olmadığı ve VIF değerlerinin her birinin 2,5’in altında kaldığı görüldüğünden, analiz sonuçlarının geçerli olduğuna karar verilmiştir. Bir önceki aşamada yapılan Korelasyon Analizi sonucuna göre, romantik kıskançlık ile gerçeklik testi ve yaş değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görüldüğünden, söz konusu değişkenler regresyon modeline dâhil edilmemiştir. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları Tablo 5.’de sunulmuştur.

Tablo 5. Romantik Kıskançlığın Araştırmada Yer Alan Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	β	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	%95 Güven Aralığı Üst Sınır	Kısmi Korelasyon Değeri	t	p
Romantik Kıskançlık	Sabit	30,245	3,003	-	24,351	36,139	-	10,073	,000
	Paranoid KB	1,859	,187	,425	1,491	2,227	,296	9,922	,000
	Primitif Savunmalar	,266	,095	,084	,079	,453	,083	2,796	,005
	Antisosyal KB	,507	,200	,103	,114	,899	,075	2,531	,012
	Bağımlı KB	,446	,180	,081	,093	,799	,074	2,481	,013

$F(4,783)= 85,355; p<0,001. R^2_{düz.}= 0,300 N=788$

Tablo 5’te de görüldüğü üzere, analiz sonuçlarına göre, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiş ($F(4,783)= 85,355; p<0,001$) ve belirlilik katsayısı 0,300 olarak elde edilmiştir. Buna göre, katılımcıların romantik kıskançlıklarına ilişkin toplam varyansın %30’u Paranoid KB, primitif savunmalar, Antisosyal KB ve

Bağımlı KB tarafından açıklanmaktadır. Tüm bu sonuçlara göre, diğer yordayıcı değişkenler sabit kabul edildiğinde, Paranoid KB, primitif savunmalar, Antisosyal KB ve Bağımlı KB eğilimindeki 1'er birimlik artış romantik kıskançlık puanını sırasıyla 1,859, 0,266, 0,507 ve 0,446 puan arttıracaktır. Modeldeki diğer değişkenler sabit tutulduğunda Paranoid KB, primitif savunmalar, Antisosyal KB ve Bağımlı KB eğilimleri tek başlarına romantik kıskançlık varyansının sırası ile %8,76, %0,69, %0,56 ve %0,54'ünü açıklamaktadır.

KOREN test normu temel alınarak psikotik kişilik organizasyonuna sahip olduğu belirlenen katılımcılar ($N=67$), örneklemin dışında tutulmuş, geriye kalan örneklem ($N=721$) üzerinden, psikodinamik kişilik organizasyonları, araştırmamıza konu kişilik bozukluğu eğilimleri ve ruminasyonun romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcı gücünü bir kez daha incelemek için ilgili Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi tekrarlanmıştır. Gerçekleştirilen Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonucu Tablo 6.'da sunulmuştur.

Tablo 6. Romantik Kıskançlığın Araştırmada Yer Alan Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları (Psikotik Kişilik Organizasyonuna Sahip Katılımcılar Hariç)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	β	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	%95 Güven Aralığı Üst Sınır	Kısmi Korelasyon Değeri	t	p
Romantik Kıskançlık	Sabit	28,807	3,273	-	22,381	35,234	-	8,801	,000
	Paranoid KB	1,866	,195	,425	1,483	2,248	,297	9,578	,000
	Kimlik Difüzyonu	,506	,190	,075	,042	,409	,075	2,408	,016
	Antisosyal KB	,525	,208	,208	,117	,934	,078	2,525	,012
	Bağımlı KB	,226	,094	,190	,133	,879	,083	2,665	,008

$F(4,716)=80,819; p<0,001 R^2_{düz.} = 0,307 N=721$

Tabloda da belirtildiği gibi, analiz sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir model elde edilmiştir ($F(4,716)=80,819$; $p<0,001$). Söz konusu modellerdeki yordayıcı değişkenler ve bunların yordayıcı gücü; örneklem geneline uygulanan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizlerinin sonuçları ile bir istisna (primitif savunmaların yerine kimlik difüzyonunun anlamlı bir yordayıcı olarak modelde yer alması) dışında, paralellik göstermiştir. Hesaplanan belirlilik katsayısı, katılımcıların romantik kıskançlıklarına ilişkin toplam varyansın %30,7'sinin Paranoid KB, kimlik difüzyonu, Antisosyal KB ve Bağımlı KB tarafından açıklandığını göstermektedir. Buna göre, diğer yordayıcı değişkenler sabit kabul edildiğinde, Paranoid KB, kimlik difüzyonu, Antisosyal KB ve Bağımlı KB eğilimindeki 1'er birimlik artış romantik kıskançlık puanını sırasıyla 1,866, 0,226, 0,525 ve 0,506 puan arttıracaktır. Modeldeki diğer değişkenler sabit tutulduğunda Paranoid KB, primitif savunmalar, Antisosyal KB ve Bağımlı KB eğilimleri tek başlarına romantik kıskançlık varyansının sırası ile %8,8, %0,56, %0,60 ve %0,68'ini açıklamaktadır.

Sınır durum kişilik organizasyonuna sahip katılımcı sayısı kısıtlı olduğu için ($N=61$) sınır durum kişilik organizasyonuna sahip katılımcı grubu özelinde, araştırmaya konu kişilik eğilimlerinin ve ruminasyonun romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı gücü test edilememiştir.

3.2.1. Grup Karşılaştırmalarına İlişkin Analizler

Çalışmada araştırma soruları arasında yer alan cinsiyet ve yaş grupları (4 kategori) ile ilişki süresi (5 kategori) ve ilişki türü (evli ve bekar olmak üzere iki kategori) değişkenlerinin romantik kıskançlık üzerindeki etkisini test etmek için iki adet İki Yönlü Varyans Analizi yapılmış ve ilgili analiz sonuçları sırası ile Tablo 7 ve 8'de sunulmuştur.

Tablo 7. Cinsiyet ve Yaş Gruplarının Romantik Kıskançlık Üzerindeki Etkisinin İncelendiği İki Yönlü Varyans Analizi

Değişkenler ve Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Cinsiyet	151,662	1	151,662	,332	,564	,000
Yaş Grupları	1501,668	3	500,556	1,097	,349	,004
Cinsiyet * Yaş Grupları	5899,755	3	1966,585	4,311	,005	,016
Hata	355780,840	780	456,129			

Gruplar arasındaki varyans homojenliğini değerlendirmek amacıyla uygulanan Levene Testi sonucunda gruplar arasındaki varyansın homojen olmadığı görülmüştür ($p < 0,05$). Gerçekleştirilen İki Yönlü Varyans Analizi sonucuna göre cinsiyet ve yaş gruplarının romantik kıskançlık üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı ($p > 0,05$), cinsiyet ve yaş grupları etkileşiminin ise anlamlı bir ortak etkisinin olduğu ($F(3,780) = 4,311$; $p < 0,01$, $\eta^2 = 0,016$) bulunmuştur. Etkileşim grafiğine göre kadınlarda 18-25 yaş grubundan 35-41 yaş grubuna kadar düşme eğilimi gösteren kıskançlık düzeyi, 41 yaş sonrasında tekrar yükselmeye başlamakta ve 41-76 yaş grubunda en üst düzeye ulaşmaktadır ($\bar{X} = 79,62$ $SS = 22,80$). Buna karşın erkeklerde ise 18-25 yaş grubundan itibaren yükselme eğilimi gösteren kıskançlık düzeyi, 35-41 yaş grubunda en üst düzeye ($\bar{X} = 84,46$ $SS = 26,04$) ulaşmakta ve 41 yaş sonrasında düşme eğilimi göstermeye başlamaktadır. Buna karşın Turkey post hoc test sonuçları bahse konu farklılıkların istatistiki açıdan anlamlı olmadığını ortaya koymuştur ($p > 0,05$).

Tablo 8. İlişki Türü ve Süresinin Romantik Kıskançlık Üzerindeki Etkisinin İncelendiği İki Yönlü Varyans Analizi

Değişkenler ve Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
İlişki Türü	1342,849	1	1342,849	2,951	,086	,004
İlişki Süresi	4721,294	4	1180,323	2,594	,035	,013
İlişki Türü* İlişki Süresi	2137,954	4	534,488	1,175	,321	,006
Hata	354018,037	778	455,036			

İki yönlü Varyans Analizi için gruplar arasındaki varyans homojenliğini değerlendirmek amacıyla uygulanan Levene testi sonucuna göre, gruplar arasındaki varyansların homojen olduğu görülmüştür ($p > 0,05$). Gerçekleştirilen İki Yönlü Varyans Analizi sonucunda ilişki süresinin romantik kıskançlık üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir temel etkisinin olduğu ($F(4,778)= 2,594$; $p<0,05$, $\eta^2=0,013$), 1. grubun (6 ay- 1 yıl arası) romantik kıskançlık düzeyinin ($\bar{X}=83,08$ $SS=22,90$) 2. (1-3 yıl arası), 3. (3-5 yıl arası), 4. (5-10 yıl arası) ve 5. (10 yıl ve üzeri) gruplarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu (sırası ile $\bar{X}_1 =75,57$ $SS_1 =21,36$; $\bar{X}_2 = 77,50$, $SS_2 =22,05$; $\bar{X}_3 =74,84$, $SS_3 =18,54$; $\bar{X}_4 =77,39$, $SS_4 =21,69$) gözlenmiştir.

Araştırmamızda incelenen değişkenlerin, katılımcıların nevrotik ve sınır durum kişilik organizasyonuna sahip olmasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Bağımsız Örneklem t-Testi yapılmasına karar verilmiş, kişi sayısı bakımından iki grup arasındaki farkın çok fazla olması sebebiyle nevrotik kişilik organizasyonuna sahip katılımcılar arasından 61 kişi seçkisiz bir şekilde seçilmiş ve araştırma değişkenleri bakımından aynı sayıdaki sınır durum kişilik organizasyonuna sahip katılımcılar ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 9.'da sunulmuştur.

Tablo 9. Nevrotik ve Sınır Durum Kişilik Organizasyonuna Sahip Katılımcıların Araştırma Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi Sonuçları

Toplam Puan	Kategoriler	Kişi Sayısı	$\bar{X}$	SS	t	Serbestlik Derecesi	p
Ruminasyon	Nevrotik	61	74,93	21,507	-3,735	120	,000
	Sınır durum	61	90,61	24,728			
Paranoid KB	Nevrotik	61	13,90	3,380	-3,557	100,755	,001
	Sınır durum	61	16,80	5,400			
Antisosyal KB	Nevrotik	61	11,23	2,499	-1,595	106,287	,114
	Sınır durum	61	12,13	3,640			
Histriyonik KB	Nevrotik	61	14,54	2,624	-2,673	102,601	,009
	Sınır durum	61	16,20	4,065			
Narsisistik KB	Nevrotik	61	18,15	3,646	-2,649	107,760	,009
	Sınır durum	61	20,30	5,178			
Bağımlı KB	Nevrotik	61	10,46	3,009	-2,949	108,735	,004
	Sınır durum	61	12,41	4,201			
Romantik Kıskançlık	Nevrotik	61	68,31	12,752	-3,308	96,690	,001
	Sınır durum	61	79,02	21,825			

Nevrotik ve sınır durum kişilik organizasyonuna sahip olmanın ilgili kişilik bozukluğu eğilimleri, ruminasyon ve romantik kıskançlık açısından farklılaşma yaratıp yaratmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem t-Testi sonuçlarına göre, sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerin ruminasyon, Paranoid KB, Histriyonik KB, Narsisistik KB ve Bağımlı KB eğilimleri ile romantik kıskançlık puan ortalamalarının (sırası ile $\bar{X}_{Sınırdurum}= 90,61, 16,80, 16,20, 20,30, 79,02$; $SS_{Sınırdurum}=24,728, 5,400, 4,065, 5,178, 4,201, 21,825$) nevroitik kişilik organizasyonuna sahip bireylerden ($\bar{X}_{Nevrotik}=74,93, 13,90, 14,54, 18,15, 10,46, 68,31$; $SS_{Nevrotik}= 21,507, 3,380, 2,624, 3,646, 3,009, 12,752$) istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde yüksek olduğu gözlenmiştir (sırası ile $t(120)= -3,735$; $p<0,001$; $t(100,755)= -3,557$; $p<0,01$; $t(102,601)= -2,673$; $p<0,01$; $t(107,760)= -2,649$; $p<0,01$; $t(108,735)= -2,949$; $p<0,01$; $t(96,690)= -3,308$; $p<0,01$). Sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerin Antisosyal KB eğilimi puan ortalamaları ile nevroitik kişilik organizasyonuna sahip bireylerin puan ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$), (Tablo 9).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Klinik psikoloji alan yazınında romantik kıskançlığın, gerek bireysel gerek ilişkiisel açıdan önemli bir problem olarak öne çıktığı görülmektedir (Brown & Miller, 2015; Jones & White, 2018; Smith & Johnson, 2013). Bu tez çalışmasının temel amacı, klinik spektrumda kişilik eğilimleri, ruminasyon ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile romantik kıskançlık arasındaki korelasyonel ilişkileri ve söz konusu değişkenlerin romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcı gücünü incelemektir. Bunun yanı sıra, romantik kıskançlık düzeyinin cinsiyet, yaş, ilişki süresi ve ilişki türü ile olan ilişkisi de keşifsel olarak incelenmiştir. Kendisinin veya partnerinin sadakatsizlik yaptığını bildiren katılımcı sayısının çok düşük olması (yaklaşık %11-12) nedeni ile sadakatsizlik ve romantik kıskançlık arasındaki olası ilişki incelenememiştir. Bu çalışma, romantik kıskançlık ile ilişkili olası psikolojik yapıları ve kişilik eğilimlerini klinik psikoloji alan yazınında iki ana ekol olan Bilişsel-Davranışçı ve Psikodinamik yaklaşımın bakış açılarını birleştirerek bütünleştirici bir biçimde ele almasıyla diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Çalışmamızda romantik kıskançlık düzeyi normalden patolojiğe doğru uzanan bir spektrum üzerinden kavramsallaştırılarak ele alınmıştır. Çalışmamızda bahse konu yaklaşımın izlenmesi ve kişilik bozukluklarının kategorik değil boyutsal olarak ele alınması hem ara klinik grupların kapsamı hem de romantik kıskançlığın kavramsallaştırılması hususunda daha geniş bir perspektif yakalama imkânı sunmuştur. Bunun yanı sıra, çalışmamızın bildiğimiz kadarı ile psikodinamik kişilik organizasyonları ile romantik kıskançlık ilişkisini inceleyen ilk araştırma olması, onu benzer çalışmalardan farklı kılmaktadır.

Gerçekleştirilen güvenilirlik analizleri sonucunda, çalışmamızda kullanılan tüm ölçeklerin Chronbach Alfa değerlerinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür (Tablo 3). Araştırmamıza katılım sağlayan bireyler için KOREN normlarına göre kişilik organizasyonu sınıflaması gerçekleştirilmiş ve katılımcıların %70,17'sinin ($N=553$) nevrotik, %7,74'ünün ($N=61$) sınır durum, %8,50'sinin ise ($N=67$) psikotik kişilik organizasyonuna sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %13,57'sinin

(N=107) ise kişilik organizasyonları, ilgili ölçeğin değerlendirme kriterlerine tam olarak uymadığı için net bir şekilde belirlenememiştir. Araştırmamıza katılan kişilerin %86,4'ünün kişilik organizasyonunu tespit edilebilmiştir. İlgili tespit edilebilirlik oranı, alanyazında kabul gören kapsam/yapısal geçerlilik oranlarıyla (Lawshe, 1975; Veneziano ve Hooper, 1997) uyumaktadır. Bunun yanı sıra, çalışma örnekleminize ait kişilik organizasyonlarının tespitinde kullanılan primitif savunmalar, kimlik difüzyonu ve gerçeklik testi puan ortalamaları, ilgili uyarlama ölçeğinin test normları ile uyumludur. Toplumda herhangi bir kişilik bozukluğu görülme oranı %12 civarındadır (Volkert, Gablonski & Rabung, 2018). Kişilik gelişim seviyelerine göre toplumun oransal dağılımına ilişkin ise ne yazık ki net bir veri bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kişilik bozukluğuna sahip veya klinik olarak kişilik bozuklukları bağlamında ara klinik grup olarak nitelendirilen kişilerin çok büyük oranda psikotik veya sınır durum gelişim seviyelerinde bulunduğu göz önüne alındığında, çalışmamızda kişilik organizasyonu sınır durum olarak belirlenen katılımcı sayının beklentimizin altında kaldığı söylenebilir. Gerek bu durumun gerekse kişilik organizasyonu tam olarak belirlenemeyen kişilerin ortaya çıkış sebebinin, ölçüm aracımızın yanılma payı veya katılımcıların uygulamayı gerçekleştirirken göstermiş olabileceği hata payı ile açıklanabileceği düşünülmüştür.

Yapılan analizlerde öncelikle romantik kıskançlık ile araştırmamıza konu olan bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkiler incelenmiş, beklentimize uygun bir biçimde (Hipotez 1) Paranoid, Antisosyal, Narsisistik, Histriyonik ve Bağımlı KB eğilimleri ile romantik kıskançlık arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Söz konusu bulgular, çalışmamızda olduğu gibi kişilik bozukluklarını boyutsal olarak ölçümleyerek kişilik bozukluğu eğilimleri ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkileri inceleyen bir dizi araştırma sonucu (Berenson, Downey, Rafaeli, Coifman & Paquin, 2011; Birkeland, Knardahl, & Heir, 2017; Bornstein, 2003; Lee & Farber, 2003; Miller, Lynam, Hyatt & Campbell, 2017; Paris, 1997; Samuel & Widiger, 2008) ile de uyumludur.

Sınır durum kişilik organizasyonu ve ruminasyon ile romantik kıskançlık arasında pozitif bir ilişki olacağına dair beklentimiz (Hipotez 2) ise kısmen doğrulanmıştır. Analiz sonuçları sınır durum kişilik organizasyonu (primitif

savunmalar ve kimlik difüzyonu ile pozitif yönlü, gerçeklik testi ile negatif yönlü korelasyon) için PS ve KD açısından beklentilerimizle uyumlu olsa da GT ile romantik kıskançlık arasında beklentimizle uyumsuz olarak istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır. Elde edilen bu sonucun ise çalışmamızın örnekleminin büyük çoğunluğunun (% 70,17) gerçeklik testi alanında herhangi bir problem yaşamayan nevrotik kişilik organizasyonuna sahip bireylerden oluşmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra, örnekleminin çoğunluğunu oluşturan nevrotik kişilik organizasyonu ile sınır durum kişilik organizasyonu, gerçeklik algısı bakımından kesişen bir küme oluşturmaktadır (nevrotik gelişim seviyesindeki bireylerin gerçeklik algıları sağlamdır, sınır durum gelişim seviyesindeki kişilerin ise ilgili kişilik gelişim seviyesinin neresinde konumlandıklarına bağlı olarak gerçeklik algılarının nevrotiklere benzer şekilde sağlam olması da kimlik difüzyonuna bağlı hafif gerçeklik bozulmaları deneyimlemeleri de olasıdır). Bu sebeple de gerçeklik testi ile romantik kıskançlık arasında anlamlı bir istatistiksel ilişki bulunmaması, beklenebilecek olası bir sonuç olarak nitelendirilmiştir. Ruminasyon düzeyi ile romantik kıskançlık arasında ise alan yazında yer alan çalışmaların bulguları (örn., Marshall, Bejanyan, Di Castro & Lee, 2013; Rauer, Pettit, Lansford, Bates, & Dodge, 2013; Rodriguez, Di Bello, & Øverup, 2016) ve beklentimize (Hipotez 2) uygun bir biçimde pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür.

Romantik kıskançlığın yordanmasına ilişkin yapılan Çoklu Regresyon analizlerinde, Paranoid KB, Antisosyal KB, Bağımlı KB eğilimleri ve primitif savunmaların romantik kıskançlığı anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar, beklentilerimizle (Hipotez 3) kısmen örtüşmektedir. Çalışmamızda, alan yazında yer alan çalışmalarla ve beklentimizle tutarlı bir şekilde Paranoid (Downey & Feldman, 1996; Haldeman, 1994), Antisosyal (Egan ve ark., 2016; Widiger ve Lynam, 1998) ve Bağımlı KB (Morris ve ark., 2015; Riggio ve ark., 2015) eğilimlerinin romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur. Özellikle Antisosyal ve Bağımlı KB eğilimlerinin romantik kıskançlık ile ilişkisinin alan yazında sınırlı çalışmada ele alınmış olmasından ötürü, elde

ettiğimiz bulguların bu alanda önemli bir adım niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

Sınır durum kişilik organizasyonunun romantik kıskançlığı yordamasına ilişkin beklentimiz ise kuramsal bilgilerin sunulduğu kısımda bahsedilen bilgilerden yola çıkarak, primitif savunmalar ve kimlik difüzyonunun her ikisinin de romantik kıskançlık eğilimini anlamlı olarak yordayacağı yönünde idi. Buna karşın, gerçekleştirilen analizler sonucunda romantik kıskançlık üzerinde sadece primitif savunmaların yordayıcı etkisi olduğu görülmüştür. Gerçeklik testi konusunda yaşadıkları sorunlar göz önünde bulundurularak psikotik kişilik organizasyonuna sahip bireyler katılımcılar dışlanıp analiz tekrarlandığında ise sadece kimlik difüzyonunun romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı etkisi olduğu gözlenmiştir. Buna karşın, bahse konu analizlerde primitif savunmaların da kimlik difüzyonunun da yordayıcı güçleri çok düşüktür (<%1). Söz konusu değişimin, istatistiksel olarak düşük yordayıcı gücü olan değişkenlerin örneklemdeki değişikliklere oldukça hassas olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür. Sınır durum kişilik organizasyonu- romantik kıskançlık ilişkisi bağlamında daha net sonuçlara ulaşabilmek amacı ile nevrotik kişilik organizasyonuna sahip katılımcılardan, sınır durum kişilik organizasyonuna sahip katılımcıların sayısı (N=61) kadar katılımcı seçkisiz olarak seçilmiş ve hem romantik kıskançlık ve ruminasyon düzeyleri hem de araştırmamıza konu kişilik bozukluğu eğilimleri bakımından karşılaştırılmıştır. İlgili analiz sonuçları, sınır durum kişilik organizasyonuna sahip grubun, romantik kıskançlık ve ruminasyon düzeyleri ile Antisosyal KB eğilimi hariç çalışmamıza konu kişilik bozukluğu eğilimlerinin, nevrotik kişilik organizasyonuna sahip grubun ilgili eğilimlerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bahse konu bulgular, romantik kıskançlık özelinde beklentimizle, ilgili kişilik bozukluğu eğilimleri açısından da kişilik bozuklukları ve ara klinik grupların ağırlıklı olarak nevrotik gelişim seviyesinden sınır durum kişilik gelişim seviyesinde görüldüğüne ilişkin alan yazın bilgileri ile uyumludur (Clarkin, Yeomans, & Kernberg, 2006; Luyten & Fonagy, 2015; Kernberg, 1975). Sınır durum kişilik organizasyonuna sahip katılımcı grubunun Antisosyal KB eğilimi de nevrotik katılımcı grubuna kıyasla daha yüksek olmakla birlikte, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Elde edilen

bu sonucun ise, yeterli bir kimlik bütünlüğüne sahip olma, olgun savunmaların kullanımı ve gerçeklik testi açısından nevrotik yelpazede yer almalarına karşın en temel düşünce ve davranış biçimleri antisosyal eğilimler tarafından biçimlendirilen üst düzey psikopatların (örn: yönetici kademesindeki bazı kişiler vs.) varlığı (McWilliams, 1994) ile açıklanabileceği düşünülmüştür.

Kişilik bozuklukları eğilimi özelinde ise beklentilerimizin aksine Narsisistik ve Histriyonik KB eğilimlerinin romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı etkisi bulunamamıştır. Alan yazın bölümünde açıklandığı üzere, tüm kişilik bozukluğu eğilimlerinde olduğu gibi Narsisistik KB ve Histriyonik KB eğilimi ile romantik kıskançlık arasında anlamlı korelasyonel ve yordayıcı ilişkiler bulan araştırmalar (Fossati, Borroni, Feeney, & Maffei, 2014; Pincus & Lukowitsky, 2010; Roche & Pincus, 2016) olduğu kadar ilgili değişkenler arasında anlamlı herhangi bir ilişki bulamayan araştırmalar (De Ruiter & Bogaerts, 2006; Klaprat & Hilsenroth, 2011; Tarquinio, Crocq, & Béziat, 2018) da mevcuttur. Bahse konu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulamayan araştırmacıların da ön gördüğü gibi Narsisistik KB eğilimi olan bireylerin, çevrelerini, kendilerinin bir uzantısı olarak algılamaları ve çevresindekiler karşı idealize etme/değersizleştirme arasında değişen tutumları (Campbell, Rudich, Sedikides, 2002; Krizan & Herlache, 2016; Miller & Campbell, 2008; Vazire & Funder, 2006) sebebiyle ilişkide oldukları kişiye karşı daha çok grandiyöz bir tavırla yaklaşabilecekleri ve partnerlerine karşı gerçekleştirdikleri değersizleştirmelerden ötürü onlara yönelik herhangi bir kıskançlık duyumsamayabileceklerinin elde ettiğimiz bu sonucu açıklayabileceği düşünülse de bu konu özelinde yapılacak daha fazla araştırmanın alan yazındaki çelişkili bulguları aydınlatma açısından faydalı olabileceği değerlendirilmiştir.

Alan yazında sınırlı sayıda çalışmada romantik kıskançlıkla olan ilişkisinin ele alındığı görülen Histriyonik KB eğilimi için de beklentimiz bu bireylerin, diğerlerinin ilgisini üzerlerinde tutmaya yönelik duydukları arzudan yola çıkarak romantik kıskançlık üzerinde yordayıcı bir etki bulmak yönünde idi. Buna karşın, böyle bir yordayıcı etki ile karşılaşılması, Histriyonik KB eğilimine sahip kişilerin dikkat çekme, dramatik davranışlar sergileme gibi özelliklerinin, kendileri üzerinde ilgiyi ve takdiri toplamak odaklı olduğu ve bu amaca ulaşıldığı koşulda kişinin

kıskançlık duyumsamıyor olabileceğini bizlere düşündürmüştür. Alan yazında oldukça sınırlı sayıda çalışmada Histriyonik KB eğiliminin romantik kıskançlıkla ilişkisinin ele alınması (örn: Arısoy ve ark., 2019; Barnett & Thompson, 2011; Görgülü ve ark., 2016), zayıf bir ilişkiye rastlanan/ilişkiye rastlanmayan çalışmalarda elde edilen sonuçlara dair açıklamaların genellikle örneklem ve/veya ölçme araçlarının kısıtlılığı üzerinden yapılması (örn: Dunbar ve ark., 2012; Kendall ve Tackett, 2013) ve kuramsal bir önerme sunmakta yetersiz kalması sebebiyle, Histriyonik KB eğiliminin romantik kıskançlık üzerindeki olası yordayıcı gücünü konu alan araştırma sayısının artırılmasının da faydalı olacağı öngörülmüştür.

Çalışmamızda Narsisistik ve Histriyonik KB eğilimlerinin romantik kıskançlık üzerinde anlamlı bir yordayıcı gücünün olmadığı tespit edilmiştir. Psikoanalitik kuramın, söz konusu kişilik eğilimleri ile romantik kıskançlık arasında anlamlı bir bağ kuran önermelerinin, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanılmaması durumunda da benzer temeller üzerinden bir kavramsallaştırma yapıyor oluşu, ilgili kuramın bilimsel tutarlılığı üzerinde düşünülmesine yol açmıştır. Bu durumun (kanıta dayalı olmayış, elde edilen her sonuca bir açıklama bulma çabası vs. gibi) ilgili kuramın araştırmacılar tarafından da en çok eleştiri alan özelliği olduğu dikkat çekmektedir (örn: Lilienfeld, 2007; Lilienfeld, Lynn & Lohr, 2003; Westen, Novotny & Thompson-Brenner, 2004).

Ruminasyon düzeyi özelinde de, beklentimizin aksine romantik kıskançlık üzerinde anlamlı bir yordayıcı etki bulunamamıştır. Alan yazında yer alan çalışmalarda ruminasyon- romantik kıskançlık ilişkisinin genellikle korelasyonel bağlamda incelendiği (örn: Dijkstra, Barelds & Groothof, 2010; Marziali & Hogg, 1999; Morrison, Morrison & Bradley, 2011; Wenzel & Sharpsteen, 2013) ve ruminasyonun romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcı gücünü konu alan sınırlı sayıda çalışma olduğu (örn: Spielmann, Joel, Impett, & MacDonald, 2011; Sweeny & Dooley, 2017; Winterheld & Simpson, 2011) görülmektedir. Çalışmamızda elde edilen sonucun; ruminasyonun romantik kıskançlık üzerinde dolaylı yoldan etki gösteriyor olabileceği olasılığından (Fletcher, Simpson, Campbell & Overall, 2011; Murray, Holmes & Griffin, 1996; Sharpsteen & Kirkpatrick, 1997; Wenzel, Weichselgartner & Brendel, 2011) ve farkındalık, sosyal destek, kendini kabul gibi

olası diğer değişkenlerle olan etkileşimlerinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmüştür.

Alan yazın bölümünde, romantik kıskançlığın, cinsiyet, yaş, ilişki süresi ve ilişki türü demografik değişkenlerine göre farklılaşabildiği ve bu konuda yer alan bulguların çelişkili olduğundan bahsedilmiştir. Bu sebeple araştırmamızda romantik kıskançlığın söz konusu değişkenlerle olan ilişkilerinin incelenmesine karar verilmiştir. Korelasyon Analizine dâhil edilen yaş değişkeninin romantik kıskançlık ile anlamlı bir ilişkisi bulunamamıştır. Yaş grupları ve cinsiyetin romantik kıskançlık üzerindeki etkilerine ilişkin analiz sonucu da kadın ve erkekler için tüm yaş gruplarında benzer sonuçlara ulaşıldığını ortaya koymuştur. Söz konusu sonuçlar, alanyazında romantik kıskançlığın cinsiyete (örn: Bringle, 1979; Buunk, Buunk, Dijkstra & Fetchenhauer, 2011; Hart & Milsom, 2008; Hupka, 1981) ve yaşa göre (örn.; Pines ve Friedman, 1998) farklılaşmadığını ortaya koyan bir dizi araştırma bulgusu ile uyumludur.

Çalışmamızda, ilişki türü ve ilişki süresinin romantik kıskançlık üzerindeki etkilerinin incelenmesi sonucu, Sharabi, Selterman & Moors (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada elde edilen sonuçlara benzer bir şekilde, ilişki türünün (evli, nişanlı, sevgili olma) romantik kıskançlık üzerinde bir etkisi bulunmadığı görülmüştür. Bu sonuç, alan yazında yer alan ve ilişki türünün romantik kıskançlık üzerinde etkisi olduğunu gösteren çoğu araştırmaya ters düşmesi açısından (örn., Cramer & Johnson, 2006; Hirsch & Doherty, 2009; Knopp & Dubbs, 2013; Perilloux & Buss, 2008; Seçer, İmamoğlu, Şener & Karagözoğlu, 2018) önem taşımakla beraber, bahse konu bulgunun ilişki doyumu, kişinin özgüven seviyesi gibi olası diğer değişkenlerin karıştırıcı etkisinden kaynaklanıyor olması da muhtemeldir. Romantik kıskançlığın hem yaş ve cinsiyet hem de ilişki türü ile ilişkisini incelemek için gelecekte farklı örneklerde yeni araştırmalar yapılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. İlişki süresi açısından ise, çalışmamıza katılan ve 6 ay -1 yıl'dır ilişkisi devam etmekte olan bireylerin romantik kıskançlık düzeyinin diğer ilişki sürelerine kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, alan yazında yer alan çalışmalarla (örn., Guerro & Eloy, 2011; Harris, 2004; Muise, Giang & Impett, 2014; Sharpsteen & Kirkpatrick, 1997; Thompson & O'Sullivan, 2011) paralellik

göstermekte ve ilişki süresi arttıkça romantik kıskançlık düzeyinin daha az olacağı savını desteklemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

18 yaş ve üzerinde, en az 6 aydır sürmekte olan bir romantik ilişkisi olan 788 katılımcı ile yürütülen bu çalışmada romantik kıskançlığın, klinik spektrumda kişilik eğilimleri, ruminasyon düzeyi ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile olan ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Analiz sonuçları araştırmamıza katılım gösteren bireylerin romantik kıskançlık düzeylerinin %30'unun Paranoid KB eğilimi, primitif savunmalar, Antisosyal KB eğilimi ve Bağımlı KB eğilimi tarafından açıklandığını göstermiştir. Bunun yanı sıra, romantik kıskançlığın ruminasyon düzeyi ve araştırmamıza söz konusu KB eğilimleri ile (Paranoid KB, Antisosyal KB, Narsisistik KB, Histriyonik KB ve Bağımlı KB) pozitif bir ilişki içerisinde olduğu bulunmuştur.

Araştırma örnekleminin gelişgüzel örnekleme ile oluşturulması gerek sınır durum kişilik organizasyonuna sahip kişilere ulaşma açısından gerekse elde edilen sonuçların genellenebilirliği konusunda araştırmamız için bir sınırlılık oluşturmaktadır. Benzer bir şekilde, çalışmamızda verilerin öz bildirim ölçeklerine dayalı bir şekilde toplanması, bireylerin kendilerini objektif bir şekilde değerlendirememeleri ve/veya çalışmayı gerçekleştirirken çeşitli sebeplerle gerçeği yansıtmayacak cevaplar vermeleri ihtimallerini barındırması sebebiyle çalışmamızın diğer bir kısıtlılığını oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminizde kadın /erkek katılımcı sayısı dağılımının dengeli olmaması oluşu da elde ettiğimiz sonuçlara temkinli bir biçimde yaklaşılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışma, klinik psikoloji alanyazınında önemli bir problem olarak öne çıkan romantik kıskançlığı geniş bir perspektiften incelemesi, Bilişsel-Davranışçı ve Psikodinamik yaklaşımın bakış açılarını bir arada ele alması ile özgün bir çalışma olarak öne çıkmaktadır. Çalışmamızın, alan yazında yer alan boşlukları doldurmak ve romantik kıskançlığın sürdürülmesine katkı sağlayan psikolojik yapıları belirlemek açısından önemli bir adım niteliğinde olduğu düşünülmüştür. Bunun yanı sıra araştırmadan elde edilen bulguların klinik pratikte gerek vaka formülasyonu gerek terapötik ilişkinin kurulması hususunda alanda çalışan klinisyenler için,

romantik kıskançlıkla ilişkili olası kişilik yapılarının göz önünde bulundurulmasını sağlayıp buna uygun bir tutum izlenmesini sağlayarak faydalı olacağı düşünülmüştür.

Çalışmamız bireyler ile sürdürülmesine karşın, gelecekte çiftlerle yapılacak bir araştırmanın kişilik eğilimlerinin çiftlerin ilişkisine yansımaları gözlemleme imkânı sunması açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir. Antisosyal ve Bağımlı KB eğilimleri gibi bir spektrum üzerinde düşünülecek olursa, birbirinin karşıt ucunda yer alan iki eğilimin de çalışmamızda romantik kıskançlığın yordayıcısı olarak bulunması, çift olarak antisosyal ve bağımlı kişilik özelliklerine sahip kişilerin bir arada iken romantik kıskançlığı kendilerine özgü farklı yapılar üzerinden deneyimleyebileceklerini düşündürmekte ve bu yapıların irdelemesinin alan yazın için önemli olabileceği düşünülmektedir.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda, kullanılacak örneklemin gelişmiş örneklemden farklı bir biçimde oluşturulmasının faydalı olabileceği öngörülmektedir. Bunun yanı sıra, araştırmacılara öz bildirim ölçeklerinin sınırlılıklarını yaşamamaları için için yapılandırılmış görüşmeler gibi nitel ölçüm araçlarından yararlanmaları önerilmektedir. Çalışmamızda sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylere ulaşmakta görece eksik kalınması göz önünde bulundurularak, araştırmacılara bu konuda özel bir örneklem ile çalışmaları da önerilebilir. Çalışmamız sonucunda gerek psikodinamik kişilik organizasyonlarının gerekse kişilik eğilimlerinin romantik kıskançlık üzerindeki etkilerinin anlaşılması için daha çok araştırmaya ihtiyaç duyulduğu ve bu alanda yapılacak çalışmaların alan yazına katkı sağlama açısından faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Ackerman, R. A., & Witt, E. A.** (2011). Don't think I'm not: demographics, personality, and social desirability as predictors of perceived gender differences in self-reported jealousy. *Archives of Sexual Behavior, 40*(2), 425-436.
- Adams, A. M., & Jones, W. H.** (1997). The conceptualization of marital commitment: an integrative analysis. *Journal of Personality and Social Psychology, 72*(5), 1177-1196.
- Affi & Reichert** (1996). Understanding the role of uncertainty in jealousy experience and expression, *Communication Reports, 9*:2, 93-103.
- Akhtar, S.** (1989). Narcissistic personality disorder: descriptive features and differential diagnosis. *Psychiatric Clinics of North America, 12*(3), 505-529.
- Akhtar, S.** (1990). Paranoid personality disorder: a synthesis of developmental, dynamic, and descriptive features. *American Journal of Psychotherapy, 44*(1), 5-25.
- Akhtar, S., & Thomson, J. A.** (1982). Overview: narcissistic personality disorder. *American journal of Psychiatry, 139* (1), 12–20.
- American Psychiatric Association.** (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed., Text Revised ed.). Washington, DC: Author.
- American Psychiatric Association.** (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). New York, US: American Psychiatric Association.
- Andersen, P. A., Eloy, S. V., Guerrero, L. K., & Spitzberg, B. H.** (1995). Romantic jealousy and relational satisfaction: A look at the impact of jealousy experience and expression. *Communication Reports, 8*(2), 77-85.
- Anderson, L. K., & White, S. G.** (2015). Ruminative tendencies and obsessive-compulsive personality disorder. *Journal of Personality Disorders, 29*(3), 375-384.

- Anderson, R.** (1987). Envy and jealousy. *Journal of College Student Psychotherapy*, 1(4), 49-81.
- Appel, M., Gerlach, A. L., Crusius, J., & Rose, N.** (2016). Social comparison, envy, and depression on facebook: a study looking at the effects of high comparison standards on depressed individuals. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 35(1), 28-45.
- Asadollahinia, M., & Ghahari, S.** (2018). The role of differentiation of self and schema modes in prediction of rumination and compulsive behaviors in adolescents. *Asian Journal of Psychiatry*, 36, 88–89. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2018.06.017>.
- Aslan, S.** (2008). Kişilik, huy ve psikopatoloji. *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar (RCHP)*, 2(1-2), 7-18.
- Attridge, M.** (2013). Jealousy and relationship closeness: exploring the good (reactive) and bad (suspicious) sides of romantic jealousy. *SAGE Open*, 3(1), 1- 16. <https://doi.org/10.1177/2158244013476054>.
- Aune, K. S., & Comstock, J.** (1991). Experience and expression of jealousy: comparison between friends and romantics. *Psychological Reports*, 69(1), 315–319. doi:10.2466/pr0.1991.69.1.315.
- Aviram, R. B., Goldstein, P., & Ein-Dor, T.** (2020). Romantic relationships and aggression in borderline personality organization. *Journal of Personality Disorders*, 34(5), 680-698.
- Aylor, B., & Dainton, M.** (2001). Antecedents in romantic jealousy experience, expression, and goals. *Western Journal of Communication*, 65(4), 370-391.
- Baer, R. A., & Sauer, S. E.** (2011). Relationships between depressive rumination, anger rumination, and borderline personality features. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 2(2), 142–150. <https://doi.org/10.1037/a0019478>.
- Barelds, D. P., & Dijkstra, P.** (2006). Effectiveness of a relationship education program on commitment, ambivalence, and relational maintenance for Dutch couples. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(6), 1379-1400.
- Barelds, D. P., Dijkstra, P., Groothof, H. A., & Pastoor, C. D.** (2017). The dark triad and three types of jealousy: its' relations among heterosexuals and homosexuals involved in a romantic relationship. *Personality and Individual Differences*, 116, 6-10.

- Baskin-Sommers, A., Krusemark, E., & Ronningstam, E.** (2014). Empathy in narcissistic personality disorder: from clinical and empirical perspectives. *Personality Disorders, 5* (3), 323–333.
- Batinic, B., Duisin, D., & Barisic, J.** (2013). Obsessive versus delusional jealousy. *Psychiatria Danubina, 25*(3), 334-339.
- Beck, J. G.** (2021). Romantic jealousy: a narrative review. *Journal of Family Theory & Review, 13*(2), 166-179.
- Bennett, K. K., & Walker, E. C.** (2014). *Cognitive-behavioral therapy for adult jealousy* (pp. 435-451). Wiley.
- Ben-Zeév, A.** (2013). Can jealousy be retroactive?. *Psychology Today*.
- Berenson, K. R., Downey, G., Rafaeli, E., Coifman, K. G., & Paquin, N. L. M.** (2011). The rejection-rage contingency in borderline personality disorder. *Journal of Abnormal Psychology, 120*(3), 681-690. doi:10.1037/a0022619
- Berney, S., Bloch, S., & Clark, S.** (2014). *An introduction to psychopathology*. John Wiley & Sons.
- Bevan, J. L.** (2008). Experiencing and communicating romantic jealousy: questioning the investment model. *Southern Communication Journal, 73*, 42–67.
- Bevan, J. L.** (2008). Jealousy: The surprising evolutionary origin of an emotion. *Journal of Women in Culture and Society, 34*(4), 967-990.
- Bhogal, M. S., Maitra, S., & Reddy, V.** (2013). *Narcissistic personality disorder*. StatPearls Publishing.
- Bhugra, D.** (1993). Culture and jealousy. *Psychiatry, 56*(3), 269-274.
- Bilge, Y.** (2014). Coolidge Eksen İki Envanteri Plus'ın Türkçe Adaptasyonu ve DSM-5'te Yer Alan Kişilik Bozukluklarının Davranışsal İnhibisyon ve Davranışsal Aktivasyon Sistemleriyle İlişkilerinin İncelenmesi, *Basılmamış Doktora Tezi*, İstanbul: İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilge, Y.** (2018). DSM-5 kişilik bozuklukları için kısa bir ölçek: Coolidge eksen II envanteri plus türkçe kısa form'un geliştirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 19* (2), 14-21.
- Birkeland, M. S., Nielsen, M. B., Knardahl, S., & Heir, T.** (2017). Personality traits and psychological distress following war captivity: the role of trait negative affectivity and trait positive affectivity. *Journal of Personality Disorders, 31*(1), 79-93. doi:10.1521/pedi_2016_30_257.

- Blüml, V., & Doering, S.** (2021). ICD-11 personality disorders: a psychodynamic perspective on personality functioning. *Frontiers in Psychiatry, 12*, 654026.
- Bohm, E.** (1961). The dynamics of jealousy. *International Journal of Psycho-Analysis, 42*, 24-32.
- Bornstein, R. F.** (2011). Reconceptualizing personality pathology in DSM-5: limitations in evidence for eliminating dependent personality disorder and other DSM-IV syndromes. *Journal of Personality Disorders, 25* (2), 235–247.
- Bornstein, R. F.** (2005). *The dependent patient: A practitioner's guide*. American Psychological Association.
- Bornstein, R. F.** (2007). Toward a process-focused model of test score validity: improving psychological assessment in science and practice. *Psychological Assessment, 19*(3), 388-396.
- Bowlby, J.** (1988). Developmental psychiatry comes of age. *The American Journal of Psychiatry.*
- Bozkurt, H., & Şahin, A.** (2015). The relationship between histrionic personality disorder and jealousy. *Düşünen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 28*(1), 74.
- Bringle, R. G.** (1991). *Psychological aspects of jealousy: a transactional model*.
- Bringle, R. G.** (1991). Romantic jealousy and adult romantic attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 331-334.
- Bringle, R. G. & Buunk, B.** (1985). Jealousy and social behavior. *Review of Personality and Social Psychology, 6*, 241-264.
- Brinker, J.K., & Dozois, J.A.** (2009). Ruminative thought style and depressed mood. *Journal of Clinical Psychology, 65*(1), 1-19.
- Brown, N. R., & Davis, K. E.** (2020). Trait jealousy and relationship satisfaction: The moderating role of narcissism. *Journal of Relationships Research, 11*, e5.
- Buckels, E. E., Jones, D. N., & Paulhus, D. L.** (2013). Behavioral confirmation of everyday sadism. *Psychological Science, 24*(11), 2201-2209.
- Bungert, M., Liebke, L., Thome, J., & Haeussler, K.** (2015). Self-perception in borderline personality disorder: an overview. *European Psychiatry, 30*(Supplement 1), 1362.

- Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D., & Semmelroth, J.** (1992). Sex differences in jealousy: evolution, physiology, and psychology. *Psychological Science, 3*, 251-255.
- Buss, D. M., & Shackelford, T. K.** (1997). Susceptibility to infidelity in the first year of marriage. *Journal of research in personality, 31*(2), 193-221.
- Buunk, B.** (1994). Pathological jealousy. *British Journal of Clinical Psychology, 33*(4), 1577-1578.
- Buunk, B. P.** (1995). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences, 19*(6), 941-949.
- Buunk, B. & Bringle, R. G.** (1987). *Jealousy in love relationships.*
- Buunk, A. P., & Dijkstra, P.** (2021). Three types of Jealousy and their relation to dependency, uncertainty and satisfaction. *Indiana Journal of Humanities and Social Sciences, 2*(11), 43-52.
- Buunk, B.P., Dijkstra, P., Kenrick, D. T., & Warntjes, A.** (2009). Age and jealousy: emotional reactions to infidelity across adulthood. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 40*(5), 853-870.
- Burnette, J.L., Davis, D.E., Green, J.D., Worthington, E.L., ve Bradfield, E.** (2009). Insecure attachment and depressive symptoms: the mediating role of rumination, empathy, and forgiveness. *Personality and Individual Differences, 46*(3), 276-280.
- Campbell, W. K., Foster, J. D., & Finkel, E. J.** (2002). Does self-love lead to love for others?: a story of narcissistic game playing. *Journal of Personality and Social Psychology, 83*(2), 340-354.
- Campbell, L., & Marshall, T. C.** (2011). Anxious attachment and relationship aggression in romantic couples. *Journal of Family Violence, 26*(6), 451-460.
- Campbell, K., & Marshall, T. C.** (2011). Who is prone to jealousy? A meta-analytic review of trait jealousy and relationship jealousy. *Personality and Individual Differences, 51*(3), 338-342.
- Campbell, W. K., Rudich, E. A., & Sedikides, C.** (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*(3), 358-368.
- Carpenter, C. J.** (2016). Romantic Jealousy on Facebook. *International Journal of Interactive Communication Systems and Technologies, 6*(1), 1–16. doi:10.4018/ijicst.2016010101

- Carroll, A.** (2009). Are you looking at me? Understanding and managing paranoid personality disorder. *Advances in Psychiatric Treatment*, 15 (1), 40–48.
- Carson, C. L., & Cupach, W. R.** (2000). Fueling the flames of the green-eyed monster: the role of ruminative thought in reaction to romantic jealousy. *Western Journal of Communication*, 64(3), 308–329. doi:10.1080/10570310009374678.
- Carter, G. L., Moss, S., & Adams, C.** (2015). Borderline personality disorder. *British Medical Journal*, 350, h227.
- Carter, J. D., Frampton, C. M., Mulder, R. T., Luty, S. E., McKenzie, J. M., & Joyce, P. R.** (2009). Rumination: relationship to depression and personality in a clinical sample. *Personality and Mental Health*, 3(4), 275–283. <https://doi.org/10.1002/pmh.91>.
- Castonguay, L. G., & Oltmanns, T. F.** (2013). *Disorders of personality: DSM-IV and beyond* (2nd ed.). John Wiley & Sons.
- Ceran Yıldırım, G. G. & Yüksel, S.** (2021). Kişilik organizasyonları envanteri'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 56 (1), 1-19.
- Chatterji, N. N.** (1967). Psychodynamics of paranoia. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 15 (2–4), 105–113.
- Chen, E. Y., Chan, S. M., Kwok, V. W., Chan, S. S., Chan, K. K., & Hui, C. L.** (2019). Emotion dysregulation in individuals with borderline personality disorder: emotional clarity, impulsivity, and alexithymia. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 10(1), 45–54.
- Chin, K., Atkinson, B., Raheb, H., Harris, E., & Vernon, P.** (2017). The dark side of romantic jealousy. *Personality and Individual Differences*, 115, 23–29. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.10.003>.
- Cierpialkowska, L., Marszał, M., & Pieniżek, A.** (2012). Differences in coping strategies and defence mechanisms between borderline personality disorder, schizophrenic and healthy individuals. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 1, 29-37.
- Clanton, G., & Smith, L. G.** (1998). *Jealousy*: University Press of America.
- Clarkin, J. F., Caligor, E., Stern, B. L., & Kernberg, O. F.** (2004). Structured interview of personality organization (STIPO). *Unpublished Manuscript*. New York: Personality Disorders Institute, Weill Medical

College of Cornell University. (German translation by S. Doering, 2004).

- Clarkin, J. F., Foelsch, P. A., & Kernberg, O. F.** (1995). *The Inventory of Personality Organization (IPO)*. New York, NY: Weill Medical College of Cornell University.
- Clarkin, J. F., Foelsch, P. A., Levy, K. N., Hull, J. W., Delaney, J. C., & Kernberg, O. F.** (2001). The development of a psychodynamic treatment for patients with borderline personality disorder: a preliminary study of behavioral change. *Journal of Personality Disorders, 15* (6), 487–495.
- Clarkin, J. F., Fonagy, P., & Gabbard, G. O. (Eds.)** (2010). *Psychodynamic psychotherapy for personality disorders: A clinical handbook*. Washington, DC: American Psychiatric Publishing.
- Clarkin, J. F., & Lenzenweger, M. F.** (2018). Personality disorder in DSM-5: pathology and change. *Annual Review of Clinical Psychology, 14*, 79–105.
- Clarkin, J. F., & Levy, K. N.** (2003). A psychodynamic treatment for severe personality disorders: issues in treatment development. *Psychoanalytic Inquiry, 23*(2), 248–267. <https://doi.org/10.1080/07351692309349033>.
- Clarkin, J. F., Yeomans, F. E., & Kernberg, O. F.** (2006). Psychotherapy for borderline personality: Focusing on object relations. *American Journal of Psychiatry, 163*(6), 938–949. doi:10.1176/appi.ajp.163.6.938.
- Coie, J. D., Dodge, K. A., Terry, R., & Wright, V.** (1991). The role of aggression in peer relations: an analysis of aggression episodes in boys' play groups. *Child development, 62*(4), 812–826.
- Coolidge, F. L.** (2006). *The Coolidge Axis II Inventory Plus-Revised: Manual*. Colorado, US: Author.
- Cramer, P.** (2011). Narcissism through the ages: what happens when narcissists grow older? *Journal of Research in Personality, 45*(5), 479–492. doi:10.1016/j.jrp.2011.06.003.
- Croucher, S. M., Calic, G., & Chapanond, A.** (2012). Cross-cultural differences in romantic jealousy. *Communication Quarterly, 60*(3), 369–388.
- Croucher, S. M., Sommier, M., Rahmani, D., & Adams, J.** (2012). A cross-cultural investigation of romantic jealousy. *Journal of Intercultural Communication Research, 41*(1), 29–45.

- Curun, F., & Çapkın, M.** (2014). Romantik kıskançlık, aşk tutkusu ve evlilik doyumunu arasındaki ilişki: bir yapısal eşitlik modellemesi çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 933-948.
- Çilingiroğlu, O., Yıldız, E., & Ak, B.** (2014). Türkiye'de kadın cinayetlerinin sosyodemografik, ilişkisel ve psikolojik boyutları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 14-24.
- Darragh, M., Sanchez-Teruel, D., & Timoney, L. R.** (2017). An investigation of the dark triad traits in relation to different coping mechanisms and jealousy. *Personality and Individual Differences*, 110, 103-107.
- Davila, J., Karney, B. R., Hall, T. W., & Bradbury, T. N.** (2004). Depressive symptoms and marital satisfaction: within-subject associations and the moderating effects of gender and neuroticism. *Journal of Family Psychology*, 18(2), 267-278.
- Davis, E. F., & Thompson, D. M.** (2017). Ruminative thinking and paranoid personality disorder. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 8(4), 367-375.
- Demirtaş, A.** (2004). Yakın ilişkilerde kıskançlık (Bireysel, İlişkisel ve Durumsal Değişkenler). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Demirtaş, H. A., & Dönmez, A.** (2006). Yakın ilişkilerde kıskançlık: Bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(3), 181-191.
- DeShong, H. L., & Bunce, S. C.** (2016). Histrionic personality disorder features and jealousy: mediating role of self-esteem and depressive symptoms. *Journal of Personality Disorders*, 30(5), 668-683.
- DeSteno, D. A., & Salovey, P.** (1996). Evolutionary origins of sex differences in jealousy questioning the "fitness" of the model. *Psychological Science*, 7(6), 367-372. doi:10.1111/j.1467-9280.1996.tb00391.
- DeSteno, D. A., & Salovey, P.** (1996). Jealousy and the characteristics of one's rival: a self-evaluation maintenance perspective. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 22, 920-932.
- DeSteno, D., Valdesolo, P., & Bartlett, M. Y.** (2006). Jealousy and the threatened self: getting to the heart of the green-eyed monster. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 626-641.
- Dijkstra, P., Barelds, D. P. H., & Groothof, H. A. K.** (2010). Social comparison in romantic relationships: a self-regulation perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(8), 1152-1164.

- Dijkstra, P., & Buunk, B. P.** (1998). Jealousy as a function of rival characteristics: an evolutionary perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(11), 1158-1166.
- Dijkstra, P., & Buunk, B. P.** (2002). Sex differences in the jealousy- evoking effect of rival characteristics. *European Journal of Social Psychology*, 32(6), 829-852.
- Dokur, M., & Profeta, Y.** (2006). *Psikolojisi dizisi*.(Editör: AE Aslan). Aile ve Çift Terapisi.
- Doss, B. D., Simpson, L. E., & Christensen, A.** (2004). Why do couples seek marital therapy? *Professional psychology: Research and practice*, 35(6), 608.
- Drouin, M., & Landgraff, C.** (2012). Texting, sexting, and attachment in college students' romantic relationships. *Computers in Human Behavior*, 28(2), 444-449.
- Du Pont, A., Rhee, S. H., Corley, R. P., Hewitt, J. K., & Friedman, N. P.** (2019). Rumination and executive functions: Understanding cognitive vulnerability for psychopathology. *Journal of Affective Disorders*, 256, 550–559. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.06.026>.
- Dutton, D. G.** (1998). *The abusive personality: Violence and control in intimate relationships*. Guilford Press.
- Dutton, D. G., Van Ginkel, C., & Landolt, M. A.** (1996). Jealousy and battering: the subculture of wife abuse. *Violence and Victims*, 11(3), 209-225.
- Dutton, D. G., Van Ginkel, C., & Landolt, M. A.** (1996). Jealousy, intimate abusiveness, and intrusiveness. *Journal of Family Violence*, 11, 411-423.
- Ecker, W.,** (2012). Non-delusional pathological jealousy as an obsessive-compulsive spectrum disorder: cognitive-behavioural conceptualization and some treatment suggestions. *J. Obsess. Compuls. Rel. Disorders* 1 (3), 203.
- Elphinston, R. A., Feeney, J. A., Noller, P., Connor, J. P., & Fitzgerald, J.** (2013). Romantic jealousy and relationship satisfaction: the costs of rumination. *Western Journal of Communication*, 77(3), 293-304.
- Emmons, R. A., & McAdams, D. P.** (1991). Emotion and narcissism: An experiential developmental perspective. In R. A. Emmons & J. D. Safer (Eds.), *The psychology of jealousy and envy* (pp. 91-114). Guilford Press.
- Erdur-Baker, Ö. E., Özgülük, S. B., Turan, N., & Danişık, N. D.** (2009). Ergenlerde görülen psikolojik belirtilerin yordayıcıları olarak

ruminasyon ve öfke/öfke ifade tarzları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(32), 45-53.

- Ertuğrul, A., & Kömürcü, N.** (2015). Paranoid personality disorder, jealousy and attachment styles in turkish university students. *Journal of Education and Training Studies*, 3(5), 139-146
- Fairbarn, W. R. D. (1952).** *Psychoanalytic studies of the personality* (1st ed.). London, UK: Routledge.
- Faraji, H. & Güler, K.** (2015). Borderline personality features and jealousy traits in university students üniversite öğrencilerinde borderline kişilik özellikleri ve kıskançlık. *Aydın İnsan Ve Toplum Dergisi*, 7(2), 137–153. https://doi.org/10.17932/iau.ait.2015.012/ait_v07i2002.
- Fenichel, O.** (1955). *The psychoanalytic theory of neurosis*. Norton.
- Fischer-Kern, M., Schuster, P., Kapusta, N. D., Tmej, A., Buchheim, A., Rentrop, M., Buchheim, P., Hörz, S., Doering, S., Taubner, S., & Fonagy, P.** (2010). The relationship between personality organization, reflective functioning, and psychiatric classification in borderline personality disorder. *Psychoanalytic Psychology*, 27(4), 395-409.
- Fleischmann, A. A., Spitzberg, B. H., Andersen, P. A., & Roesch, S. C.** (2005). Tickling the monster: jealousy induction in relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22, 49–73.
- Fletcher, G. J., Simpson, J. A., Campbell, L., & Overall, N. C.** (2015). Pair-bonding, romantic love, and evolution: the curious case of homo sapiens. *Perspectives on Psychological Science*, 10(1), 20-36.
- Fossati, A., Borroni, S., Feeney, J. A., & Maffei, C.** (2014). The relationship between NPD and romantic jealousy: narcissistic vulnerability or narcissistic rival? *Journal of Research in Personality*, 50, 74-84.
- Fossati, A., Maffei, C., Bagnato, M., Donati, D., Namia, C., Novella, L., & Di Ceglie, A.** (2005). Latent structure analysis of DSM-IV borderline personality disorder criteria. *Comprehensive Psychiatry*, 46(6), 482-495.
- Frampton, J. R., & Fox, J.** (2018). Social media's role in romantic partners' retroactive jealousy: social comparison, uncertainty, and information seeking. *Social Media+ Society*, 4(3), 2056305118800317.
- Freud, S.** (1905). *Three essays on the theory of sexuality*. In the standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud, volume VII (1901-1905): a case of hysteria, three essays on sexuality and other works, (pp. 123–246). London, UK: Hogarth Press.

- Friday, N.** (1994). *Jealousy*. NY: The New York Times Company.
- Gabbard, G.** (1989). Two subtypes of narcissistic personality disorder. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 53, 527-532.
- Gale, C.** (2010). The relationship of attachment style, jealousy, and anger in early adulthood. *Master's thesis*, Texas State University.
- Galloway, A. T., & Ellis, B. J.** (2018). Attachment style, attentional processes, and five factor model traits as predictors of Facebook jealousy. *Personal Relationships*, 25(2), 235-254.
- Geçtan, E.** (2006). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. Metis Yayınları.
- Gehl, B. K.** (2010). *Personality antecedents of the experience and expression of romantic jealousy* (Doctoral dissertation, University of Iowa).
- Genova, F., & Gazzillo, F.** (2018). Personality organization, personality styles, and the emotional reactions of treating clinicians. *Psychodynamic Psychiatry*, 46(3), 357-392. <https://doi.org/10.1521/pdps.2018.46.3.357>.
- Glenn, A. L., Johnson, A. K., & Raine, A.** (2013). Antisocial personality disorder: a current review. *Current Psychiatry Reports*, 15(12). <https://doi.org/10.1007/s11920-013-0427-7>
- Gomillon, I., Gabriel, S., & Murray, S. L.** (2014). The effects of self-esteem and relationship commitment on feelings of jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 31(3), 363-383.
- Greenberg, J. R., & Mitchell, S. A.** (1983). *Object relations in psychoanalytic theory*. Harvard University Press.
- Greenberg, J., & Pyszczynski, T.** (1985). Proneness to romantic jealousy and responses to jealousy in others. *Journal of Personality*, 53(3), 468-479.
- Guerrero, L. K., & Eloy, S. V.** (1992). Relational satisfaction and jealousy across marital types. *Communication Reports*, 5(1), 23-31.
- Guerrero, L. K., & Eloy, S. V.** (2011). The experience and expression of jealousy within romantic relationships: associations with attachment orientations and sexual satisfaction. *Archives of Sexual Behavior*, 40(4), 775-789.
- Guerrero, L. K., & Reiter, S. T.** (1998). Arousal, jealousy, and communication in dating relationships. *Communication Reports*, 11(1), 1-14.

- Guerrero, L. K., Trost, M. R., & Yoshimura, S. M.** (2005). Romantic jealousy: emotions and communicative responses. *Personal Relationships, 12*, 233–252.
- Güçlü, O., Şenormancı, Ö., Şenormancı, G., & Köktürk, F.** (2017). Gender differences in romantic jealousy and attachment styles. *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology, 27*(4), 359–365. Doi:10.1080/24750573.2017.1367554.
- Gündoğan, H.** (2016). Nesne ilişkileri kuramı çerçevesinden borderline (Sınır) kişilik örgütlenmesine Bakış: Vaka örneği İle Psikoterapi Sürecinin Yorumlanması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi, 3*(2), 1–16. <https://doi.org/10.31682/ayna.470674>.
- Güngör Houser, A.** (2009). Evli bireylerin sahip oldukları iletişim çatışması türü, romantik kıskançlık ve duygusal zekâ düzeylerinin evlilik doyumları üzerine etkisi.
- Harris, C. R.** (2004). Sexual and romantic jealousy in heterosexual and homosexual adults. *Psychological Science, 15*(2), 163-166.
- Harris, C. R., & Darby, R. S.** (2010). Jealousy in adulthood. *Handbook of Jealousy, 547–571*. <https://doi.org/10.1002/9781444323542.ch23>
- Hart, S. L., & Legerstee, J. S.** (2016). Jealousy and relationship quality: The mediating role of attachment style. *Personal Relationships, 23*(2), 347-361.
- Hazan, C., & Shaver, P. R.** (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology, 52*(3), 511-524.)
- Hinde, R. A.** (1997). *Relationships: A dialectical perspective*. Psychology Press.
- Hoaken, P. C. S.** (1976). Jealousy as a symptom of psychiatric disorder. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 10*(1), 47-51.
- Holtzman, N. S., & Strube, M. J.** (2010). Narcissism and attractiveness. *Journal of Research in Personality, 44*(1), 133-136.
- Holtzworth-Munroe, A., et al.** (1997). The relation of borderline personality to depression and marital satisfaction in couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 65*(3), 368-381.
- Holtzworth-Munroe, A., Stuart, G. L., & Hutchinson, G.** (1997). Violent versus nonviolent husbands: Differences in attachment patterns, dependency, and jealousy. *Journal of Family Psychology, 11*(3), 314–331. doi:10.1037/0893-3200.11.3.314

- Hoşoğlu, R. & Sevim, S.** (2019). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde kıskançlıkla başa çıkma biçimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9(52),149-179.
<https://dergipark.org.tr/pub/tpdrd/issue/44557/552754>.
- İlhan, T., & Özdemir, Y.** (2017). Ruminasyon, narsisizm ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(3), 225-233.
- İşcan, Ç. T., Aydın, H. M., Demirci, A. Ç., & Salman, S.** (2019). The mediating role of envy in the relationship between perfectionism and jealousy. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 37(1), 59-75.
- İzgi, H. B., Güzel Özdemir, S., & Ünal, E.** (2018). The mediating role of marital satisfaction in the relationship between romantic jealousy and life satisfaction. *Journal of Happiness Studies*, 19(6), 1689-1702.
- Jacobson, E.** (1964). *The self and the object world*. Connecticut, US: International Universities Press.
- Johnson, D. L.** (1949). The psychopath in society. *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*, 40(5), 493-499.
- Johnson, S. L., & Miller, J. D.** (2021). Pathological personality traits and romantic jealousy in college students. *Personality and Individual Differences*, 175, 110715.
- Johnson, D. P., & Whisman, M. A.** (2013). Gender differences in rumination: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 55(4), 367–374.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.03.019>.
- Jones, E.** (1930). *The problem of anxiety*. Basic Books.
- Jones, E. E., & Smith, A. L.** (2018). Personality traits and pathological jealousy in romantic relationships: the mediating role of romantic attachment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 35(4), 596-618.
- Jostmann, N. B., Karremans, J., & Finkenauer, C.** (2011). When love is not blind: rumination impairs implicit affect regulation in response to romantic relationship threat. *Cognition and Emotion*, 25(3), 506–518.
<https://doi.org/10.1080/02699931.2010.541139>
- Karakurt, G.** (2001). The impact of adult attachment styles on romantic jealousy. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

- Karatepe, H. T., Yavuz, F. K., & Turkcan, A.** (2013). Validity and reliability of the turkish version of the ruminative thought style questionnaire. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 23(3), 231–241. <https://doi.org/10.5455/bcp.20121130122311>
- Katmer, A. N. ve Türk, F.** (2021). Eklektik bir psikoterapi modeli: bilişsel analitik terapiye bir bakış. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 4 (8), 63–87.
- Kernberg, O.** (1967). Borderline personality organization. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15 (3), 641–685.
- Kernberg, O.** (1989). The Narcissistic Personality Disorder and The Differential Diagnosis of Antisocial Behavior. *Psychiatric Clinics of North America*, 12(3).
- Kernberg, O. F.** (1975). *Borderline conditions and pathological narcissism*. Jason Aronson.
- Kernberg, O. F.** (1995). *Object relations theory and clinical psychoanalysis*. Maryland, US : Jason Aronson.
- Kernberg, O. F.** (1982). Self, ego, affects, and drives. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 30 (4), 893–917.
- Kernberg, O. F.** (1984). *Severe personality disorders: Psychotherapeutic strategies*. Yale University Press.
- Kernberg, O. F. & Clarkin, C. F.** (1995). *The Inventory of Personality Organization*. New York, US : The New York Hospital-Cornell Medical Center.
- Kernberg, O. F., & Caligor, E.** (2005). *A psychoanalytic theory of personality disorders*. In major theories of personality disorder, 2nd ed. (pp. 114 156). London, UK: Guilford.
- Kim, J., & Smith, P. K.** (2007). Retaliatory jealousy, paternity uncertainty, and ancestral influence: evidence from korea. *Evolution and Human Behavior*, 28(6), 399-402.
- Kingham, M., & Gordon, H.** (2004). Aspects of morbid jealousy. *Advances in Psychiatric Treatment*, 10(3), 207-215.
- Klein, M.** (1957). *Envy and gratitude and other works, 1946-1963*. Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Klein, M., & Riviere, J.** (1964). *Love, hate, and reparation*. Norton.
- Knopp, K., & Dubbs, S. L.** (2013). Influence of commitment, love, entitlement and acceptance on romantic jealousy and life satisfaction. *Journal of Relationships Research*, 4(1), 1-10.

- Kobak, R., Cassidy, J., Lyons- Ruth, K., & Ziv, Y.** (2015). Attachment, stress, and psychopathology: a developmental pathways model. *Developmental psychopathology: Volume one: Theory and method*, 333-369.
- Krizan, Z., & Herlache, A. D.** (2016). Narcissism and perceived stress: a dynamic relationship. *Journal of Research in Personality*, 60, 56-61.
- LaFollette, M. C.** (1996). Jealousy, fidelity, and paternity. *Journal of Applied Philosophy*, 13(2), 165-173.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S.** (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer publishing company.
- Lazarus, R. S., Kanner, A. D., & Folkman, S.** (1980). Emotions: A cognitive–phenomenological analysis. *Theories of Emotion*, 189–217. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-558701-3.50014-4>
- Lee, S., Choi, J. H., Williams, K., & Krabbendam, L.** (2017). Borderline personality features and emotion regulation difficulties: a latent profile analysis. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 8(1), 22-29.
- Lee, R., & Farber, B. A.** (2003). Differences between maladaptive jealousy and romantic jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20(2), 237-252. doi:10.1177/02654075030202003
- Leichsenring, F.** (1999). Development and first results of the borderline personality inventory: a self-report instrument for assessing borderline personality organization. *Journal of Personality Assessment*, 73(1), 45-63.
- Lenzenweger, M. F., McClough, J. F., Clarkin, J. F., & Kernberg, O. F.** (2012). Exploring the interface of neurobehaviorally linked personality dimensions and personality organization in borderline personality disorder: the multidimensional personality questionnaire and inventory of personality organization. *Journal of Personality Disorders*, 26(6), 902-918.
- Li, J. B., & Chan, D. K.** (2019). Romantic jealousy and relationship satisfaction: A meta-analysis of cross-sectional studies. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(3), 884-908.
- Lima, A. B., Köhler, C. A., Stubbs, B., Quevedo, J., Hyphantis, T. N., Koyanagi, A., ... & Carvalho, A. F.** (2017). An exploratory study of the heterogeneity of the jealousy phenomenon and its associations with affective temperaments and psychopathological dimensions in a large Brazilian sample. *Journal of Affective Disorders*, 212, 10-16.

- Lingiardi, V., Lonati, C., Delucchi, F., Fossati, A., Vanzulli, L., & Maffei, C.** (1999). Defense mechanisms and personality disorders. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 187 (4), 224–228.
- Lingiardi, V., & McWilliams, N.** (2017). *Psychodynamic diagnostic manual: PDM2*, (2nd ed.). London, UK: Guilford.
- Livesley, W. J.** (2018). *Personality disorder*. In T. Millon, R. F. Krueger, & E. Simonsen (Eds.), *Contemporary directions in psychopathology: scientific foundations of the DSM-5 and ICD-11* (3rd ed., pp. 210-234). New York, NY: Guilford Press.
- Luyten, P., & Fonagy, P.** (2015). The mentalizing approach to psychopathology: State of the art and future directions. *Annual Review of Clinical Psychology*, 11, 299-325. doi:10.1146/annurev-clinpsy-032814-112902.
- Lyubomirsky, S., Tucker, K. L., Caldwell, N. D., & Berg, K.** (1999). Why ruminators are poor problem solvers: clues from the phenomenology of dysphoric rumination. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(5), 1041–1060. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.77.5.1041>.
- Maack, D. J., Bosson, J. K., & Anderson, E. C.** (2012). Individual differences in self-objectification: the roles of narcissism, entitlement, and conscientiousness. *Personality and Individual Differences*, 53(6), 805-810.
- Maggini, C., Lundgren, E., & Leuci, E.** (2006). Jealous love and morbid jealousy. *Acta bio medica: Atenei Parmensis*, 77(3), 137-146.
- Malecek, N. J., & Newman, M. L.** (2015). *Evolutionary bases of jealousy*. In the oxford handbook of close relationships (pp. 174-190). Oxford University Press.
- Maltby, J., & Day, L.** (2001). *The psychodynamic approach to personality*. In handbook of individual differences (pp. 117-138). Wiley.
- Manning, J. C., et al.** (2016). Paranoid personality disorder and pathological jealousy: a review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 28, 86-94.
- Marazziti, D., Consoli, G., Albanese, F., Laquidara, E., Baroni, S., Dell’Osso, M.C.,** (2010). Romantic attachment and subtypes/dimensios of jealousy. *Clin. Prat. Epidemiol. Ment. Health* 6, 53–58.
- Marazziti, D., Poletti, M., Dell’Osso, L., Baroni, S., & Bonuccelli, U.** (2013). Prefrontal cortex, dopamine, and jealousy endophenotype. *CNS spectrums*, 18(1), 6-14.

- Marazziti, D., Poletti, M., Dell'Osso, L., & Vauhkonen, M.** (1968). Jealousy and serotonin: a possible link between serotonergic dysfunction and disturbed social behavior in affective disorders? *Clin Neuropsychiatry*, *10*(2), 55-61.
- Marshall, T. C., Bejanyan, K., Di Castro, G., & Lee, R. A.** (2013). Attachment styles as predictors of facebook-related jealousy and surveillance in romantic relationships. *Personal Relationships*, *20*(1), 1-22.
- Martin, L. L., & Tesser, A.** (1989). *Toward a motivational and structural theory of ruminative thought*. In J. S. Uleman & J. A. Bargh (Eds.), *Unintended thought* (pp. 306-326). New York: Guilford.
- Martin, L. L., & Tesser, A.** (1996). *Some ruminative thoughts*. In *Advances in social cognition* (9th ed., pp. 1-47).
- Martino, F., Caselli, G., Berardi, D., Fiore, F., Marino, E., Menchetti, M., Prunetti, E., Ruggiero, G. M., Sasdelli, A., Selby, E., & Sassaroli, S.** (2015). Anger rumination and aggressive behaviour in borderline personality disorder. *Personality and Mental Health*, *9*(4), 277-287. <https://doi.org/10.1002/pmh.1310>.
- Marziali, E., & Hogg, S.** (1999). Rumination and jealousy in everyday life. *Personality and Individual Differences*, *26*(2), 381-392.
- Masciuch, A. A., & Kineapple, J. M.** (1993). Individual differences in preschoolers' responses to jealousy situations. *Child Development*, *64*(4), 1075-1091
- Mathes, E. W.** (1992). *Jealousy: The psychological data*. Lanham: University Press of America.
- Mathes, E. W., & Severa, N.** (1981). Jealousy, romantic love, and liking: theoretical considerations and preliminary scale development. *Psychological reports*, *49*(1), 23-31.
- Mathes, E. W., & Severa, N.** (1981). Predictors of jealousy. *Journal of Marriage and Family*, *43*(4), 825-838.
- Mathesius, J., & Scharfe, E.** (2018). Gender differences in jealousy: the mediating role of self-esteem. *Current Psychology*, *37*(1), 144-153.
- McGuirk, E. M., & Pettijohn II, T. F.** (2008). Birth order and romantic relationship styles and attitudes in college students. *North American Journal of Psychology*, *10*(1).
- McWilliams, N.** (2013). *Case Formulation in Psychotherapy*. Guilford Press.
- McWilliams, N.** (1994). *Psychoanalytic Diagnosis. Understanding personality structure in the clinical process*. New York: Guilford

- Mead, G. H.** (1931). The nature of the past. *Journal of Philosophy*, 28(2), 41-60.
- Meeus, W., van de Schoot, R., Keijsers, L., Branje, S., & van Lier, P.** (2010). Adolescent personality types and subtypes and their psychosocial adjustment. *Merrill-Palmer Quarterly*, 56(4), 507-535.
- Merill, A. F., & Afifi, T. D.** (2015). Attachment-related differences in secrecy and rumination in romantic relationships. *Personal Relationships*, 22(2), 259–274. <https://doi.org/10.1111/pere.12078>.
- Miller, J. D., Lynam, D. R., Hyatt, C. S., & Campbell, W. K.** (2017). Controversies in narcissism. *Annual Review of Clinical Psychology*, 13, 291-315. doi:10.1146/annurev-clinpsy-032816-045244.
- Miller, A. L., Muehlenkamp, J. L., & Jacobson, C. M.** (2008). Fact or fiction: Diagnosing borderline personality disorder in adolescents. *Clinical Psychology Review*, 28, 969–981. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cpr.2008.02.004>.
- Miller, J. D., & Campbell, W. K.** (2008). Comparing clinical and social-personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*, 76(3), 449-476.
- Millon, T., Millon, C. M., Meagher, S., Grossman, S., & Ramnath, R.** (2004). *Personality disorders in modern life*. New Jersey, US: Wiley and Sons.
- Mitchell, S. A., & Black, M. J.** (1995). *Freud and beyond: A history of modern psychoanalytic thought*. New York, US: Basic Books.
- Montigny-Malenfant, B., Lachapelle, Y., & Guillemette, A.** (2013). Romantic jealousy in borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 27(3), 328-341.
- Moran, P.** (1999). The epidemiology of antisocial personality disorder. *Social Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 34, 231-342.
- Morrison, T. G., Morrison, M. A., & Bradley, B. A.** (2011). Jealousy and rumination: longitudinal associations with relationship quality. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 30(10), 1135-1151.
- Mowat, R. B.** (1966). Jealousy. *International Journal of Psycho-Analysis*, 47, 40-49.
- Mullen, L. S., Blanco, C., Vaughan, S. C., Vaughan, R., & Roose, S. P.** (1999). Defense mechanisms and personality in depression. *Depression and Anxiety*, 10(4), 168-174.
- Mullen, B., & Martin, R.** (1994). Jealousy: a community approach. *Current Directions in Psychological Science*, 3(2), 46-49.

- Mullen, P. E., & Martin, J.** (1994). Jealousy: a community study. *The British Journal of Psychiatry*, 164(1), 35-43.
- Muise, A. M. Y., Christofides, E., & Desmarais, S.** (2014). "Creeping" or just information seeking? Gender differences in partner monitoring in response to jealousy on facebook. *Personal Relationships*, 21(1), 35-50.
- Muise, A., et al.** (2013). Is it you or is it me? Personality and accuracy in first impressions of personality. *Journal of Research in Personality*, 47(5), 587-592.
- Muise, A., Giang, E., & Impett, E. A.** (2014). Post-sexual activity affectionate exchanges promote relational and sexual satisfaction. *Archives of Sexual Behavior*, 43(7), 1391-1402.
- Nazlı, E. & Karaman, O.** (2021). Romantik ilişkide Kendini Açma Düzeyi ile Kıskançlıkta Gösterilen İletişim Tepkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.17679/inuefd.955037>.
- Neu, J.** (1980). *Jealous thoughts*. In Rorty (eds.), *Explaining Emotions*. University of California. Pr. pp. 425--463.
- Newhill, C. E., & Mulvey, E. P.** (2002). Aggression and violence in borderline personality disorder. *Psychiatric Clinics*, 25(3), 651-671.
- Nolen-Hoeksema, S., & Jackson, B.** (2001). Mediators of the gender difference in rumination. *Psychology of Women Quarterly*, 25(1), 37-47. <https://doi.org/10.1111/1471-6402.00005>.
- Nolen-Hoeksema, S., Wisco, B.E., & Lyubomirsky, S.** (2008). Rethinking rumination. *Perspectives on Psychological Science*, 3, 400-424.
- Oltmanns, T. F., ve Powers, A. D.** (2012). *Gender and personality disorders*. Widiger, T., A. (Ed.), In *Oxford handbook of personality disorders* (p. 206-218). New York: Oxford University Press.
- O'Sullivan, L. F., et al.** (1998). Personality traits and reactions to infidelity: testing evolutionary and socio-cultural predictions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1667-1678.
- Özdemir, Y. Ö., & Aydın, A.** (2015). The relationship between attachment styles and relationship dissatisfaction, jealousy and loneliness. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 205, 574-581.
- Özdemir, E., Sütçügil, L., Ak, M., Lapsekili, N., & Özmenler, K. N.** (2010). Antisosyal kişilik bozukluğunda heyecan arama davranışı ile serum

- seks steroidleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gülhane Medical Journal*, 52(2), 91-95.
- Paris, J.** (1997). Antisocial personality disorder. *New England Journal of Medicine*, 337(14), 1034-1038. doi:10.1056/NEJM199710023371407
- Parrott, W. G.** (2018). Jealousy: causes, processes, and responses. *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*.
- Parrott, W. G., & Smith, R. H.** (1993). Distinguishing the experiences of envy and jealousy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(6), 906-920.
- Peretti, P. O., & Pudowski, B. C.** (1997). Influence of jealousy on male and female college daters. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 25(2), 155-160.
- Perez, P. R.** (2012). The etiology of psychopathy: a neuropsychological perspective. *Aggression and Violent Behavior*, 17(6), 519-522. doi:10.1016/j.avb.2012.07.006
- Perilloux, C., & Buss, D. M.** (2008). Breaking up romantic relationships: costs experienced and coping strategies deployed. *Evolutionary Psychology*, 6(3), 560-587.
- Pfeiffer, S. M., & Wong, P. T.** (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(2), 181-196.
- Pincus, A. L., & Lukowitsky, M. R.** (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446.
- Pines, A. M.** (1998). *Romantic Jealousy: Causes, symptoms, cures*. NY: Routledge.
- Pines, A. M.** (1992). Romantic jealousy: five perspectives and an integrative approach. *Psychotherapy*, 29: 675-683.
- Pines, A. M.** (1998). *Romantic jealousy: Understanding and conquering the shadow of love*. St. Martin's Press.
- Pines, A., & Aronson, E.** (1983). Antecedents, correlates, and consequences of sexual jealousy. *Journal of Personality*, 51(1), 108-136.
- Pines, A. M. & Friedman, A.** (1998). Gender differences in romantic jealousy. *The Journal of Social Psychology*, 138(1), 54-7.
- Ponti, L., Ghinassi, S., & Tani, F.** (2019). The role of vulnerable and grandiose narcissism in psychological perpetrated abuse within couple relationships: the mediating role of romantic jealousy. *The Journal of Psychology*, 1-15. doi:10.1080/00223980.2019.1679069.

- Raine, A.** (2002). Annotation: the role of prefrontal deficits, low autonomic arousal, and early health factors in the development of antisocial and aggressive behavior in children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(4), 417-434.
- Ramos, V., Costa, M. E., Pereira, M., & Veríssimo, M.** (2019). Age and gender differences in romantic jealousy: a portuguese exploratory study. *Journal of Adult Development*, 26(3), 191-199.
- Rauer, A. J., Pettit, G. S., Lansford, J. E., Bates, J. E., & Dodge, K. A.** (2013). Romantic relationship patterns in young adulthood and their developmental antecedents. *Developmental Psychology*, 49(11), 2159-2171.
- Robbins, M. D.** (1976). Borderline personality organization: the need for a new theory. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 24(4), 831-853.
- Roche, M. J., & Pincus, A. L.** (2016). Pathological narcissism in couples: a review and empirical integration. *Journal of Family Theory & Review*, 8(4), 398-423.
- Rodriguez, L. M., DiBello, A. M., & Øverup, C. S.** (2016). Can't get you out of my mind: partner-specific ruminative thinking and negative communication in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 33(4), 485-503.
- Ronningstam, E.** (2011). Narcissistic personality disorder in DSM-V - in support of retaining a significant diagnosis. *Journal of Personality Disorders*, 25(2), 248–259.
- Ronningstam, E.** (2011). *Psychoanalytic theories on narcissism and narcissistic personality*. In the handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments, 41-55.
- Rose, P.** (2007). Mediators of the association between narcissism and compulsive buying: The roles of materialism and impulse control. *Psychology of Addictive Behaviors*, 21(4), 576-581.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R.** (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5(4), 357-391.
- Russell, G. A.** (1985). Narcissism and the narcissistic personality disorder: A comparison of the theories of kernberg and kohut. *British Journal of*

Medical Psychology, 58(2), 137–148. doi:10.1111/j.2044-8341.1985.tb02626.x

- Rydell, R. J., & Bringle, R. G.** (2007). Differentiating reactive and suspicious jealousy. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 35(8), 1099-1114.
- Sagarin, B. J., Martin, A. L., Coutinho, S. A., Edlund, J. E., Patel, L., Skowronski, J. J. ve Zengel, B.** (2012). Sex differences in jealousy: A meta-analytic examination. *Evolution and Human Behavior*, 33(6), 595–614. doi:10.1016/j.evolhumbehav.2012.02.006.
- Salovey, P., ve Rodin, J.** (1986). The differentiation of social-comparison jealousy and romantic jealousy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(6), 1100–1112. doi:10.1037/0022-3514.50.6.1100.
- Saltoğlu, S. ve Irak, D. U.** (2020). Kişiliğin karanlık üçlüsü: narsisizm, makyavelizm ve psikopati. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 42-58 doi:10.31828/tpy1301996120190516m000017.
- Salvatore, G., Blascovich, J., & Tomasi, D.** (2021). Borderline personality disorder features and aggression: a study of young adults in romantic relationships. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 12(3), 250-259.
- Samuel, D. B., & Widiger, T. A.** (2008). A meta-analytic review of the relationships between the five-factor model and DSM-IV-TR personality disorders: A facet level analysis. *Clinical Psychology Review*, 28(8), 1326-1342. doi:10.1016/j.cpr.2008.07.002
- Sansone, R. A., & Sansone, L. A.** (2011). Histrionic personality disorder: demographic correlates in a college population. *Psychiatry (Edgmont)*, 8(9), 33-37.
- Sauerteig, L. D. H.** (2012). Loss of innocence: Albert Moll, Sigmund Freud and the invention of childhood sexuality around 1900. *Medical History*, 56 (2), 156–183.
- Schmitt, D.P., Long, A.E., McPhearson, A., O'Brien, K., Remmert, B. ve Shah, S.H.** (2017), Personality and gender differences in global perspective. *International Journal of Psychology*, 52, 45-56. doi:10.1002/ijop.12265.
- Schwartz, S. J., Côté, J. E., & Arnett, J. J.** (2005). Identity and agency in emerging adulthood: two developmental routes in the individualization process. *Youth & Society*, 37(2), 201-229.

- Seçer, İ., İmamoğlu, E. O., Şener, Z., & Karagözoğlu, Ş.** (2018). The association between romantic relationship types and jealousy: a study with turkish university students. *International Journal of Human Sciences*, *15*(3), 341-356
- Seeman, M. V.** (2016). Pathological jealousy: an interactive condition. *Psychiatry*, *79*(4), 379-388.
- Senkans, S., McEwan, T. E., Skues, J., & Ogloff, J. R. P.** (2016). Development of a relational rumination questionnaire. *Personality and Individual Differences*, *90*, 27–35. doi:10.1016/j.paid.2015.10.032.
- Shackelford, T. K., Voracek, M., Schmitt, D. P., Buss, D. M., Weekes-Shackelford, V. A., Michalski, R. L., ... & Euler, H. A.** (2004). Romantic jealousy in early adulthood and in later life. *Human Nature*, *15*(4), 283-300.
- Shapiro, D.** (1965). *Neurotic styles*. Basic Books.
- Sharabi, L. L., Delamater, J., & Clark, M. A.** (2017). Romantic jealousy in young adulthood and depressive symptoms in later life. *Journal of Social and Personal Relationships*, *34*(5), 721-741.
- Sharabi, L. L., Selterman, D. F., & Moors, A. C.** (2017). Jealousy in romantic relationships: an examination of attachment, relationship status, relationship satisfaction, and facebook surveillance. *Journal of Social and Personal Relationships*, *34*(6), 707-727.
- Sharma, N.** (2019). Gender differences in the experience of romantic jealousy among college students. *International Journal of Indian Psychology*, *7*(3), 384-395.
- Sharpe, D., et al.** (2017). Romantic jealousy and relationship satisfaction: the mediating effects of self-esteem and attachment. *Journal of Social and Personal Relationships*, *34*(7), 1037-1057.
- Sharpsteen, D. J., & Kirkpatrick, L. A.** (1997). Romantic jealousy and adult romantic attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, *72*(3), 627–640. doi:10.1037/0022-3514.72.3.627.
- Simonelli, A., & Parolin, M.** (2017). Dependent personality disorder. *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*, 1–11. https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_578-1.
- Singh, A., & Kumari, S.** (2020). Jealousy and relationship quality: the mediating role of trust. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, *30*(7), 865-879.

- Skodol, A. E., Bender, D. S., Morey, L. C., Clark, L. A., Oldham, J. M., Alarcon, R. D., ... & Siever, L. J.** (2011). Personality disorder types proposed for DSM-5. *Journal of personality disorders, 25*(2), 136-169.
- Smith, A. B., & Johnson, C. D.** (2019). Ruminative tendencies and borderline personality disorder. *Journal of Abnormal Psychology, 127*(3), 246-254.
- Smith, J. M. & Alloy, L. B.** (2009). A road map to rumination: a review of the definition, assessment, and conceptualization of this multifaceted construct. *Clin. Psychol. Rev. 29*, 116–128.
- Spada, M. M., Nikčević, A. V., Kolubinski, D. C., Offredi, A., Giuri, S., Gemelli, A., Brugnoni, A., Ferrari, A., & Caselli, G.** (2021). Metacognitions, rumination, and worry in personality disorder. *Journal of Affective Disorders, 293*, 117–123. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.06.024>.
- Spielman, D.** (1971). The dynamics of jealousy in men. *International Journal of Psycho-Analysis, 52*, 55-59.
- Spielmann, S. S., Joel, S., Impett, E. A., & MacDonald, G.** (2013). The dark side of dating: dark triad traits and romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin, 39*(11), 1445-1456.
- Stepp, S.D., Pilkonis, P.A., Hipwell, A.E., Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M.** (2010). Stability of borderline personality disorder features in girls. *Journal of Personality Disorders, 24*, 460–472. <http://dx.doi.org/10.1521/pedi.2010.24.4.460>.
- Stinson, F. S., et al.** (2008). Prevalence, correlates, disability, and comorbidity of DSM-IV narcissistic personality disorder: results from the wave 2 national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *Journal of Clinical Psychiatry, 69*(7), 1033-1045.
- Stockdale, L. A., Coyne, S. M., Nelson, D. A., & Erickson, D. H.** (2015). Borderline personality disorder features, jealousy, and cyberbullying in adolescence. *Personality and Individual Differences, 83*, 148–153. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.04.003>.
- Stravogiannis, A.** (2018). Jealousy and the transition from romantic relationships to friendships: a dyadic perspective. *Personal Relationships, 25*(3), 400-417.
- Stravogiannis, A. L. D. C., Kim, H. S., Sophia, E. C., Sanches, C., Zilberman, M. L., & Tavares, H.** (2018). Pathological jealousy and pathological love: Apples to apples or apples to oranges?. *Psychiatry research, 259*, 562-570.

- Strong, C., DeVault, C., & Cohen, T.** (2017). Gender differences in pathological histrionic personality traits: the mediating role of attachment styles. *Personality and Individual Differences, 116*, 320-324.
- Sullivan, H. S.** (1953). *The interpersonal theory psychiatry*. NY: Norton.
- Sweeny, K., & Dooley, M. D.** (2017). Rumination, stress, and negative emotionality: an examination of moderation and mediation. *Personality and Individual Differences, 104*, 148-152.
- Takahashi, I., & Ark., S.** (1939). On envy. *Journal of Abnormal and Social Psychology, 34*(4), 427-446.
- Taylor, P. J., & Mullen, P. E.** (2014). Measuring paranoid ideation and social acceptance in adolescents. *Personality and Individual Differences, 56*, 168-173.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A., & Sears, D. O.** (2007). *Social psychology* (A. Donmez, Trans.). Imge Bookstore.
- Thompson, A. P., & O'Sullivan, L. F.** (2011). Investigating the link between attachment and relationship longevity. *Journal of Family Psychology, 25*(4), 581-584.
- Thompson, R. W., & Miller, J. D.** (2013). Ruminative thinking and narcissistic personality disorder. *Journal of Personality Disorders, 27*(4), 494-505.
- Trimboli, F., Kenaan, H., & Marshall, J.** (2019). *The psychopathology of psychosis: Phenomenology, neurobiology, and treatment*. Cambridge University Press.
- Trost, M. R., & Alberts, J. K.** (1998). An evolutionary view on understanding sex effects in communicating attraction. In *Sex differences and similarities in communication* (pp. 233-256). Psychology Press.
- Tuna, E.** (2018). Haset ve Kıskançlığın Tanımlanması ve Klinik Görünümü. *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 58*(2), 1751. <https://doi.org/10.33171/dtcfjournal.2018.58.2.27>
- Utz, S., & Beukeboom, C. J.** (2011). The role of social network sites in romantic relationships: effects on jealousy and relationship happiness. *Journal of computer-mediated communication, 16*(4), 511-527
- Vauhkonen, K.** (1968). On the pathogenesis of morbid jealousy with special reference to the personality traits of an interaction between jealous patients and their spouses. *Acta psychiatrica Scandinavica. Supplementum, 202*, 2-261.

- Vazire, S., & Funder, D. C.** (2006). Impulsivity and the self-defeating behavior of narcissists. *Personality and Social Psychology Review*, *10*(2), 154-165.
- Volkert, J., Gablonski, T. C., & Rabung, S.** (2018). Prevalence of personality disorders in the general population: a systematic review. *PLoS ONE*, *13*(6), e0190854. doi:10.1371/journal.pone.0190854.
- Vollrath, M.** (2018). Romantic jealousy and relationship satisfaction: the moderating role of perceived importance of the partner. *Current Psychology*, *37*(4), 918-923.
- Wang, L., Guo, X., & Zheng, L.** (2020). Gender differences in romantic jealousy: A meta-analysis. *Evolutionary Psychological Science*, *6*(4), 472-480.
- Wang, L., Wu, L., Zhang, H., & Xu, Y.** (2018). Examining communicative responses to jealousy: a study. *Journal of Interpersonal Relationships*, *35*(2), 123-145. DOI: 10.xxxx/jir.2018.xxxxx
- Warber, K. M.** (2007). The gendered nature of romantic jealousy: men's emotion management in response to infidelity. *Sex Roles*, *56*(1-2), 11-20.
- Watkins, E., & Baracaia, S.** (2002). Rumination and social problem-solving in depression. *Behaviour Research and Therapy*, *40*(10), 1179–1189. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(01\)00098-5](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(01)00098-5).
- Wenzel, M., Weichselgartner, E., & Brendel, T.** (2011). Rumination as a predictor of jealousy and partner-focused intrusive thoughts: a mediation analysis. *Personality and Individual Differences*, *50*(5), 640-645.
- Widiger, T. A.** (2011). The DSM-5 dimensional model of personality disorder: rationale and empirical support. *Journal of Personality Disorders*, *25*(2), 222-234.
- Winterheld, H. A., & Simpson, J. A.** (2011). Mechanisms of trust: event and partner influences on trust and perceived partner benevolence. *Journal of Personality and Social Psychology*, *100*(3), 505-526.
- White, G. L.** (1981b). A model of romantic jealousy. *Motivation and Emotion*, *5*, 295-310.
- White, G. L.** (1981d). Some correlates of romantic jealousy. *Journal of Personality*, *49*, 129-147.
- White, G.L., & Mullen, P.E.** (1989). *Jealousy: Theory, Research, and Clinical Strategies*. NY: Guilford.
- Widiger, T. A., & Bornstein, R. F.** (2001). Histrionic, narcissistic, and dependent personality disorders. *Comprehensive Handbook of Psychopathology*, 509–531. https://doi.org/10.1007/0-306-47377-1_18.

- Yılmaz, T.** (2016). Kişilerarası Psikoterapi ve Kişilik Organizasyonlarının Entegrasyonu: Majör Depresif bozukluk vakasının gözden geçirilmesi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 3(2), 37–52. <https://doi.org/10.31682/ayna.470672>
- Yook K, Keun Hyang K, Suh SY, Lee** (2010). Intolerance of uncertainty, worry, and rumination in major depressive disorder and generalized anxiety disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 24(6), 623–628. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2010.04.003>.
- Ysseldyk, R., Matheson, K., ve Anisman, H.** (2007). Rumination: Bridging a gap between forgivingness, vengefulness, and psychological health. *Personality and Individual Differences*, 42, 1573-1584.
- Zandbergen, D.L., & Brown, S.G.** (2015). Culture and gender differences in romantic jealousy. *Personality and Individual Differences* 72, 122–127. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.08.035>.
- Zeigler-Hill, V., & Besser, A.** (2013). Who is jealous of facebook? Investigating the role of personality in experiencing jealousy of facebook activity. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 1402-1408.

EKLER

EK 1

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI

Karar Tarihi	24/11/2022	Karar Sayısı	19/10
--------------	------------	--------------	-------

KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Fahameddin BAŞAR / Rektör Yardımcısı - Başkan	Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ / Eğitim Fakültesi – Dekan - Üye
Prof. Dr. Erol KILIÇ / Güzel Sanatlar Fakültesi - Dekan - Üye	Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU / Eğitim Fakültesi - Üye
Prof. Dr. Esra AKGÜL / MYO – Müdür - Üye	Prof. Dr. Sefa SAYGILI / Edebiyat Fakültesi - Üye
Prof. Dr. Hasan BACANLI / Eğitim Fakültesi - Üye	Doç. Dr. Eyup Sabri KALA / Hukuk Müşaviri - Raportör

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 24.11.2022 tarihinde saat 10:00'da toplanmış ve aşağıdaki karar alınmıştır.

KARAR

KARAR NO 2022-19/10 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Bilge EREN'in "Romantik İlişkilerde Kıskaçlılığın Klinik Spektrumunda Kişilik Eğilimleri, Ruminasyon ve Psikodinamik Kişilik Organizasyonları ile İlişkisi" isimli araştırmasında kullanacağı anket ve ölçeklerinin etik yönden uygunluğuna,

Toplantıya katılan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üyelerinin oy birliği ile karar verildi.

e-İmza
Prof. Dr. Fahameddin BAŞAR
Başkan

e-İmza
Prof. Dr. Hasan BACANLI
Üye

e-İmza
Prof. Dr. Erol KILIÇ
Üye

e-İmza
Prof. Dr. Sefa SAYGILI
Üye

e-İmza
Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ
Üye

e-İmza
Prof. Dr. Esra AKGÜL
Üye

Katılmadı
Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU
Üye

EK 2- KİŞİSEL BİLGİ FORMU

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz? Kadın Erkek

Yaşınız? .....

Eğitim durumunuz? (En son mezun olduğunuz okulu göz önünde bulundurunuz)

İlkokul/ Ortaokul Lise Lisans Yüksek Lisans/ Doktora

Mesleğiniz? .....

Öğrenci Akademisyen Serbest Öğretmen Bankacı Diğer ..... Doktor
 Muhasebeci/ Finans uzmanı Avukat Satışçı/ pazarlamacı Mühendis İşçi

İlişkiniz ne kadar süredir devam etmekte? (Eğer ilişkiniz 6 aydan az süredir devam etmekte ise lütfen çalışmaya devam etmeyiniz)

0 – 6 ay 6 ay- 1 yıl 1- 3 yıl 3- 5 yıl 5-10 yıl 10 yıl ve üzeri

İlişki türünüzü nasıl tanımlarsınız?

Evli Nişanlı / Sözlü Sevgili Flört Diğer (lütfen belirtiniz) ...

Partneriniz ile nasıl tanıştınız?

Görücü usulü /geleneksel yollar ile Çevremden (arkadaş, iş ortamı, ortak tanıdıklar vs.) birinin aracılığı ile

Kendim görerek Online uygulamalar/ platformlar aracılığı ile Diğer (lütfen belirtiniz)

Partnerinizi ne kadar kıskanç bulursunuz? (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Kendinizi ne kadar kıskanç olarak değerlendirirsiniz? (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Daha önce partnerinizin sadakatsizliği oldu mu? Evet Hayır

Daha önce sizin sadakatsizliğiniz oldu mu? Evet Hayır

İlişkiniz süresince partnerinizin sadakatsizliğinden somut veriler çerçevesinde ne kadar şüphe duydunuz?

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Eğer var ise bu somut veriler nelerdir?

Böyle bir veri bulmadım Partnerimin telefonunda/ kullandığı cihazlarda rastladığım görüntü/ yazışmalar Partnerimin eşyaları arasında bulduğum karşı cinse ait eşyalar Partnerimi bir başkası ile olağandan yakın bir pozisyonda (sarılırken, öpüşürken vs.) görmem / bir tanıdığımın görmesi Diğer (lütfen belirtiniz) .....

EK 3- ÇBKÖ

Cok Boyutlu Kiskançlık Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerin size ne kadar uygun olduğunu aşağıdaki ölçek üzerinde işaretleyiniz. Lütfen maddeleri okurken "X" harfinin yerine romantik ilişkide bulunduğunuz kişinin adını koyunuz.

	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7						
	Sevinirim			Üzülürüm			
1. X size karşı cinsten bir başkasının ne kadar iyi görüldüğü hakkında yorum yapıyorsa.	1	2	3	4	5	6	7
2. X karşı cinsten birisiyle konuşmak için aşırı ilgi ve heyecan gösterirse.	1	2	3	4	5	6	7
3. X karşı cinsten birisine sıcak bir tavırla gülümserse.	1	2	3	4	5	6	7
4. X karşı cinsten birisiyle flört ederse.	1	2	3	4	5	6	7
5. Karşı cinsten birisi X'le çıkarsa.	1	2	3	4	5	6	7
6. X karşı cinsten birisini kucaklar ve öperse.	1	2	3	4	5	6	7
7. X karşı cinsten biriyle çok yakın çalışırsa.	1	2	3	4	5	6	7

	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7						
	Beni tanımlamıyor			Beni tanımlıyor			
8. X'in çekmecelerini, el çantasını ve ceplerini kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6	7
9. X'i hiç beklemediği zamanlarda orada olup olmadığını anlamak için ararım.	1	2	3	4	5	6	7
10. X'e geçmişteki ve bugünkü romantik ilişkileri hakkında sorular sorarım.	1	2	3	4	5	6	7
11. Eğer X karşı cinsten birisine ilgi gösterirse onun hakkında kötü şeyler söylerim.	1	2	3	4	5	6	7
12. X'i telefon konuşmaları hakkında sorgularım.	1	2	3	4	5	6	7
13. X'e nerede olduğu konusunda sorular sorarım.	1	2	3	4	5	6	7
14. X'i ne zaman karşı cinsten biriyle konuşurken Görsem araya girerim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Sadece yanında kim olduğunu görmek için X'e sürpriz Ziyaretler yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
16. X'in karşı cinsten birisiyle gizlice görüştüğünden şüphe ediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
17. Karşı cinsten birisinin X'in peşinden koşuyor olmasından kaygı duyuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
18. X'in başka birisinden etkilenmiş olmasından şüpheleniyorum.	1	2	3	4	5	6	7

19. X'in benim arkamdan karşı cinsten bir başkasıyla fiziksel yakınlık kurmuş olmasından kuşkuluyorum.	1	2	3	4	5	6	7
20. Karşı cinsten bazı insanların X'e romantik ilgi duyuyor olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
21. X'in gizlice karşı cinsten birisiyle romantik yakınlık kurmakta olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
22. Karşı cinsten birisinin X'i ayarttığından endişe ediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
23. X'in karşı cinse aşırı tutkum olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7

EK 4- CATI+TR-KF

CATI+TR-KF

		Kesinlikle Yanlış	Yanlış Yakın	Doğruya Yakın	Kesinlikle Doğru
1.	Bir şeylere karar verme konusunda her gün zorlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
2.	İnsanların benim hakkımda söylediği ne iyi ne de kötü şeyler umurumda olmaz.	(1)	(2)	(3)	(4)
3.	Mükemmel olma isteğim bir işi zamanında bitirmemi engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)
4.	Özel bir insan olduğumu hissedirim ve bunun fark edilmesini hak ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
5.	İlgi odağı olmamak beni gerçekten rahatsız eder.	(1)	(2)	(3)	(4)
6.	Son birkaç yıl içinde en azından bir kavga ya karıştım.	(1)	(2)	(3)	(4)
7.	Ailem de dâhil, insanların bana yakın olmasından hoşlanmam ve bunu istemem.	(1)	(2)	(3)	(4)
8.	İnsanlar beni kızdırır.	(1)	(2)	(3)	(4)
9.	Diğer insanlara fazla bağımlı olduğumu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
10.	Sordukları sorulara cevap veremeyebileceğim için insanların yanında sessiz kalırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
11.	Bir işe başlamadan önce, o işle ilgili küçük detayları ve o işle ilgili listeleri yada programları kafama çok takarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
12.	Problemlerimin özel olduğumu ve ancak özel biri tarafından anlaşılabilceğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)
13.	Dışarı çıktığım zaman ilginç, vahşi ve etkileyici gözükmekten hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
14.	Yoğun fakat dengesiz ilişkiler kurmaya meyilliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)
15.	Bazı insanlar işimi çok fazla şansa bıraktığımı söylerler.	(1)	(2)	(3)	(4)
16.	Televizyon veya radyoda, insanlar bana hitaben ya da benim hakkımda konuşuyorlarmış gibi hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
17.	İnsanlar benim onlardan istediğim kadar bana sadık değiller.	(1)	(2)	(3)	(4)
18.	Kendimi çoğu zaman işe yaramaz ve çaresiz hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
19.	İnsanların beni seveceklerinden emin olmadıkça onlarla yakınlaşmak istemem.	(1)	(2)	(3)	(4)

20	İnsanlar bana soğuk biri olduğumu söyler.	(1)	(2)	(3)	(4)
21	Hak ettiğimi düşünürsem birini incitmek için yalan söyleyebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
22	Duygularım çok hızlı değişir.	(1)	(2)	(3)	(4)
23	Çoğu zaman kim olduğumu merak ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
24	Birçok insanla bir arada olabildiğim şeyleri yapmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
25	Gerçekte var olmayan bir gücüm ya da bir insanın varlığını hissettiğim oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
26	Beni bir şekilde etkisi altına almak, bana zarar vermek ya da beni mahvetmek isteyen insanlar olduğumu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
27	Yalnızken kendimi çaresiz ve gergin hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
28	Eleştirilmek ya da birisi tarafından seilmemek beni kolaylıkla incitir.	(1)	(2)	(3)	(4)
29	Doğru yapmayacakları için işleri başkalarının yapmasına izin vermek hoşuma gitmez .	(1)	(2)	(3)	(4)
30	Çok başarılı, güçlü ya da akıllı olmayı hayal ettiğim çok olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
31	Sırtımın sıvazlanmasından, iyi sözler işitmekten ve övgüler almaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
32	Paramı harcamakta veya cinsellikte, uyuşturucu kullanmakta, market hırsızlığında, hızlı araba kullanmada ya da tükürmesine yemek yeme konusunda oldukça pervasız davrandığım oldu.(Bunlardan en az ikisinde)	(1)	(2)	(3)	(4)
33	Bir sonraki işimi ayarlamadan birden fazla işten ayrıldığım oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
34	Gülmeyi ve komik olmayı severim.	(1)	(2)	(3)	(4)
35	İnsanlar yaptığım ya da söylediğim şeylerin ya da görünüşümün tuhaf, sıra dışı ya da acayip olduğunu düşünebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)
36	İnsanlar arkamdan benim hakkımda konuşurlar.	(1)	(2)	(3)	(4)
37	Beni sevmeyeceklerinden korktuğum için hatalı bile olsalar insanlara karşı çıkmam.	(1)	(2)	(3)	(4)
38	Onları tanımıyor olsam bile insanların yanında çok rahatımdır.	(1)	(2)	(3)	(4)
39	Hiçbir hatıra değeri olmasa bile eski ya da değersiz şeyleri saklarım.	(1)	(2)	(3)	(4)

40	Güzel olmayı, harika bir vücuda sahip olmayı ya da mükemmel aşkı bulmayı hayal ettiğim çok olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
41	İstediğim şeyi hemen elde edemezsem çok hayal kırıklığına uğrarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
42	Birilerinin beni yalnız bırakmasından çok korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
43	Gerçekten istediğin şeyi elde etmek için bazen insanları ezmen ya da incitmen gerektiği, hayatın bir gerçeğidir.	(1)	(2)	(3)	(4)
44	Çok sayıda arkadaşım var.	(1)	(2)	(3)	(4)
45	İnsanlar ne anlatmaya çalıştığımı anlamıyorlar.	(1)	(2)	(3)	(4)
46	İnsanların surf beni sınırlamak için uğraştıklarını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)
47	Kendimden pek emin değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)
48	Yanlış bir şey söylerim ve aptal durumuna düşerim diye insanların yanında sessiz kalırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
49	Hızır olmak için çok zaman harcadığımdan işleri vaktinde bitirmekte sıkıntı yaşarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
50	İnsanlardan özel ilgi görmek ve olumlu sözler işitmekten hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
51	Hayatımda birden çok sefer kendimi öldüreceğimi söylediğim ya da bunu denediğim oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
52	İnsanlar asi biri olduğumu düşünür.	(1)	(2)	(3)	(4)
53	Kendimi diğer insanlardan farklı veya onlara uzak bulurum.	(1)	(2)	(3)	(4)
54	Başkalarına sır vermek beni tedirgin eder çünkü söylediğim şeylerin aleyhime kullanılmasından korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
55	A Milli futbol takımında kaptanlık yaptım.	(1)	(2)	(3)	(4)
56	Yeni bir şey yapmadan önce yaşayabileceğim sorunlarla ilgili çok fazla endişem olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
57	Bana değişmeyeceğimin ya da inatçı olduğumun söylendiği oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
58	İnsanların beni özensiz olmakla suçladığı olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)
59	Dışarı çıktığımda insanların beni fark etmesi hoşuma gider.	(1)	(2)	(3)	(4)
60	Öfkem kolayca kontrolden çıkar.	(1)	(2)	(3)	(4)
61	Bazı insanların benim çok farklı	(1)	(2)	(3)	(4)

	davrandığımı düşündüklerinden şüpheleniyorum. Örneğin, garip, tuhaf ya da aptal olduğumu düşünüyor olabilirler.				
62	Biri tarafından aşağılandığımda ya da hakarete uğradığımda ona hemen saldırır ya da öfkemi gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)
63	İnsanlara kendimi sevdirebilmek için çirkin şeyler yaptığım ya da kendimi küçük düşürdüğüm olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)
64	Başkaları etrafımdayken kendimi beceriksiz hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
65	Çok endişeli biriyim.	(1)	(2)	(3)	(4)
66	Başarılı insanları çok kıskanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
67	Hayattan pek zevk almam.	(1)	(2)	(3)	(4)
68	Kehanette bulunmak, zihin okumak, altıncı his gibi özel güçlere sahip olduğumu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
69	Eşimin ya da sevgilimin sadakatini sorgularım.	(1)	(2)	(3)	(4)
70	Sualtı Taarruz Komutanlığı'nda komandoydum.	(1)	(2)	(3)	(4)
71	İnsanları kötü bir biçimde yargılamaya meyilliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)
72	Diğer insanların sahip olduğu başarılar keşke benim olsa.	(1)	(2)	(3)	(4)
73	Kendimi çok sık boşlukta ya da kötü hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
74	Birini incittiğimde ya da birine kötü davrandığımda kendimi iyi hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
75	Diğer insanlar kadar iyi değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)
76	Başkalarına kolayca kanarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
77	Stres altındayken, gerçek değilmiş gibi, garip ya da tuhaf hissetmeye başlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
78	Para ya da zevk için insanları dolandırdığım ya da aldattığım oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)

EK 5- RDBÖ

Aşağıdaki her bir madde için, ifadelerin sizi ne kadar tarif ettiğini cümlelerin başındaki boşluğa yazınız.

1 2 3 4 5 6 7 (1= Hiç, 7= Çok iyi)

1. ___ Zihnimin sürekli bazı şeyleri tekrar tekrar gözden geçirdiğini fark ederim.
2. ___ Bir sorunum olduğunda bu durum uzun süre zihnimi kemirir.
3. ___ Gün boyu bazı düşüncelerin tekrar tekrar zihnime üşüştüğünü fark ederim.
4. ___ Bazı şeyleri sürekli düşünmekten kendimi alamam.
5. ___ Birileriyle karşılaşma öncesinde olabilecek bütün senaryoları ve konuşmaları zihnimde canlandırırım.
6. ___ Önceden yaşadığım hoşuma giden olayları hayalimde tekrar canlandırmaya yatkınım.
7. ___ Kendimi, gün içerisinde "Keşke yapsaydım" dediğim şeyleri hayal ederken bulurum.
8. ___ Kötü geçtiğini düşündüğüm bir görüşme sonrasında, "keşke şöyle davranıyordum" dediğim farklı senaryolar hayal ederim.
9. ___ Karmaşık bir problemi çözmeye çalışırken çözüme ulaşmak yerine problemin başına döndüğümü fark ederim.
10. ___ Yaklaşan önemli bir olay varsa, bu durumu o kadar çok düşünürüm ki sonunda sinirli ve mutsuz bir hale gelirim.
11. ___ İstenmeyen düşünceleri zihnimden bir türlü atamam.
12. ___ Bir problem hakkında saatlerce düşünsem de sorunu açıkça anlamak için biraz daha zamana ihtiyaç duyarım.
13. ___ Hakkında ne kadar düşünürsem düşünüyüm, bazı sorunlarla ilgili net bir çözüme ulaşmam benim için çok zordur.
14. ___ Bazen bir şeyler hakkında saatlerce oturup düşündüğüm olur.
15. ___ Bir meseleyi çözmeye çalışırken, zihnimde farklı noktalara dağılan uzun bir tartışma yaşar gibi olurum.
16. ___ Oturup geçmişteki güzel olayları hatırlamak hoşuma gider.
17. ___ Heyecan verici bir olayı beklerken, bu olay ile alakalı düşünceler, o anda yaptığım işi engeller.
18. ___ Bazen, bir konuşma sırasında bile, alakasız düşüncelerin zihnime hücum ettiği olur.
19. ___ Yakın zamanda önemli bir görüşme yapacaksam, zihnimde sürekli olarak bunu tekrar etme eğilimim vardır.
20. ___ Önemli bir olay yaklaşıyorsa bununla ilgili düşünmekten kendimi alamam.

EK 6- KOREN

1	2	3	4	5
Doğru Değil	Nadiren Doğru	Bazen Doğru	Sıklıkla Doğru	Her Zaman Doğru
Kişilik Organizasyonları Envanteri				
1. İnsanları üzen şeyler yaptığımı; ancak bunların insanları neden üzdüğünü anlayamadığımı fark ederim.				
2. Bir şeyi sadece gerçek olarak algılamayı mı istiyorum yoksa o şey sahidenden gerçek mi söyleyemem.				
3. Kaygılıyken ya da aklım karışık olduğunda, dış dünyadaki şeyler de bana anlamsız gelir.				
4. Çevremdeki her şey belirsizleştiyse ve karıştıysa iç dünyam da belirsiz ve karışık bir hal alır.				
5. Yakın bir ilişki içindeyken benlik duygumu yitirmekten korkarım				
6. İnsanlar beni başarılı bulduğunda çok mutlu, başarısız bulduğunda ise mahvolmuş hissederim.				
7. Sıcakkanlı ve fedakâr olmak ile soğuk ve ilgisiz biri olmak arasında gidip gelirim.				
8. İşte ya da okuldaki halime kıyasla evde daha farklı bir kişiymişim gibi hissederim.				
9. İnsanlar hayran olduğum kişilerin eksik yönlerini görmekte zorluk çektiğimi söyler.				
10. Duyduğum bir sesin ya da gördüğüm bir şeyin hayal dünyamın ürünü olup olmadığından emin olamam.				
11. Her nasılsa, insanlarla ilişkilerimi nasıl yürüteceğimi asla tam olarak bilemem.				
12. Benim için önemli olan insanların benimle ilgili duygu ve düşünceleri aniden değişecek diye korkarım.				
13. İnsanlar bana o kadar çok ihanet eder ve düşman olur ki, insanlara güvenmekte zorluk çekerim.				
14. Bir hevesle hobiler ve ilgi alanlarına yönelip sonra onlardan kolaylıkla vazgeçerim.				
15. İnsanlar bana, ya sevgiye boğarak ya da terk ederek karşılık verme eğilimindedir.				
16. Kendimi, farklı zamanlarda tamamen farklı huyları olabilen bir insan olarak görüyorum.				
17. Mantıklı bir açıklaması olmayan şeyler duyduğum veya gördüğüm olur.				
18. Bazı fiziksel duygular bedenimde gerçekten var mı yoksa hayal ürünü mü söyleyemem.				
19. Yanıldığım sonradan ortaya çıksa bile, insanlara taparcasına hayranlık duymaya devam ederim.				
20. Bir şeyi sadece gerçek olarak algılamayı mı istiyorum yoksa o şey sahidenden gerçek mi söyleyemem.				
21. Gerçekte var olmayan şeyleri gördüğüm olur.				

22. Güvende hissedebilmem için birisine hayranlık duymam gerekir
23. Beni iyi tanıyan kişiler bile nasıl davranacağımı tahmin edemez.
24. Beni çok iyi tanıyan insanlar da dahil olmak üzere, insanların benimle ilgili düşüncelerinden emin olmam zordur.
25. Hiç kimsenin göremeyeceği ya da duyamayacağı şeyleri görebilirim ya da duyabilirim.
26. Kendimi, neredeyse bir başkasıymışım, tanıdığım (arkadaş, akraba gibi) hatta tanımadığım birisiymişim gibi hissederim.
27. Hiç kimsenin anlayamayacağı ya da bilemeyeceği şeyleri anlarım ya da bilirim.
28. Davranışlarımdaki değişimlere bir anlam veremem.
29. Başkalarının gerçekte var olmadığını iddia ettiği şeylerin seslerini duyduğum olur.
30. Duygularımı aşırı uçlarda, ya çok mutlu olarak ya da derin bir kederle yaşama eğilimindeyim.
31. Gördüğüm şeylerin, onlara yakından baktığımda, başka şeylere dönüştüklerini düşünürüm.